

Milletvekilleri Seçimi Kanunu tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/642)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı: 71-1463

16 . XII . 1949

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Bakanlar Kurulunun 15 . XII . 1949 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan Milletvekilleri Seçimi Kanunu tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan
Ş. Günaltay

GEREKÇE

Türkiye'de temsilî meclisler hayatı (1876, 1908 - 1918 teşebbüsleri de dâhil olmak üzere) başladıktan sonra, tek dereceli seçim usulü, ilk defa olarak, 6 . VI . 1946 tarihinde yürürlüğe giren 4913 sayılı (Milletvekilleri Seçimi Kanunu) ile tatbik edilmiştir.

4918 sayılı Kanunun kabulünden önceki tekâmül şu suretle hülâsa edilebilir:

1. Abdülhamit II. nin teşkil eylediği Mithat Paşa Başkanlığındaki komisyon, Padişaha takdim eylediği 26 Ramazan 1293 - 1 Ekim 1292 tarihli raporda «tesisi mukarrer olan Meclisi Umumi başka başka iki heyeti câmi olarak birisinin isminde Meclisi Mebusan ve diğerine Meclisi Âyan ıtlak olunması ve Meclisi Mebusan âzası umum ahalinin intihabiyle tâyin olunmak mukarrer ise de intihap hususuna dair yapılacak nizamatin vazı ve tesisi vakte muhtaç olacağından ve vilâyette mevcut meclisi idare âzası zaten intihabı ahali ile müntehap oldukları cihetle istenilecek âzanın bunlar tarafından intihap ettirilmesi bilvasıta ahali tarafından intihap olunmuş hükmünde olarak şu suretle bu senelik maksada bedi ve mübaşeret için kâfi görüldüğünden taşralara bu seneye mahsus olmak üzere şu usulün ihtiyariyle beraber Dersaadet'ten alınacak âzanın dahi ana mütenasip kaide ile intihap olunması ve memaliki mahrusada mevcut nüfusun miktarına nispetle merkezde yapılacak Meclisi Mebusan bir kaç yüz nefer âzayı câmi olmak icap eder ise de her mahallin nüfusu mevcudesi lâyıkiyle mukayyet ve mazbut olmadığı gibi mevkilerinin ehemmiyeti dahi muhtelif olduğundan bunun sırasıyla yapılacak nizamatta icabı ariz ve amik mütalâa olunarak kararlaştırılmak üzere kezalik bu senelik yüz yirmi nefer âza ile iktifa kılınması ve Meclisi Mebusan âzasının her birine müddeti ihtimalarında şehriye üger bin kuruş maaş tahsis olup azimet ve avdet hareirahlarının dahi nizamına ve maaşları nispetine tevfiikan başkaca tesviye edilmesi kararlaştırılmış ve meclisi mezkûr âzası memaliki mahrusai şahanede bulunan sunufu tabaa ve ahalinin vekilleri olduğu cihetle her vilâyetin mevkiine ve mesalihinin ehemmiyetine ve nüfusu mevcudesinin miktarı takribesine nazaran müslim ve gayrimüslim sınıfı ahalisinden alınması münasip görünen mebusanın miktarını mübeyyin başkaca yapılp leffen takdim kılınan pusla mantukunca yüz yirmi nefer âzanın yetmiş neferi müslim ve elli neferi gayrimüslim sınıftan olarak

aldırılması tavsiye edilmiştir. 10 Şevval 1293 tarihli muvakkat talimat tavsiye olunan bu usulü 2 nci maddesiyle kabul etmiştir.

İkinci Madde : Meclisi Mebusana alınacak âzanın sunufu tebaai Devleti aliyye tarafından intihabı için lâzımgelen nizamnameleri yapıp neşrolunacak ise de bu senelik vakit geçmemek için muvakkaten bir kaidei intihabiye tahsisi iktiza eylediğine ve her vilâyet dâhilinde bulunan merkezi vilâyet ve liva ve kazaların idare meclisleri âzası zaten intihabı ahali ile mansup oldukları cihetle merkezi saltanatta yapılacak Meclisi Mebusan âzasının işbu meclisi idareler tarafından intihabı bilvasita ahali canibinden intihap olupmuş hükmünde bulunacağına dair taşralarca emri intihap bu senelik işbu kaideye tevfi kılınacaktır.

2. 1 Mayıs 1293 tarihli (Kanunu Esasi) nin (Heyeti Mebusan faslı) nda, 66 nci madde «emri intihap reyî hafi kaidesi üzerine müessesistir. Sureti icrası kanunu mahsus ile tâyin olunacaktır» demektedir.

3. İşaret olunan «Kanunu mahsus» bilinen sebepler dolayısıyla ancak 20 Eylül 1324 (1908) tarihinde (İntihabı Mebusan Kanunu muvakkati) adı altında neşir ve ilân edilebilmiştir. Bu kanunun 21 ilâ 56 nci maddeleri, iki dereceli seçim usulünü kabul ve tanzim etmiştir. Her 50 bin nüfus için bir milletvekili esasını koymuş ve birinci derece her 500 seçmen için bir ikinci derece seçmen seçtirip, milletvekillerinin bunların oyları ile seçilmesi sistemi kabul edilmiştir.

4. Türkiye Büyük Millet Meclisi kurulduktan sonra, 1324 (1908) tarihli Kanunda zaman zaman tadil ve ilâveler yapılmıştır. 3 Nisan 1339 tarihli ve 320 sayılı Kanun, 20 bin kişiye bir milletvekili, 200 erkek nüfus için bir ikinci seçmen esasını ve seçmenlik yaşını 18 in bitirilmesi olarak kabul etmiştir. 16 Haziran 1927 tarih ve 1079 sayılı Kanun «Heyeti Teftişî» yerlerin teşekkül tarzında değişiklik yapmıştır. 21 Haziran 1927 tarihli ve 1112 sayılı Kanun müddetleri, yalnız o seneki seçim için kısaltmıştır. 9 Mart 1931 tarihli ve 1760 sayılı Kanun heyeti teftişiyeler hakkında esas kanunun 10 ncu maddesine bir fıkra eklemiştir.

5. 5 Şubat 1934 tarihli ve 2598 sayılı Kanun, seçmek ve seçilebilmek haklarını kadınlara da tanımış ve seçmenliği 22 yaşını bitirenlere hasretmiştir. 22 Aralık 1934 tarihli ve 2631 sayılı Kanun, kadın ve erkek her 400 nüfus için bir ikinci seçmen kabul etmiştir.

6. Değişiklik ve ilâvelerle dahi ihtiyacı karşılamayan 1324 (1908) tarihli (İntihabı Mebusan Kanunu muvakkati) 1942 yılında ilga edilerek, yerine 17 Aralık 1942 tarihinde yürürlüğe giren 4320 sayılı Kanun kabul edilmiştir. Bu kanun iki dereceli seçim usulünü muhafaza etmiştir.

7. Nihayet, gerekçenin başında da işaret edildiği üzere 6 . VI . 1946 tarihinde yürürlüğe giren 4918 sayılı Kanun ile, tek dereceli seçim usulü ilk defa olarak kabul edilmiştir.

Seçim mevzuatı, nazari bilgilere olduğu kadar - hattâ belki bundan da fazla - tatbikattan alınan tecrübe dersleriyle tekâmül ettirilir. Müntelif memleketlerin muayyen bir devre zarfında Seçim kanunları üzerinde yaptıkları değişiklikler az değildir. Bunun başlıca sebebi, her memleketin kendi hususi şartlarının usule mütaallik hususlarda, devamlı iyileştirme gayretlerini zaruri kılmadır. Seçim esasları artık muayyen kaideler halinde formülünü bulmuştur. Gerçek halk idaresi modern Devlette «Niyabî yahut temsili Hükümet» denilen şekil ile tezahür etmektedir. Temsilcilerin seçilmesi için, seçmenler arasında eşitlik, ekseriyet veya nispi temsil usulleri, gizli oy, açık tasnif gibi kaideler, demokrasiyi benimsemiş her memleket için artık zamanımızın birer mutası halini almıştır.

Memleketimizde de, 1946 da kabul edilen tek dereceli seçim esasından ve sonra 1948 de 5258 sayılı Kanunla gizli oy, açık tasnif esasları kuvvetlendirildikten ve seçim işlerinin selâmetle cereyanı daha ziyade teminat altına alındıktan sonra, nazari olarak seçim emniyeti konusunda istenebilecek pek az şey kalmış idi.

Fakat, çok partili hayatta, Devleti idare eden çokluk temsilcileri karşısında azlıkta kalanları temsil eden muhalefetin de luzur içinde çalışma şartı yanında, rejimin temelini teşkil eden seçimin selâmeti konusunda, emniyet duyması için çalışmayı İktidar kendisine vazife edinmiştir. Gizli oy, açık tasnif» esasları 1948 de yapılan değişiklikle takviye edilmiş olduğu halde, seçim emniyeti üzerindeki propagandalar durmamıştır.

Hattâ 1948 Sonbaharında yapılacak ara seçimlerine bütün partilerin de iştirakine, eldeki Seçim Kanununun tatbiki ve rejimin icabı olan seçimlerde kazanç ve kaybı tabii karşılamaı âdet edinme tecrübesi olarak, İktidar çok değer vermiş idi.

Fakat buna halk efkârının yeni iddialarla beslendiği görüldü. Gizli oy, açık tasnif kâfi değildir, adli teminat da lâzımdır dendi.

Bu sözler 1946 dan beri iyi yürekle karşılanan her teklifin hemen arkasından evvelce hiç bahsedilmemiş birtakım yeni istekleri ortaya atmak âdetinin devam ettiğini göstermiştir.

Vatandaşların gözleri önünde cereyan eden bütün bu tartışma ve olaylar halk efkârının meseleye teşhis koymasını sağlamıştır. Bu teşhisi kuvvetlendirmek, vatandaş zihinlerine sokulmuş olan şüphe ve tereddütleri büsbütün silmek maksadiyle Hükümet, programında şu kesin kararı ilân eyledi: «1950 seçimlerinin hiçbir vatandaş yüreğinde şüpheye yer bırakmayacak en teminatlı bir şekilde yapılması için ilmin ve tecrübenin telkin edeceği tedbirlerden faydalanmak suretiyle yeni bir kanun hazırlanacaktır.

Hükümet bu kesin taahhüde girerken yargıçlara seçim kurullarında «İdare vazifesi» verilmek hususunu da bütün mahzurlarına rağmen bir tetkik konusu olarak göz önünde tutmuştur. Yalnız, yargıçlara seçim gibi politikanın en hararetli bir işinde, seçim kurullarında «İdari vazife» vermek sorumlunu yüklenmeden önce, meseleyi bir kere de dünya mevzuatı ve memleketimizin bugün içinde bulunduğu şartlar muvacehesinde politikanın dışında bulunması tabii olan bir «İlim Heyetine» sunmayı lüzumlu saydı.

İlim Heyetini teşkil ederken Yargıtay ve Danışaydan, üniversite hukuk fakültelerinden, belibaşlı şehirlerimizden üçünün baroları üyelerinden seçilecek bir kurulun hem ilim ve tecrübe sahasındaki yetkilerine, hem de vicdan salâbetlerine tam bir güven beslenmekte idi.

Bu suretle kurulan İlim Heyetinin çalışmalarını kolaylaştırmak için, Hükümet bâzı hazırlıklar yaptırdı. Muhtelif memleketlerden seçim mevzuatı dilimize çevirtirildi, memleketimizde 1293 tarihinden beri tatbik edilmiş olan mevzuat bir araya getirildi, İngiliz, Belçikalı ve Fransız mütahassıslarının 1946 Kanununun 1948 deki değişiklikten sonraki şekli üzerindeki mütalâaları da eklenerek, hepsi bir kitap halinde bastırıldı. (Pembe kitap) ayrıca, Başbakanlıkta, Adalet ve İçişleri Bakanlıkları yetkili memurlarından mürekkeç bir (Teknik Heyet) e, İlim Heyetinin incelemelerine esas olacak bir tasarı meydana getirmek vazifesi verildi. Hazırlanan ön tasarı diğer vesikalarla birlikte ilim heyetine verildi.

İlim Heyetinin ilk toplantısını; 14 . IX . 1949 günü açan Başbakan, Heyet üyelerine hitabedererek: «Hükümetin bu hususta hiçbir mütalâa ve tavsiyesi yoktur. Arkadaşların tamamıyla kendi geniş bilgilerine ve memleket sevgilerine dayanarak vicdanlarının tesiri altında tasarıyı gözden geçireceklerine, icabeden ilâveleri ve tashihleri yapacaklarına eminim.» demiştir.

İlim Heyeti, Hükümetçe teşekkürle karşılanan keşif bir çalışmadan sonra hazırladığı metni, gerekçesi ve üyelerden birinin muhalefet şerhi ile birlikte 2 . XII . 1949 tarihinde Başbakanlığa sunmuştur.

İlim Heyeti meydana getirdiği metnin gerekçesinde (prensipler, S. 2), Başbakan tarafından ilk toplantıyı açarken, kendisinden rica olunan «Tasarıyı gözden geçirme ve icabeden ilâve ve tashihleri yapma» işi ile iktifa etmiyerek baştan yeni bir tasarı hazırlandığını şu suretle izah etmiştir: «Mütahassıs heyet tarafından hazırlanan tasarıya gerek tertip ve gerekse hükümleri bakımından kıymeti kabul edilmekle beraber bunun üzerinde yapılacak değişikliklerin tasarıya ahengini bozabileceği düşünülerek tesbit edilecek esaslar ve plân dâhilinde yeni bir tasarıya tanzimi daha faydalı görülmüş ve ilişik olarak takdim edilen tasarı hazırlanmıştır.»

Bu yeni ön tasarıyı Hükümet inceden inceye gözden geçirmiştir. Neticede hazırlanan metnin esaslarını muhafaza ederek kendi tasarı olarak Büyük Millet Meclisine sunmaya karar vermiştir. Bilhassa, yargıçların seçim kurullarında İlim Heyetinin deyişi ile «Nezaret ve murakabe» vazifesi almaları esasını aynen kabul etmiştir. Hükümetin bu noktada bağlı kaldığı prensipi bir kere daha belirtmekte fayda vardır. Seçime dayanan bir Devlet idaresinde her mahzuru ikinci plânda bırakan fayda, seçim muamelelerinin tam bir dürüstlikle yapıldığı hususunda mümkün

olan teminatı sağlamaktır. Mademki muhalefet yargıçların seçim kurullarında vazife almasının kendisine emniyet vereceğini iddia ediyor ve mademki İlim Heyeti bunu tavsiye eylemektedir, Hükümet tasarısını bu esas ile Büyük Meclise sunmak mesuliyetini seve seve yüklenmektedir.

İlim heyetinin gerekçesinde bugünkü mevzuat muvacehesinde yargıçlarımızın teminatının diğer mülkiye memurlarınkinden fazla sayılmıyacağı, üçüncü sınıf yargıçlardan bir kısmının hukuki durumunun diğer memurların aynı olduğu, İl İdaresi Kanununun valilere, saveclar ve dolayısıyla yargıçlar üzerinde salâhiyetler tanıdığı ve bu hükümlerin idare ve adliyenin birbiri karşısındaki istiklâli prensipine uymadığı gibi adalet cihazının idari tesis ve nüfuz dışında olduğu hakkındaki itimadı da sarsabileceği ileri sürülmekte ve son İtalyan ve Fransız Anayasalarında ihdas edilmiş bulunan ve Adalet Bakanlığı ile hiç alakası bulunmayan Yüksek Yargıçlık Meclisi gibi bir kurulun ihdası lüzumuna işaret edilmektedir.

Halbuki Hâkimler Kanununa göre yargıç adaylığını ikmal etmiş olanların yardımcılık sınıfına geçebilmeleri, ekseriyeti Yargıtay üyelerinden müteşekkil Ayırma Komisyonunun kararına bağlı olduğu gibi yardımcılık sınıfından üçüncü sınıf yargıçlığa ve bu sınıfın ilk derecesinden ikinci derecesine geçebilmesi de yine komisyonun vereceği kararla mümkündür. Böyle bir karar olmadan Adalet Bakanı bir yargıç adayını yargıç yardımcılığına alamıyacağı gibi yardımcılık sınıfında bulunan veya henüz yargıçlık teminatını kazanmamış olan üçüncü sınıfın 9 ve 8 nci derecelerindeki bir hâkimi dahi şahsi takdiri ile terfi ettiremez. Halbuki diğer mülkiye memurları çin bu tarzda bir teminat mevcut olmayıp adaylıktan memuriyete geçmeleri ve memuriyete geçtikten sonra terfileri tamamen üstlerinin mütalâası üzerine mensup oldukları Bakanlıkça yapılmaktadır.

Yargıçlar, üçüncü sınıf yargıçlığın 7 nci derecesinden itibaren yargıçlık teminatını kazanırlar. Bu teminatı kazannuş olanlar mahkemeleri ilga veya kadroları tenkis edilmiş olsa bile maaşlarından mahrum edilemeyecekleri gibi muvafakatleri olmaksızın terfi suretiyle dahi olsa mevki ve memuriyetleri değiştirilemez. Yine bu yargıçlar her ne suretle olursa olsun Bakanlık emrine alınamaz ve Emekli Kanunu hükümleri dışında emekliye sevkolunamazlar. Buna mukabil mülki memurların en yüksek derecesinde bulunanları için dahi bu tarzda bir teminat mevcut değildir. Bunlardan başka yargıçlar hakkında inzibati muamele yapılması ancak Yargıtay İkinci reislerinden birisinin başkanlığı altında toplanan ve ekseriyeti Yargıtay üyelerinden müteşekkil bir kurulun kararına bağlı olduğu gibi bu kurulun kararlarına karşı yapılan itirazlar Yargıtay Birinci Başkanının reisliği altında Yargıtay ikinci başkanlardan müteşekkil bir kurul tarafından incelenmektedir. Halbuki diğer memurların inzibati muameleleri böyle bir teminattan mahrumdur.

Şu izahata nazaran yargıçlarımızın teminatının diğer mülkiye memurlarınkinden fazla sayılmıyacağı ve üçüncü sınıf yargıçlardan bir kısmının hukuki durumunun diğer memurların durumundan farklı bulunmadığı yolundaki mütalâanın arzolunan kanun hükümleri muvacehesinde vârit olmadığı tezahür etmektedir.

İl İdaresi Kanununun valilere saveclar ve dolayısıyla yargıçlar üzerinde salâhiyetler tanıdığı iddiasına gelince; Sözü geçen kanunun 4 ncu maddesi Bakanlıkların illerdeki teşkilâtını valinin emri altına koyduğu halde Hâkimler Kanunu ile İcra ve İflâs Kanununda yazılı yargıç, C. Savecı ve yargıç sınıfında bulunanlarla bu kanunlarda yazılı adalet memurlarının bu hükümden müstesna olduklarını açıkça ifade etmiştir. Her ne kadar aynı kanunun 10 neu maddesinin A bendinde valinin, adalet dairelerinde görülmekte olan işlerin geciktirildiğini haber aldığı vakit gecikme sebeplerini savecidan yazılı olarak sorabileceği ifade edilmiş ve aynı maddenin D bendinde ilin düzen ve güveniyile ilgili işlerde âmme dâvası açılmaya kadar valinin savecidan yazılı olarak bilgi istiyebileceği hükmü konmuş ise de işlerin gecikmesi hakkındaki soruya karşı savecinin vereceği cevabı valinin mütalâasıyla birlikte ancak Adalet Bakanlığına gönderebileceği sözü geçen A bendinde açıklandığı gibi hukuku âmme dâvası açıldıktan sonraki safhalar hakkında valinin herhangi bir hususu sormasına imkân verilmemiştir.

Aynı kanunun 13 ncu maddesinde de Adalet daire ve makamları valilerin teftiş ve murakabe salâhiyetinin dışında bırakıldığı sarahaten ifade olunmuştur. Bu açıklamalardan anlaşılacağı veç

hile ilim heyetinin İl İdaresi Kanununun valilere, Savcılar ve dolayısıyla yargıçlar üzerinde salâhiyetler tanıdığı yolundaki düşüncesi de kanuni duruma uymamaktadır.

Son İtalyan ve Fransız Anayasalarında ihdas edilmiş bulunan ve Adalet Bakanlığı ile hiç alakası bulunmayan Yüksek Yargıçlık Meclisi gibi bir kurulun ihdası temennisine gelince; Böyle bir kurulun fayda ve mahzurları ilmen daima kabili münakaşa olup muvafık mütalâa edilebilecek bir şekil bulunması mümkün olmakla beraber Fransız Anayasasında bu kurulun reisi Cumhurbaşkanı ve ikinci reisi de Adalet Bakanı olduğuna göre Yargıçlar Kanunu ile Cumhurbaşkanına vazife vermeye imkân bulunmadığından böyle bir kurulun ihdası Anayasanın tadiline bağlıdır. Bundan başka bu kurulun ikinci başkanı Adalet Bakanı olmasına ve fiiliyatta ekseriyetle başkanlık vazifesi Adalet Bakanının üzerinde olmasına göre bu teşekkülün Adalet Bakanlığı ile hiçbir alakası bulunmadığı yolundaki mütalâa da isabetli görülememiştir.

İlim Heyeti tasarısında türlü bakımlardan aynen benimsenmeyecek noktalara da raslanmıştır. Bunlar hakkındaki hükümet görüşü ve yapılan değişiklikler aşağıda izah edilmektedir.

1. Her hangi bir değişikliğe gitme teşebbüs ve teklifini dahi Büyük Millet Meclisinin takdiri-ne bırakmanın uygun görüldüğü hususlar :

A) İlim Heyeti, tasarısında bir milletvekilinin seçiminde nüfus ölçüsünü 70 000 vatandaş olarak tesbit etmişti. Bu maddenin gerekçesinde de; muhtelif memleketlerde ortalama 70 - 80 bin nüfus için bir milletvekili seçilmekte olduğunu belirtmiştir. Hükümetin tetkiklerine nazaran bu gibi yerlerde iki meclis sistemi uygulandıktan başka, Çekoslovakya, Yunanistan gibi bâzı memleketlerde 20 000, Romanya'da 40 000 nüfus için bir milletvekili seçilebildiği anlaşılmıştır.

Bu itibarlardır ki, İlim Heyeti tarafından hazırlanan tasarının 4 ncü maddesi kaldırılmış ve yürürlükte bulunan Milletvekilleri Seçimi Kanununun buna dair olan maddesi tasarıya konulmuştur.

B) İlim Heyeti tasarısında ihdas edilen Yüksek Seçim Mahkemesine milletvekilleri seçimiyle ilgili her türlü itirazları tetkik etmek ve karara bağlamak vazife ve yetkisinin verilmesi teklif edilmekte idi.

Memleketimizde öteden beri tatbik edilmekte olan usule göre, milletvekilleri tutanaklarının iptal ve tasdikı yetkisini Meclis bizzat kendisinde alıkoymuş, bunu başka bir mercie meselâ bir kaza merciiine devretmemiştir. Bilindiği üzere Fransa, İtalya, Belçika gibi memleketlerde de bu yetki bizde olduğu şekilde bizzat meclisler tarafından kullanılmaktadır. İngiltere'de ise işin kaza merciiinin tetkikine sunulması kabul edilmiş olmakla beraber, mahkeme kesin bir karar verip itirazı nihai surette halletmek yetkisini haiz olmayıp Avam Kamarası Başkanlığına tetkik ettiği her hâdise hakkında rapor sunmaktadır.

Meclisin nihai kararı için hazırlayıcı ve ayıklayıcı mahiyette bir tetkik ve tahkikın Yüksek Seçim Mahkemesince yapılmasında fayda mütalâa edilmiş ve madde o şekle sokulmuştur.

II - Tatbikat bakımından mahzurlu veya tatbiki imkânsız görülen hükümler:

I. İlim Heyetinin tasarısının 2 nci maddesinde; nüfusu 150 000 i aşan ilceler ayrı birer seçim çevresi itibar edilmmişti. Bu sistemin kabulü halinde Beyoğlu, Fatih İlceleleriyle Ankara, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, İzmir ve Seyhan İllerinin merkez ilceleleri bağlı buldukları illerden ayrı birer seçim çevresi olacaktı.

Bir seçim çevresinden fazla sayıda Milletvekilleri çıkaracak yerde, çevreleri daraltmanın lehinde nazariyatla öne sürülen fikirlerin isabetli cihetleri vardır. Fakat İlim Heyeti muayyen bir seçmen adedini esas olarak alıp seçim çevrelerini bütün memlekete şâmindar (Meselâ 2, 3, 4 ve nihayet en çok 5 Milletvekili seçen) çevreler halinde tesbit etmemiştir. Sadece 150 500 nüfuslu ilcelere ayırmıştır. Bu usul yukarıda adları sayılan 4, 5 ilde üç veya dört Milletvekili çıkaracak ilâve seçim çevreleri tesis etmekten başka bir netice sağlamıyacaktır. Buna mukabil meselâ Konya gibi bir seçim çevresinde hiçbir ilçenin 150 000 nüfusu olmadığı için, seçmenler gene on altı adaya oy vereceklerdir.

İlim Heyeti tasarısının yine aynı maddesi ile, nüfusu 40 000 den aşağı olan seçim çevrelerini di-

ğer bir seçim çevresine bağlanmasını teklif etmiştir. Bu teklife göre «Hakkâri» İlini civarındaki bir seçim çevresine bağlamak icâbedecektir.

Seçim çevreleri olarak (İl) esası terkedilmemiş ne 150 000 nüfustan yukarı nüfuslu ilcelere ayırmanın, ne de 40 000 den az nüfuslu illeri diğer illere bağlamanın bir fayda veya zarurete dayanmayacağı düşünün Hükümet, «il» esasını hiç bir istisnaya yer vermeksizin teklif etmeye karar vermiştir.

2. İlim heyeti her köyün ve mahallenin bir seçim bölgesi olmasını teklif etmekteydi. Yürürlükte bulunan Milletvekilleri Seçimi Kanununun vazetmiş olduğu esaslara göre bütün yurt 20 112 seçim bölgesini ihtiva etmektedir. Halbuki İlim Heyetinin teklifi kabul edildiği takdirde seçim bölgeleri sayısı 50 bini aşacaktır. Bu kadar sandık başına istenilen vasıfta kurul başkan ve üyesi ve yedekler bulmak ve böylece lüzumundan fazla dağılık seçim bölgelerinde sandık emniyetini korumak güç olacaktır. Bu itibarla İlim Heyetinin teklif ettiği 3 ncü madde yürürlükteki Milletvekilleri Seçimi Kanununun tesbit ettiği seçim bölgeleri miktarının haddinden fazla artmasına meydan vermiyecek şekilde değiştirilmiştir.

3. İlim Heyeti tasarısının 13 ncü maddesinde seçmen kütüklerinin tanzimi köy ve mahalle muhtarlarına bırakılmıştır. Buna rağmen köy ve mahalle muhtarlarca düzenlenecek kütüklerin vaktinde ve intizamla yapılmasından da idare âmirleri ve belediye başkanları sorumlu tutulmuştur.

Bir taraftan muhtarların bu kütükleri kendi başlarına tanzim edebilmelerindeki güçlük, diğer taraftan da idare âmirlerinin kütüklerin tanziminde sorumlu olması kabul edildiği göz önünde tutularak bunların vaktinde ve intizamla düzenlenmesi vazifesinin de doğrudan doğruya idare âmirlerinin mesuliyetleri altına verilmesi ve bu makamların bu iş için köy idareleriyle belediye idarelerinden faydalanmaları tek çıkar yol görülmüş ve 13 ncü madde buna göre tanzim edilmiştir.

Tasarının yoklama hükümlerini ihtiva eden 14 ncü maddesiyle itirazlara taallük eden 18 ncü maddesi ve seçmen kartlarının tanzim ve tevzii ile ilgili 23 ncü maddesi, 13 ncü maddedeki esaslara uygun olarak kaleme alınmıştır.

4. Seçmen kartlarına taallük eden 21 ncü maddeye bu kartlara sahiplerinin fotoğrafisinin konulması imkânsızlığı karşısında, kart hâmilinin kartın hakiki sahibi olduğunda tereddüt edilen hallerde kimliğini tesbit etmek maksadiyle hüviyetüzdannın istenileceğine dair hüküm konulmuştur.

Ayrıca, vaktinde sahipleri tarafından alınmayan kartların da seçmenlere kolaylık olmak üzere seçim sandığı başında bulundurulması kabul edilmiştir.

5. Tasarının 51 ncü maddesinde seçim kurulunu iş göreceği yerdeki bir teşkilâtın başında faal vazife sahibi olanların kurulda vazife almayacağı hükmü vardı.

Teşkilât tâbiri çok şümüllü ve umumi olmakla beraber esasen bâzı yerlerde bu nevi teşkilâttan istifade edilmediği takdirde kurulu teşkil edecek elaman bulmak mümkün olmayacağı nazara alınarak bu fıkra maddeden çıkarılmıştır.

6. Yine ilim heyeti tarafından yapılan teklifin 63 ncü maddesinde sandık başında bulunacak kurul başkanlarının seçim tarzına dair hükümler vardır. Buna nazaran İlçe seçim kurulu başkanı olan Yargıcın sandık seçim bölgesinde oturan kimselerden tarafsız birer başkan tâyin edeceği anlaşılmaktadır.

Yargıcın bu bölgelerde tarafsız kimseleri tesbit etmesi el seri hallerde güç olduğu gibi, bunun behemehal o bölgede oturan kimselerden seçilmesi kaydı da olur yazar başkan bulmak bakımından müşkülli mücib olabileceği düşünülerek bu usulün yerine yine ilim heyetinin prensiplerine sadık kalmak şartıyla iyi şöhretli kimselerden ikişer kişilik bir listenin ilçe seçim kurulu tarafından önceden tanzim ve bunlardan birinin kuraile sandık kurulu başkanlığına tâyin edilmesi daha uygun görülmüş ve 63 ncü madde bu esasa göre yeniden kaleme alınmıştır.

7. Tasarının 79 ve 158 ncü maddeleri; (İlim heyetinin tasarısındaki 157 ncü madde) maddi, malî ve şahsî vasıtaların ne suretle sağlanacağı ve seçim giderleri hakkında hükümler ihtiva etmektedir.

Şimdiye kadar seçim işlerinin tedviri, idari otorite tarafından sağlanmakta olduğu için giderleri İçişleri Bakanlığı Bütçesine konulmakta idi. Yeni tasarıda seçimin idaresi adli otoritelere bırakılması prensipi kabul edildiğine göre seçim giderlerinin Adalet Bakanlığı Bütçesine konulması tabiidir.

8. İlim heyeti 200 seçmen için bir kapalı oy verme yeri hazırlanmasını teklif ediyordu. Bu cihet bazı yerlerde çok masraflı ve bazı yerlerde de tatbiki müşkül olacağından kapalı oy verme yerlerinin seçim bölgesinin icaplarına ve ihtiyaçlarına göre tedarik ve temininin sandık seçim kurullarının takdirine bırakılması uygun görülmüş ve 83 nci madde bu esasa göre tanzim olunmuştur.

9. İlim Heyeti tasarısının 112 ve 118 nci maddelerinde Yüksek Seçim Mahkemesine tanınan kesin yetki, tutanaklar hakkında Büyük Millet Meclisine ait olan yetkiyi kaldırmakta idi. Bu husustaki Hükümet görüşü yukarıda açıklanmıştır.

Yüksek Seçim Mahkemesinin, Büyük Millet Meclisinin nihai ve kesin kararını kolaylaştırıcı tetkikleri faydalı görülerek, maddeler bunu sağlayacak şekilde yeniden tanzim edilmiştir. Seçimin neticesini değiştirecek mahiyette usulsüz veya hileli muamele veya vakıalar sandık, ilçe, il kurullarından hangisine atfediliyor ise, ilk itiraz ve şikâyetin önce o kurula yapılmış olması şartı esas tutulmuştur. Bu türlü bir şikâyet ve itiraz ilgili kurul tarafından reddedilir ve onun üstündeki kurula - ilk müracaat olunan kurulun bu kararına karşı - yapılan itiraz da reddolunursa ancak o vakit iş Yüksek Seçim Mahkemesine getirilebilir. İl kurulu muamelelerine karşı itirazlar bu kurul tarafından reddedilirse - daha üstünde başka merci olmadığı için - bu karara karşı Yüksek Seçim Mahkemesine itiraz olunabilir.

Madde bu suretle tanzim edilmekle hem vatandaşın itiraz hakkı kolaylaştırılmış, hem de mahallinde itiraz yapılmadığı halde sonradan tertiplenecek kötü niyetli itirazlarla Yüksek Seçim Mahkemesinin beyhude meşgul edilmesi önlenmek istenmiştir.

III - İlim Heyeti tasarısının bazı prensiplerini tamamlayıcı hükümler :

1. İlim Heyetinin hazırladığı tasarıda seçim işlerinin yargıçların idare ve nezareti altında yapılmasına ait olarak vazetmiş olduğu prensipi Hükümet benimsemiştir. Ancak bu prensipin lâyikeyle işliyebilmesi ve vatandaş viedanında seçimin tesirsiz yapıldığı kanaatinin yerleşmesi için yargıçların behemehal tarafsız kalması lâzımdır. Bu itibarla yargıçların seçim neticesi ile şahsan alâka tesis etmemesi zaruridir. Bunu sağlamak için seçim kuruluna başkanlık edecek olan yargıçların yurtdun hiçbir yerinden aday gösterilmemesini tasarının umumi prensibinin tabii bir neticesi telâkki ettik. Bununla İlim Heyetinin tasarısında teklif edilen 26 nci maddenin vazettiği prensipi tamamlamış olduğumuz kanaatindeyiz. Bundan başka Devlet memurlarıyla belediye başkanlarının görevli buldukları seçim çevresinde adaylıklarını koymaları seçimin tam bir serbestlik içinde cereyanı bakımından uygun görülmemiş ve bu maksatla Devlet memurlarının, buldukları seçim çevresinden altı ay önce ayrılmış ve belediye başkanlarının iki ay önce çekilmiş olmaları kaydı konulmuştur.

2. İlim Heyeti tasarısında seçim kurulu başkanlığını en yüksek dereceli yargıçın yapacağı belirtilmiş ise de, aynı derecede mütaaddit yargıç bulunması veya hiç yargıç bulunmaması veyahut başkanlık edecek yargıç fiili veya hukuki sebeplerle bu görevi yapacak durumda olmaması halleri derpiş edilmemiştir. Bu itibarla il seçim kurulu başkanına taallük eden 54 nci maddeye bu boşlukları ikmal edecek hükümler konmuş ve ilçe seçim kurulu başkanlarına da bu hükümler teşmil edilmiştir.

3. İlim Heyeti, tasarısının 60 nci maddesi, ilçe seçim kurullarının teşkilinde genel meclis üyelerine de yer vermiş, fakat genel meclis üyesi miktarının yeter sayıda olmaması halinde kurul üyeliklerindeki noksanlığın nasıl tamamlanacağı derpiş edilmemişti. Bu maddede yapılan tadille bu eksik giderilmiştir.

4. İlim Heyeti ceza hükümlerinde seçim suçlarından bazılarına ait cezaları artırma cihetine gitmiştir. Seçim Kanunu hususi bir kanun ve seçim suçları umumi suçlardan ayrı özel bir mahiyette fiiller olmasına göre ayrı hükümler halinde tanzimi bir zaruret olmakla beraber hususi suç-

ların müeyyidelerini teşkil eden cezaların nevi ve miktarını tahdit ve tâyinde şüphesiz Umumi Ceza Kanununun ana esaslarını ve umumi hükümlerini göz önünde tutmak, kanunlar arasında ahenk ve insicamı sağlamak bakımından kaçınılmaz bir keyfiyet olduğunda tereddüt edilemez.

Bu itibarla seçim suçları için 119, 123, 139 ncu maddelerde tesbit olunan cezaların nevi ve miktarları Türk Ceza Kanununun umumi hükümlerine göre ayarlanmıştır.

5. Yine İlim Heyeti tasarısının 154 ncu maddesinde seçime ilişkin suçlardan sanık olanlar hakkında genel hükümlerin uygulanacağı yazılıdır. Hükümet bu prensipe tamamen iltihak etmektedir. Ancak, il ve ilçe idaresinin karışık bir hale gelmemesi için valinin ve kaymakamın tahkik ve muhakeme merci hakkında bugünkü mevzuatımızda mevcut olan hükümlerin mahfuz bulundurulmasını da lüzumlu görmekteyiz. Bu maksatla Yüksek Meclise sunulan tasarıya gerekli ilâve yapılmıştır.

6. İlim Heyetinin teklifinde seçime ilişkin suçların zaman aşımına ait bir hüküm yoktur. Bu nevi suçlardan mütevellit huzursuzluk ve tezviri ortadan kaldırmak gayesiyle diğer memleketlerde özel zaman aşımaları tesis edilmiştir. Bizde de bu nevi suçların üç aylık bir zaman aşımına tâbi tutulması uygun görülmüş ve tasarıya buna dair hüküm konulmuştur.

7. İlim Heyetinin koyduğu prensipe aykırı bir istisna teşkil eden 159 ncu maddenin tesis sebebi anlaşılammış ve madde tasarıdan çıkarılmıştır.

8. İlim Heyeti tasarısında ilk genel toplantılarını yapmamış ve o yer seçim çevresiyle birlikte 20 seçim çevresinde altı aydan beri teşkilât kuramamış olan siyasi partilerin il, ilçe ve sandık seçim kurullarında temsilci bulunduramayacaklarına dair hükümler vardır.

İlim Heyetinin koymuş olduğu bu prensipi hükümet de benimsemektedir. Ancak Büyük Millet Meclisinde halen kendilerini temsil ettirmekte bulunan siyasi partiler için bu kayıtlardan ilk genel kurul toplantısını yapmış ve 20 ilde teşkilât kurmuş olmak şartının 1950 seçimlerinde aranması lâzımgelir kanaatindeyiz. Bu itibarla tasarıya bu hususları sağlayıcı geçici bir madde konmuştur.

İşaret olunan yukarıki noktalar dışında prensip ve esaslara taallük etmiyen bâzı düzeltmeler kanun metninde görülecektir.

Büyük Meclisin tetkikleriyle en iyi şeklini bulacağına şüphe olmıyan Seçim Kanunu 8 nci Büyük Millet Meclisinin büyük bir eseri olacaktır.

Muhtelif memleketlerin seçim mevzuatını ihtiva eden kitapla teknik heyetin hazırladığı tasarı ve İlim Heyetinin Hükümete verdiği proje ve gerekçesi de Büyük Millet Meclisi üyelerinin emirlerine âmade kılınmıştır.

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Milletvekili Seçim Kanunu

BİRİNCİ KISIM

Esasları

Seçim usulünün prensipleri

MADDE 1. — Milletvekili seçimi tek derecelidir ve genel, eşit, gizli oyla yapılır. Oy serbest ve şahsidir. Oyların sayılması ve tasnifi açıktır.

Seçim çevresi

MADDE 2. — Milletvekili seçiminde her il bir seçim çevresidir.

Seçim bölgesi

MADDE 3. — Seçim çevreleri, sayısı sekiz yüz seçmeni geçmemek üzere seçim bölgelerine ayrılır.

Bu kanun yürürlüğe girer girmez 59 ve 60 ncı maddeler gereğince teşkil edilecek kurul, sırf seçim bölgelerinin tesbiti için toplanır ve gerekli bütün incelemeleri yaparak seçim bölgelerinin merkezlerini ve hangi köy, mahalle ve sokakları kısmen veya tamamen içine aldıklarını açıkça belirtir ve gazete ile, gazete olmayan yerlerde mütat olan vasıtalarla on beş gün içinde ilân eder. Şu kadar ki, 300 seçmeni olan köylerin behemahal bir seçim bölgesi olarak kabulü mecburidir. Bundan başka bir seçim bölgesi içine giren köyler bölge merkezinden sekiz kilometreden fazla uzaklıkta olamaz.

Bu suretle tesbit edilen sandık seçim bölgelerinde dört sene müddetle değişiklik yapılamaz. Bu müddetten sonra değişiklik yapılması hakkındaki istekler kurulca incelenir. Ve gerekirse yukarıki esaslar dairesinde değişiklikler yapılarak ilân edilir.

10 ncü maddede yazılı seçmen kütüklerinin düzenlenmesinde bu bölgeler esas tutulur.

Seçimde nüfus ölçüsü

MADDE 4. — Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından her 40 000 kişi için bir Milletvekili seçilir.

Nüfusu 40 000 binden yukarı olan seçim çev-

releri için aşağıda gösterilen işlem yapılır.

55 000 e kadar 1, 55 001 den 95 000 e kadar 2, 95 001 den 135 000 e kadar 3 Milletvekili seçilir. Nüfus miktarı yükseldikçe Milletvekili sayısı bu yolda arttırılır.

Milletvekili sayısının tesbiti

MADDE 5. — Seçilecek Milletvekili sayısının tesbitinde son genel nüfus sayımı neticesi esas tutulur.

Yukarıki hükümlere göre belirtilecek seçim çevreleriyle her seçim çevresinden çıkacak Milletvekili sayısı Bakanlar Kurulunca bir kararname ile tesbit olunur ve keyfiyet resmî gazete ve her seçim çevresinde gazetelerle ve mütat vasıtalarla yayımlanır.

Seçim başlangıcı

MADDE 6. — Seçim döneminin son toplantı yılının 23 Temmuz günü, seçimin başlangıç tarihidir. Ara seçimleri, içinde bulunan yılın yine 23 Temmuzunda başlar.

Dönem bitmezden önce Büyük Millet Meclisince seçimin yenilenmesine karar verilmiş olması halinde seçim, yenileme kararının verildiği günden sonra gelen yedinci gün başlar. Bu takdirde, keyfiyet Bakanlar Kurulu kararıyle ilân olunur. Milletvekili seçimi için Eylül ayının üçüncü Pazarı oy verilir.

Seçimin yenilenmesine karar verilmiş olması halinde seçim muamelelerinin başladığı günü tâkip eden 30 ncü günden sonra gelecek ilk Pazar günü oy verme günüdür.

İKİNCİ KISIM

Seçim hakkı

Bölüm : 1

Seçme yeterliği

Seçmen

MADDE 7. — Milletvekili seçiminde 22 yaşını bitiren her vatandaş seçmendir.

Seçmen olamayanlar

MADDE 8. — Aşağıdaki kimseler seçmen olamazlar:

1. Kısıtlı olanlar,
2. Yabancı Devlet uyrukluğunu ileri sürenler,
3. Kamu hizmetinden yasaklılar.

Oy veremeyecek seçmenler

MADDE 9. — Aşağıda yazılı seçmenler oy veremezler:

1. Zabıta âmiri ve memurları,
2. Subaylar,
3. Askerî memurlar,
4. Askerî öğrenciler,
5. Silâh altında bulunan erat.

Bölüm : 2.

Seçmen kütükleri

1. Mahiyeti ve düzenlenmesi

Seçmen kütüğü

MADDE 10. — Her seçim bölgesinin bir seçmen kütüğü vardır. Bu kütük daimîdir. Her seçmen, kütüğünde kayıtlı bulunduğu seçim bölgesinde oy verir.

Seçmenlik sıfatı

MADDE 11. — Seçmenlik sıfatının tâyininde esas seçmen kütükleridir.

Kütük listeleri

MADDE 12. — Seçmen kütüğü biri isim, diğeri ikametgah üzerine tertiplenen iki çeşit listeden mürekkeptir.

İsim üzerine listeler seçmenin soyadının alfabe sırasına göre tanzim olunur.

İkametgâh üzerine listeler seçim bölgesinde seçmenin oturduğu sokağa ve kapı numarasına göre tertiplenir.

Kütüklerin tutulması

MADDE 13. — Seçmen kütüklerini kaymakam ve valiler düzenlerler. Bu memurlar kütüklerin düzenlenmesi ve gerekli değişikliklerin

kütüklere işlenmesini sağlamak maksadiyle belediyeleri ve köy idareleriyle mahalle muhtarlarını vazifelendirirler. Bu işlerin vaktinde yapılabilmesi için Devlet teşkilâtına dâhil memurları (Yargıçlar ve askerî şahıslar hariç) görevlendirebilecekleri gibi hariçten de lüzumlu gördükleri kimseleri çalıştırabilirler. Bu işlerde çalışma saatleri içinde veya dışında çalıştırılacak memurlara zaruri masraf karşılığı ve hariçten alınacak kimselerin gündelikleri, taşıma ve kırtasiye gibi yapılacak başka her çeşit giderler her yıl İçişleri Bakanlığı Bütçesindeki özel bölüme konulacak ödenekten İçişleri Bakanlığınca belirtilecek esas ve miktarlara göre verilir.

Yoklama

MADDE 14. — Her yıl Haziran ayının ilk haftasında yapılacak yoklamalarla seçim kütüklerinde gerekli değişiklikler yapılır.

Kayıt nakli

MADDE 15. — Bir köy veya mahalleden başka bir köy veya mahalleye yerleşmek maksadiyle göç edenler, kütükten kayıtlarının silinmesi ve göç ettiklerini gösteren bir belge verilmesi için ayrıldıkları yer muhtarlığına baş vururlar. Bunlar da bu muamelenin yapılmasını bağlı idare âmirlerinden ister.

Askı

MADDE 16. — Kütük listeleri okunaklı bir şekilde tanzim edildikten sonra köylerde köy odalarında ve mümkünse diğer münasip yerlerde, şehir ve kasabalarda mahalle muhtarları ile herkesin kolayca görüp okuyabileceği yerlere asılır.

2. Kütük kayıtlarına itiraz.

Liste kayıtlarına itiraz

MADDE 17. — Her seçim bölgesinin kütük listeleri Haziran ayının ikinci haftası başından itibaren on gün müddetle asılı kalır. Bu müddet zarfında o seçim bölgesi içinde oturan her seçmen liste kayıtlarına itiraz edebilir.

İtirazın yapılması

MADDE 18. — İtiraz muhtara sözlü olarak yapılabilir. Bu takdirde muhtar bu itirazları il-

gili vali ve kaymakama bildirir.

İtirazlar yazılı olarak doğrudan doğruya kaymakam ve valiye de yapılabilir. Dilekçiye, itiraz tarihini taşıyan bir makbuz verilir. İtirazların sonucu üç gün içinde dilekçiye yazılı olarak bildirilir.

Mahkemeye baş vurma

MADDE 19. — Yazılı itiraza 3 gün içinde cevap verilmemişse veya cevap verilip de itirazın yerinde olmadığı bildirilmişse dilekçi seçim bölgesinin bağlı bulunduğu sulh yargıçlığına beş gün içinde baş vurabilir. Sulh yargıcı itiraz hakkında 3 gün içinde kesin karar verir.

Muafiyet

MADDE 20. — İtiraz işlerine dair her türlü evrak resim, harç ve ücretlerden muafır.

3 - Seçmen kartları Seçmen kartı

MADDE 21. — Seçmen kütüğünde kayıtlı her seçmen vatandaşa bu kanuna ekli örneğe göre hazırlanacak bir seçmen kartı verilir.

Seçmen kartı seçmenin kimliğini ispata yarar. Her hangi bir sebeple kartın sahibi olduğundan şüphe edilenlerden hüviyet cüzdanı ibraz etmeleri istenebilir.

Kartın muhtevası

MADDE 22. — Seçmen kartında seçmenin hangi seçim bölgesinde ve hangi sandıkta oy vereceği gösterilir.

Bundan başka seçmen kartında seçmenin soyadı, öz adı, işi ve oturduğu yer gösterilir.

Kartların dağıtılması

MADDE 23. — Seçmen kütükleri listelerinin askıdan inmesini takip eden sekiz gün içinde vali ve kaymakamlar tarafından hazırlanacak seçmen kartları seçmenlere dağıtılmak üzere muhtarlarca verilir.

Sahipletri bulunmadığı için dağıtılmıyan kartlar köy odasında veya muhtarlıklarda sahipleri emrinde tutulur. Seçim gününe kadar alınmamış olan kartlar seçim gününde sahipleri tarafından istenildiği takdirde verilmek üzere sandık seçim kurulları başkanlarına teslim olunur.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Seçilme hakkı

Bölüm : 1.

Seçilme yeterliği

Seçilebilme

MADDE 24. — Otuz yaşını bitiren her vatandaş milletvekili seçilebilir.

Milletvekilliğine seçilemeyecek olanlar

MADDE 25. — Aşağıda yazılı olanlar milletvekili seçilemezler:

1. Kısıtlılar,
2. Türkçe okuyup yazma bilmiyenler,
3. Yabancı Devlet uyrukluğunu ileri sürenler,
4. Yabancı Devlet resmî hizmetinde bulunanlar,
5. Müebbet veya muvakkat ağır hapis, beş seneden fazla hapis veya müebbet sürgün cezalarından biri ile hüküm giymiş olanlar,
6. Hırsızlık, sahtecilik, dolandırıcılık, inancı kötüye kullanma ve dolanlı iflâs suçlarından biri ile hüküm giymiş olanlar,
7. Kamu hizmetlerinden yasaklılar.

Bölüm : 2.

Adaylık

Adaylık koyma

MADDE 26. — Seçilme yeterliğine sahip her vatandaş milletvekilliğine adaylığını koyabilir.

Siyasi partilerin genel merkezlerindeki yetkili organları bu partilerin teşkilâtı bulunan seçim çevreleri için o çevrenin seçebileceği milletvekili sayısını geçmemek üzere aday gösterebilirler. Elli seçmenin, oturdukları yer muhtarlığınca tasdikli imzalarını taşıyan yazılı müracaatları ile bir kimsenin aday gösterilmesi mümkündür Bu takdirde, aday gösterilen kimsenin de, bu hususa yazılı olarak muvafakatini bildirmiş olması gerektir.

Seçim kurullarına başkanlık eden yargıçlar yurdun hiçbir seçim çevresinden adaylıklarını koyamazlar, aday gösterilemezler ve seçilemezler.

Adaylığı tercih eden yargıçlar aşağıdaki fıkrada memurlar hakkında konulan kayıtlara tâbi olurlar. Ancak bu tercih hakkı, başkanlık vazifesine başladıktan sonra kullanılamaz.

Devlet memurları, seçimin başlangıcından 6 ay önce istifa etmedikçe görevli buldukları seçim çevresinden adaylıklarını koyamazlar, aday gösterilemezler ve seçilemezler.

Belediye başkanları seçimin başlangıcından iki ay önce istifa etmedikçe buldukları seçim çevresinden adaylıklarını koyamazlar, aday gösterilemezler ve seçilemezler.

Devlet memurları ve belediye başkanları dönem bitmezden önce Büyük Millet Meclisince seçimin yenilenmesine karar verildiği takdirde bu kararın verildiği tarihten itibaren 7 gün içinde istifa etmedikçe görevli buldukları seçim bürosundan adaylıklarını koyamazlar, aday gösterilemezler ve seçilemezler.

Adaylık için müracaat varakaları puldan muaftır.

MADDE 27. — Bir kimsenin ancak bir seçim çevresinde aday gösterilmesi mümkündür. Aksi halde adaylığı bulunan tekmil çevrelerde aldığı oylar hükümsüz sayılır.

Seçilmiş olma halinde o kimse yerine seçimde milletvekili olmamış bulunanlardan en çok oy almış olan kimse milletvekili olur.

Müracaat Müddeti

MADDE 28. — Milletvekilliği adaylığı için oy verme gününden önceki 20 nci gün akşamına kadar müracaat caizdir.

Müracaat usulünde adaylığa itiraz

MADDE 29. — Adaylık müracaatı adayın Milletvekili seçilmek istediği seçim çevresi il seçim kurulu başkanlığına yazılı olarak yapılır. Kurul Başkanlığı, müracaatın yapıldığına dair bir makbuz verir ve müracatı ilân eder.

Müracaatlardan her birinin ilânından itibaren iki gün içinde adaylığa yazı ile itiraz olunabilir. Bu itiraz dilekçesine gerekli vesikaların bağlanmış olması şarttır.

İl seçim kurulu başkanı oy verme gününden önceki 15 nci gün akşamına kadar tekmil adaylık müracaatlarını ve yapılmışsa itirazları inceliye-

rek bunlar hakkındaki kararını ilgililere tebliğ ve aynı zamanda ilân eder.

Bu kararlara karşı ilândan itibaren iki gün içinde Yüksek Seçim Mahkemesine başvurulabilir.

Mahkeme bu müracaatları üç gün içinde karara bağlar.

Adaylar listesi

MADDE 30. — Adaylık koma müddeti bitince il seçim kurulu başkanı seçim çevresindeki tekmil seçim bölgesine alfabe sırasına göre tanzim edilmiş adaylar listesini bildirir.

Bundan önceki maddede yazılı müracaatlar vâkı olup da henüz kesin karara bağlanmamışsa, gönderilecek adaylar listesi geçici olur. Yapılmış müracaatların kabulü halinde il seçim kurulu başkanı seçim bölgelerine kesin adaylar listesini gönderir. Geçici adaylar listesi oy verme gününden önceki 11 nci gün akşamı kendiliğinden kesin liste haline gelir.

Bölüm : 3

Seçim propagandası

Serbestlik

MADDE 31. — Seçim propagandası bu kanun hükümleri dairesinde serbesttir.

Yasak yerler

MADDE 32. — Seçim zammında genel yollar üzerinde, mâbetlerde, kamu hizmeti görülen kamu bina ve tesislerinde ve belediyelerce gösterileceklerden gayri meydanlarda sözlü propaganda yapılması yasaktır.

Zaman haddi

MADDE 33. — Saat 21 den sonra sözlü propaganda yapılamaz.

Kapalı yer toplantıları

MADDE 34. — Sözlü propaganda için yapılacak kapalı yer toplantılarına ancak o seçim çevresi seçmenleri ve milletvekili adayları ve bunların vekâletnamesini havi temsilcileri ile milletvekilleri katılabilirler.

Toplantı heyeti

MADDE 35. — Bu çeşit toplantılarda toplantı başlar başlamaz 3 kişilik bir heyet kurulur. Bu heyetin görevleri toplantının intizamını sağlamak, kanunlara aykırı hareketleri önlemek, kamu düzenine ve edep törenlerine aykırı veya suç işlemeye kışkırtıcı mahiyet taşıyan söz ve nutukları menetmektir.

Heyet mensupları yukarıki fıkraya muhalif bir hal hususunda sorumludurlar. Heyet kurulumayan toplantıların yapılması yasaktır.

Radyo ile propaganda

MADDE 36. — Radyolarda propaganda, her siyasi parti için günde beş dakikayı aşamaz.

En az beş seçim çevresinde aday göstermemiş olan siyasi partiler yukarıki fıkra hükmünden faydalanamaz.

Yirmiden fazla seçim çevresinde aday göstermiş olan siyasi partiler birinci fıkrada yazılı yetkiden günde iki defa istifade edebilirler.

Müracaat

MADDE 37. — Siyasi partiler genel merkezleri radyolarda propaganda yapmak istediklerini oy verme gününden önceki 21 nci gün sabahına kadar Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğüne yazılı olarak bildirmelidirler.

Yayın devresi

MADDE 38. — Radyolarda propaganda oy verme gününden önceki onuncu gün sabahından üçüncü gün sabahına kadar devam eder.

Yayın zamanlarının tesbiti

MADDE 39. — Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü radyolarda propaganda için müracaat eden siyasi partiler arasında kur'a çekerek konuşma sıra ve zamanlarını tâyin eder. Kur'anın oy verme gününden en az 15 gün önce çekilmiş olması lâzımdır.

Kur'aya itiraz etmek isteyen siyasi parti 24 saat içinde Yüksek Seçim Mahkemesi Başkanına başvurabilir.

Yüksek Seçim Mahkemesi Başkanı itirazı kesin olarak halleder.

Hoparlörle yayın

MADDE 40. — Hoparlörle propaganda halkın huzur ve rahatını bozmamak şartıyla serbestir.

Şehir ve kasabalarda belediye başkanlarının, köylerde muhtarların teklifi üzerine ilçe seçim kurulları başkanları yukarıki fıkraya göre yapılacak propagandanın yasak edilmesine karar verebilirler.

Duvar ilânları

MADDE 41. — Oy verme gününden önceki üç gün içerisinde propaganda için duvar ilânı asmak veya yapıştırmak yasaktır.

Yasaklar

MADDE 42. — Propaganda için duvar ilânları üzerinde Türk Bayrağı, dinî ibareler ve her türlü resim bulundurulması yasaktır.

Muafiyet

MADDE 43. — Propaganda için duvar ilânları seçim zamanına mahsus olmak üzere her türlü resimden muafır.

İlân yerleri

MADDE 44. — Propaganda için duvar ilânları seçim zamanında ancak şehir ve kasabalarda belediyelerce, köylerde köy ihtiyar heyetlerine, tâyin olunacak yerlerde asılabilirler.

Bu yerlerde her siyasi partiye ve her bağımsız adaya aynı ölçüde saha verilir. Ve kendilerine verilen yerler yekdiğerinden kalın boyalı çizgilerle veya çitalarla ayrılır.

Sahaların tahsisinde esas, belediye veya köy ihtiyar heyetine müracaat sırasındır. Müracaat, oy verme gününden önceki sekizinci gün akşamına kadar yapılmış olmalıdır. Aynı zamanda yapılan müracaatların sırasını tâyin için kur'a çekilir.

Kendisine ayrılan ilân yerini boş bırakan siyasi parti veya aday belediyeye veya köye yer ayrılması için yapmış olduğu masrafları ödemekle mükelleftir.

Sair yerlere asma yasağı

MADDE 45. — Yukarıki maddede gösteri-

len yerlerden ayrı her hangi bir yerde ilân asılması, yapıştırılması veya teşhiri yasaktır.

Matbuat dağıtımı

MADDE 46. — Seçim zamanında propagan-
da için el ilânı mahiyetinde matbualar dağıtı-
cak olan kimselerin seçme yeterliğini haiz olma-
ları şarttır.

Memurlar ilân dağıtamazlar.

Yasak hükmü

MADDE 47. — Oy verme gününden iki gün
öncesinden itibaren ilân, beyanname, tamim,
açık mektup gibi her çeşit matbuanın dağıtılma-
sı yasaktır.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Seçim İşleri

Bölüm : 1

Seçim Hazırlıkları

1. Serim işlerini yürütmekle görevli teşkilât

Seçim kurulları

MADDE 48. — Seçim işleri seçim kurulların-
ca yürütülür.

Çeşitleri

MADDE 49. — Her seçim çevresinde bir il
seçim kurulu, her ilçede bir ilçe seçim kurulu
ve seçim bölgelerinde yerleştirilecek her sandık
başında bir sandık kurulu bulunur.

Kendisine doğrudan doğruya bağlı bucak veya
köy veya mahalle bulunan il merkezinde bu yer-
ler için ayrıca bir ilçe seçim kurulu bulunur.

Yargıç nezaret ve kontrolü

MADDE 50. — Bu kurullar tekmil işlerinin
görülmesinde yargıç nezaret ve kontrolüne tâbi-
dirler.

Kurullarda vazife alamıyacak olanlar

MADDE 51. — İdare âmirleri, zabıta âmir
ve memurları, ordu mensupları, askerî şahıslar,

milletvekilleri, milletvekilliği adayları ve bun-
ların temsilcileri seçim kurullarında vazife ala-
mazlar.

Toplantı yeri ve zamanı

MADDE 52. — İl ve İlçe seçim kurulları
seçime başlanacağı ilândan itibaren 10 gün
içinde adalet dairelerinde vazifeye başlarlar.
Kurul asli ve yedek üyelerine başkan tarafın-
dan ilk toplantıdan en az iki gün önce ve günü
ve saati belirtilerek davetiye gönderilir. Gelmi-
yen asli üyeler yerine yedekler almır.

Bu suretle de nisap bulunmazsa mevcutlarla
yetinilir ve kararlar çoğunlukla verilir.

And içme

MADDE 53. — İl ve İlçe kurulları üye ve
yedekleri görevlerine başlamadan önce seçim
kurulu başkanı olan yargıç önünde birer birer
şöyle and içerler:

«Hiçbir tesir altında kalmıyarak, hiçbir kim-
seden korkmıyarak vazifemi kanuna göre dos-
doğru yapacağıma, namusum, viedanım ve tek-
mil mukadderatım üzerine yemin ederim.»

Sandık kurulları başkan ve üyeleri oy ver-
me günü vazifeye başlamazdan önce sandık baş-
larında hazır bulunanlar önünde yukarıki fık-
rada yazılı şekilde and içerler.

İl seçim kurulu

MADDE 54. — İl seçim kurulu, il merkez-
lerindeki en yüksek dereceli yargıcın başkanlığı
altında on üyeden meydana gelir.

İl merkezinde aynı derecede birkaç yargıç bu-
lunduğu takdirde en kıdemlisi, kıdemde de eşit-
lik halinde en yaşlısı seçim kuruluna başkan-
lık eder.

İl veya 59 neu maddeye göre ilçe seçim kuru-
lu başkanlığını yapacak olan yargıç herhangi bir
sebeple bu görevi yapamaz ve o yerde bu görevi
yapabilecek başka bir yargıç da bulunmazsa o ye-
rin bağlı bulunduğu ağır ceza mahkemesinin yar-
gıç çevresi içinde bulunan ve mensup olduğu Ada-
let komisyonunca ayrılmasında mahzur görülmi-
yen bir yargıç Adalet Bakanlığınca seçim işlerini
idare etmek yetkisiyle o yere gönderilir.

Ağır ceza çerçevesi içindeki yargıçlardan bi-
rinin gönderilmesine imkân bulunmayan hallerde

bu ağır ceza merkezine en yakın ağır ceza mahkemesinin kaza çevresi içindeki yargılardan biri yukarıki usule tevfikân Adalet Bakanlığınca yetki verilerek gönderilir.

Bu suretle kendisine yetki verilen yargıcın gelip görevine başlamasına kadar seçim kurulu başkanlığını, kurulun kendi arasında kur'a ile seçeceği bir zat yapar.

Bu madde gereğince kendilerine yetki verilecek yargıçlara 2544 sayılı Kanun hükümleri dairesinde maaş tertibindeki kadro tasarrufatından gönderildikleri yargıçlığa muhassas kadro aylığı tutarının yarısı nispetinde yetki ödeneği verilir.

İl seçim kurulu üyelikleri

MADDE 55. — İl seçim kurulu üyeleri aşağıdaki şekilde belli olur.

Kurul başkanı, kendi tüzüklerine göre ilk genel toplantılarını yapmış olup o yer seçim çevresiyle birlikte en az yirmi seçim çevresinde altı aydan beri teşkilât kurmuş bulunan tekml siyasi partiler arasında bir kur'a çeker ve kur'ada isimleri çıkan yedi partiye birer temsilei ismi bildirmelerini tebliğ eder. Bu isimleri siyasi partiler beş gün içinde bildirmeye mecburdurlar.

Bu temsilcilerden kur'a sırasıyla beşi il seçim kurulu asli üyesi, diğer ikisi yedek üyedirler.

Bundan başka, keza kur'a suretiyle belediye meclislerinden beş ve il genel meclislerinden üç kişi ayrılır. Belediye meclislerinden ayrılanlardan, kur'a sırasına göre üçü asli diğer ikisi yedek, il genel meclislerinden ayrılanlardan ise ilk ikisi asli, diğer biri yedek üyedir.

Kur'anın çekileceği gün, saat ve yer gazeteler, olıyan yerlerde mutâ vasıtalarla ilân edilir ve o saatte kur'a aleni olarak çekilir.

İstanbul İli seçim kurulu üyelikleri

MADDE 56. — İstanbul İli, il seçim kurulu ile 60 ncı maddede yazılı ilçe seçim kurulları için seçilecek üyeler, İstanbul Birleşik Mahallî İdareler Genel Meclisi üyeleri arasından alınır.

Siyasi partiler üyelikleri

MADDE 57. — Yargıcın alenen çekeceği

kur'a için doldurulması gereken üyelik sayısı kadar siyasi parti bulunmazsa veya kendilerine tebliğ tarihinden itibaren beş gün içinde cevap vermezlerse eksik kalan yerler mevcut partilerden temsilei sayısı eşitlik üzere ve bu mümkün olamıyorsa kur'a yolu ile tamamlanmak suretiyle ve hiçbir parti mevcut değilse kurul başkanı tarafından doldurulur.

İşbu madde hükmü ilçe seçim kurulları ile sandık kurulları teşkilinde de uygulanır.

Görev ve yetkileri

MADDE 58. — İl seçim kurulunun başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

1. İl seçim çevresi içinde seçimin intizamla cereyanını temin için gereken tedbirleri almak ve seçim işlerini kontrol etmek,

2. Aday beyannamelerini almak ve ilân etmek, bunlar hakkında vâkı olabilecek itirazları incelemek ve bu beyannamelerden kanunen muteber olıyanlar hakkında karar vermek, geçici ve kesin aday listelerini yerlerine göndermek ve ilân etmek,

3. Kurullar nezdinde partiler ve bağımsız adaylar adına bulundurulması istenecek temsilcilere ve müşahitlere bu sıfatlarını gösterir vesika vermek,

4. İlçe bağılı ilçe seçim kurullarından gelen tutanakları birleştirerek il seçim çevresi içinde, kimlerin kaç oy aldıklarını belirten ve bu suretle oy kazananların soy adlarını, öz adlarını ve kazandıkları oy sayısını gösteren bir tutanak tanzim etmek,

5. Milletvekilliğine seçildikleri anlaşılana tutanaklarını vermek ve ikişer nüshasını Başbakanlığa göndermek,

6. İlçe seçim kurullarına, oy sandıklarını ve bu kanunda yazılı diğer seçim araçlarını göndermek,

7. İlçe seçim kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı vâkı itirazları inceletiyerek kesin karara bağlamak,

8. İlçe seçim kurulları başkanlıklarınca seçim işlerinin yürütülmesi hakkında sorulacak hususları derhal cevaplandırmak,

İlçe seçim kurulu

MADDE 59. — İlçe seçim kurulu ilçe merkezindeki en yüksek dereceli yargıcın başkan-

lığı altında altı üyeden meydana gelir.

İlce merkezlerinde aynı derecede birkaç yargıç bulunduğu takdirde en kıdemlisi, kıdemde de eşitlik halinde en yaşlısı seçim kuruluna başkanlık eder.

İlce seçim kurulu üyelikleri

MADDE 60. — İlce seçim kurulu üyeleri aşağıdaki şekilde belli olur :

İlce merkezindeki kurul başkanı, kendi tüzüklerine göre ilk genel toplantılarını yapmış olup o yer seçim çevresiyle birlikte en az yirmi seçim çevresinde altı aydan beri teşkilât kurmuş bulunan tekmil siyasi partiler arasında aleni bir kur'a çeker ve kur'ada isimleri çıkan altı siyasi partiye birer temsilci ismi bildirmelerini tebliğ eder. Bu isimleri partiler beş gün içinde bilmeye mecburdurlar.

Bu temsilcilerden, kur'a sırasıyla, dördü ilce seçim kurulu asli üyesi, diğer ikisi yedek üyedirler.

Bundan başka, ikisi belediye ve ikisi il genel meclisinden olmak üzere keza kur'a ile dört kişi seçer, bunlardan kur'a sırasıyla ilki asli, diğeri yedek üyedir.

Kur'unun çekileceği gün, saat ve yer gazetelerle olmyan yerlerde mütat vasıtalarla ilân edilir. Ve o saatte kur'a aleni olarak çekilir.

Görev ve yetkiler

MADDE 61. — İlce seçim kurullarının başlıca görev ve yetkileri bunlardır :

1. İlce dâhilinde seçimin intizamla cereyanını temin için gereken tedbirleri almak ve seçim işlerini kontrol etmek,

2. İlcedeki sandık kurullarına oy sandıklarını ve bu kanunda yazılı diğer seçim araçlarını göndermek,

3. İlce dâhilindeki sandık kurullarından gelen tutanakları birleştirerek adayların kaçır oydıklarını belirten ayrı bir tutanak tanzim etmek ve bu tutanağı seçim işlerine ait diğer evrakla birlikte il seçim kuruluna göndermek,

4. Sandık kurulları işlemlerine ve kararlarına karşı vâkı itirazları inceliyerek kesin karara bağlamak,

5. Sandık kurulları başkanlıklarınca seçim işlerinin yürütülmesi hakkında sorulacak hususları derhal cevaplandırmak.

Sandık Kurulu

MADDE 62. — Sandık kurulu bir başkan ve dört üyeden meydana gelir.

Başkan

MADDE 63. — İlce seçim kurulu toplanarak seçim bölgesindeki veya dışındaki seçmenler arasından iyi şöret sahibi olmakla tanınmış, okur yazar kimselerden kurula bağlı seçim bölgelerinin her biri için ikişer kişiden mürekkep bir liste tertip eder.

Kurul bunlardan birini aleni kur'a ile sandık başkanlığına seçer.

Sandık Kurulu üyelikleri

MADDE 64. — Sandık kurulu üyeleri aşağıdaki şekilde belli olur :

Bundan önceki maddede gösterilen yargıç; kendi tüzüklerine göre il genel toplantılarını yapmış olup o yer seçim çevresiyle birlikte en az yirmi seçim çevresinde altı aydan beri teşkilât kurmuş bulunan tekmil siyasi partiler arasında aleni bir kur'a çeker ve kur'ada isimleri çıkan beş partiye birer temsilci ismi bildirmelerini tebliğ eder. Bu isimleri siyasi partiler beş gün içinde bildirmeye mecburdurlar.

Bu temsilcilerden kur'a sırası ile üçü sandık kurulu asli üyesi, diğer ikisi de yedek üyedirler.

Bundan başka, sandığın bulunduğu köy ve mahalle ihtiyar heyeti üyelerinin seçmenlik sıfatını haiz olanları arasından keza kur'a ile iki kişi seçer. Bunlardan, kur'a sırasına göre ilki asli diğeri yedek üyedir.

Kur'unun çekileceği gün, saat ve yer gazetelerle, olmyan yerlerde mütat vasıtalarla ilân edilir ve o saatte kur'a aleni olarak çekilir.

Görev süresi

MADDE 65. — Sandık kurulları oy verme gününden 48 saat önce göreve başlarlar. Ve seçim işleri bitinceye kadar çalışmaya devam ederler.

Görev ve yetkiler

MADDE 66. — Sandık kurullarının başlıca görev ve yetkileri şunlardır :

1. Sandık alanı içinde seçimin intizamla cereyanını temin için gereken tedbirleri almak ve oy vermek işlerini idare ve kontrol etmek,

2. Sandık alanında sandığın konulacağı yeri tâyin ve sokak başlarında bu yeri göze çarpacak surette gösterecek işaretleri koymak,

3. Bu kanundaki esaslar dairesinde sandık alanına ait oyları saymak ve bu hususu tutanağa geçirmek,

4. Oy vermek işleri hakkında ileri sürülecek itirazları ve şikâyetleri tetkik etmek ve bir karara bağlamak,

5. Bu kararlardan itiraza uğrıyanları ilçe seçim kuruluna göndermek,

Adaylar ve müşahitleri

MADDE 67. — Bağsız adaylarla müşahitleri ve sandık kurulunda temsilcisi bulunmayan siyasi partiler tarafından tâyin edilecek müşahitler sandık başı muamelelerini takip edebilecek durumda bütün muamelelerde hazır bulunabilirler.

Çoğunluğun sağlanması

MADDE 68. — Sandık başında oy verme başlamazdan önce veya oy verme sırasında siyasi parti temsilcisi üyelerinden biri veya birkaçı vazifesini yapmazsa ceza hükümleri mahfuz kalmak üzere, yerine siyasi parti temsilcisi yedek üyelerinden biri getirilir. Bu dahi mümkün olmaz ve kurul da bu yüzden ekseriyetini kaybederse bu cihet tutanağa geçirilir. Ve eksikler o sandık alanında seçme yeterliğini haiz başkanın seçeceği kimselerden doldurulur.

Intizamın sağlanması ve sandık yeri

MADDE 69. — Sandık yerinde intizamın sağlanması sandık kurulu başkanına aittir.

Bu kanuna göre sandık yeri; sandığın, kapalı oy verme yerinin ve sandık kurulunun yerleştiği mahallin 100 metre mesafesi içinde kalan çevre parçasıdır.

Başkana ait yetkiler

MADDE 70. — Sandık yerinde seçmenin oyunu tam bir serbestlikle ve gizli şekilde kullanmasına veya sandık kurulunun görevini yapma-

sına engel olmaya kalkışanlara, yahut da oy verme işinin yolunda gitmesini aksatanlarla sandık başı muamelelerinin intizamını bozmaya yeltenenlere başkan ihtarda bulunur. İhtarı dinlemiyenleri kurul kararıyla, sandık yerinden dışarı çıkarabilir. Bu işlerde zabıta kuvvetleri munhasıran başkanın emrine göre hareketle mükelleftirler.

Suç işlenmesi

MADDE 71. — Sandık yerinde bir suç işlenmesi halinde sandık kurulu keyfiyeti tutanağa geçirir. Ve sandığı zabıtaya teslim eder.

İnzibat tedbirleri

MADDE 72. — Sandık yerlerinde kurul üyelerinden ve bu kanunla kendilerine yetki verilmiş olanlardan gayri resmî sıfatı haiz hiç kimse bulunamaz.

Sandık yerinde ancak sandık kurulu başkanının davet edeceği silâhlı kuvvetler bulunabilir. Kurul başkanının isteyebileceği inzibati tedbirler seçmenlerin seçim işlerini takip etmelerine mâni olacak mahiyette olamaz.

Yukarıki fıkrada yazılı silâhlı kuvvetler dışında kalan zabıta âmir ve memurları ile bilûmum resmî üniforma giymiş kimseler ve herhangi bir suretle silâh taşıyanlar sandık yerine giremezler.

Zabıta makam ve mensupları seçmenin sandık yerine serbestçe girmesine mâni olucu veya bu yere girmeyi güçleştirici hiçbir tedbir alamazlar.

Sandığın konulacağı yer

MADDE 73. — Sandığın konulacağı umumi mahalli ve oy verme işinin vaktinde sona ermesi için gerekli tedbirleri sandık kurulu tesbit eder. Sandığın konulacağı yerin belirtilmesinde seçmenin en az külfet ve zahmetle oyunu serbestçe ve gizli şekilde verebilmesi düşünülür.

Sandık, okul, avlı veya salonları, mâbetlerin münasip kısımları gibi geniş umumi yerlere konur. Açık yerlerde saçağı, sahanlığı, sundurması bulunan yerler tercih edilir. Hükümet konaklarına sandık konulamaz.

Aynı yerde dörtten fazla sandık bulundurulamaz.

Seçmen listesinin asılması

MADDE 74. — Sandık kurulu oy verme işine başlamazdan önce kendi sandığında oy kullanacak seçmenlere ait listenin bir örneğini sandık başında seçmenlerin yığılmasına mâni olacak münasip ve kolaylıkla görülüp tetkik edilir, bir yere asar. Bu liste oy verme sona erinceye kadar asılı kalır.

2 - Sandık alanlarının tesbiti

Sandık alanı

MADDE 75. — Sandık yerleri üçüncü madde mucibince ayrılacak seçim bölgelerine göre tesbit olunur.

Sandık sayısının tesbiti

MADDE 76. — Bir seçim bölgesinde kaç sandık bulunacağını ilçe seçim kurulu köy veya mahallenin sokaklarının durumuna göre tesbit eder.

Bu yerler oy verme gününden en az bir hafta önceden başlamak üzere mahallî gazetelerle ve mütat vasıtalarla üç defa ilân olunur.

Seçim bölgesinde birden ziyade sandık bulunmak lâzım geliyorsa her birine bir numara verilir. Ve seçmenlerin oturdukları sokağa göre hangi sandıkta oy verecekleri seçmen kartlarına işaret edilir.

3 - Oy verme araçları

Teslimi gerekli eşya

MADDE 77. — İller seçim kurulları başkanları oy verme gününden en az bir hafta önce aşağıda yazılı şeyleri çevreleri içindeki seçim bölgelerine teslimi sağlamış bulunmalıdırlar.

1. Seçim Bölgesindeki her sandık için ağzı mühürlü bir kese içine konulmuş ve sandığın numarasını taşıyan bir mühür.

2. Sandıklar ile her birinde bulunacak kapalı oy yerleri sayısı toplamına eşit miktarda çevre adaylarının tasdikli listesi.

3. İl seçim kurulu mührü ile mühürlenmiş ve oy pusulalarının konmasına mahsus mühürlü zarfları havi bir paket.

4. Kanuna bağlı örneğine uygun oy sandıkları.

5. Sandık sayısınca yaş istanpa.

6. Aynı sayıda tasdikli tutanak defteri.

7. Kanuna bağlı örneğine uygun matbu sayım cetvelleri.

8. Kanuna bağlı örneğine uygun matbu tutanak kâğıtları.

9. Sandık sayısınca boş torba.

10. Münasip miktarda kopya kalemi.

11. Gerekli miktarda kapalı oy verme yeri meydana getirmek için lüzumlu malzeme.

Tutanak defteri

MADDE 78. — Seçim kurullarında sahifeleri numaralı ve o mahallin en yüksek dereceli yargıcı tarafından tasdikli bir tutanak defteri bulunur. İşlemler ve kararlar bu deftere yazılır, ve başkan ve üyeler tarafından imza olunur.

Araçların sağlanması

MADDE 79. — Seçim için gerekli tekml maddi ve malî vasıtaları seçim kurulu başkanları zamanında ve muntazam bir surette sağlamak ve yerlerine göndermekle mükelleftir.

Bu hususlarda kurul başkanlarının emirleri üzerine zabıta âmir ve memurları, belediyeler ve muhtarlıklar gerekli yardımlarda bulunmaya mecburdurlar.

Oy puslası

MADDE 80. — Oy puslası renkli olamaz, sandık kurullarında seçmenin emrinde boş puslalar bulundurulur.

Siyasi partilerle bağımsız adayların seçmenlere dağıtacakları matbu oy puslalarına siyah renkli basılmış özel işaret bulundurmaları mümkündür. Bu işaretlerin 2596 sayılı Kanun hükümlerine göre kullanılması lâzımdır.

Siyasi partilerle bağımsız adayların kapalı oy verme yerlerine konulması istiyebilecekleri matbu oy puslaları oy verme gününden bir gün önce sandık kurulları başkanlarına teslim olunmalıdır.

Pusla doldurma serbestisi

MADDE 81. — Seçmen renksiz kâğıt üzerine dilediği adayları yazarak oy puslası doldurmakta serbest olduğu gibi matbu oy puslasında yazılı isimlerden dilediğini söylebilir ve yerlerine başka adayların isimlerini yazabilir.

Zarf

MADDE 82. — Seçmenin içerisinde oy pusulası koyup kapatacağı zarflar tek biçim ve renkte ve içindeki oy pusulası fark edilemeyecek surette Hükümetçe hazırlatılır.

Her seçim çevresine çevredeki seçmen sayısının onda biri fazlası miktarında zarf gönderilir. Bunlar üzerinde içindeki zarf sayısı işaretli, mühürlü paketler halinde seçim bölgeleriyle sandık kurullarına aynı nispete göre dağıtılır.

Zarf paketleri kurul huzurunda açılır, sayılır ve netice tutanağa geçirilir.

Kapalı oy verme yeri

MADDE 83. — Oy pusulasının kapalı oy verme yerinde zarfa konulup kapatılması mecburidir. Bu maksatla sandık kurulu, seçmenin matbu bir oy pusulasında dilediği adayları tesbit ederek veya yeni bir oy pusulası yazarak zarflaması, yahutta önceden hazırlıyacağı oy pusulasını zarfa koyması için oy serbestliğini ve gizliliğini sağlayacak lüzumu kadar kapalı oy verme yeri hazırlar.

Vasıfları

MADDE 84. — Kapalı oy verme yeri, seçim bölgesinin icaplarına göre sabit olsun, takma olsun içerisi dışarıdan gözetilemeyecek ve oy pusulasını seçmenin dilediği gibi hazırlayıp zarflıyabileceği şekil ve vasıfta olacaktır. Aday listesi ile bu kanunun oy verme serbestliğine ve gizliliğine dair olan hükümlerinin levha halinde basılmış metni kapalı oy verme yerinde asılı durur.

Kapalı oy verme yerinde masa ve hücre cidarı üzerine yerden bir metre yüksekliğe tesbit edilmiş ve ayakta yazı yazmaya elverişli bir sabit rahle ve kalem bulunması mecburidir.

Bölüm : 2

Sandıkbaşı işleri

1. — Oy verme gününe mahsus tedbirler

İçki yasağı

MADDE 85. — Oy verme günü, oy verme

süresince umumi içkili yerlerle umumi mahallerde her çeşit ispirotolu içki verilmesi, satılması ve içilmesi ve her hangi bir suretle ispirotolu içki satılması yasaktır.

Oy verme günü, oy verme süresince, teknil umumi eyvence yerleri kapalı kalır. Eylvence yeri vafını haiz lokantalarda bu süre müddetine yalnız yemek verilebilir.

2. — Oy verme

Oy verme süresi

MADDE 86. — Oy verme günü saati 8 den 17 ye kadar geçecek zaman oy verme süresidir. Saat 17 yi geçtiği halde sandık başında oylarını vermemiş seçmenler bulunmakta ise bunlar da oylarını kullanırlar.

Oy vermede sıra

MADDE 87. — Oy verme günü sandık başına gelecek seçmenler, sandık kurulu önüne başkan tarafından sıra ile birer birer alınırlar. Gebeler, hastalar ve sakatlar bekletilemezler. Yaşlılar önce alınabilirler.

Oy vermeden önceki işler

MADDE 88. — Sandık kurulu önüne alınan kimse seçmen kartını başkana verir. Başkan seçmenin kütük listesinde adını bulur. Ve masa üzerinde duran boş pusulalarla zarflardan birer tane vererek, sandıkta birden ziyade kapalı oy verme yeri varsa, hangi hücrede oy vereceğini söyler ve oy pusulasını zarfa koyup güzelce kapamadan çıkmasını tenbih eder.

Kapalı oy verme yerinde kalma

MADDE 89. — Bir seçmen kapalı oy verme yerinden dışarı çıkmadıkça hiç kimse oraya giremez. Şu kadar ki, oy verme pusulasını hazırlayıp zarflamak için gerekli normal müddetten fazla kapalı oy verme yerinde kalan seçmen, kurul kararıyla başkan tarafından uyarılır; çıkmamakta devam ederse kurul kararıyla çıkarılır ve keyfiyet tutanağa geçirilir.

Zarfların atılması ve imza

MADDE 90. — Kapalı oy verme yerinde dilediği oy pusulasını zarfa koyup kapadıktan

sonra seçmen burasını terk eder ve zarfını sandığa atar.

Kurul Başkanı oyunu sandığa atan seçmene ait olup oy puslasını ve zarf alabilmek için kendisine bırakılmış olan seçmen kartının mahsus yerini mühürler ve kütük listesindeki ismi hizasına imzasını attırdıktan sonra kartı kendisine geri verir.

İmza atmasını bilmiyen veya ârıza sebebiyle imza edecek durumda bulunmayan seçmen sol elinin başparmağını basar. Bu parmağı olmıyan seçmenin hangi parmağını basmış olduğu yanına yazılır. Hiç parmağı olmıyan seçmenin durumu ismi yerine işaret edilir.

Sandık başını terk

MADDE 91. — Hiçbir seçmen oyunu kullandıktan sonra sandık başında kalamaz. Ve hiçbir hususta müdahale, telkin veya tavsiyede bulunamaz.

Kurul mensuplarının oy vermesi

MADDE 92. — Sandık Kurulu Başkan ve üyeleri seçim bölgesi veya sandık listesinde kayıtlı olurlarsa olsunlar vazife gördükleri sandıkta oy verirler. Bunun için sandık başında oy vermek üzere bekliyen seçmenlerin arkası alınmış olmak lâzımdır.

Sandık Kurulu Başkan ve üyelerinin vazife gördükleri sandıkta oy verdikleri tutanağa geçirilir.

Bunlar isim ve hüviyetlerini o sandık seçmenler listesine kayıt ederek isimleri hizasını imzalarlar.

3. Oyların sayımı Sayım tedbirleri

MADDE 93. — Sayım alenidir. Oy verme yerinde hazır bulunurlar sayımı takip edebilirler. Kurul faaliyetinin selâmet ve intizamı bakımından sayım masası etrafında boş kalması gereken kısmı, kurul, bir karar ile tâyin eder ve bu kısım etrafında ip germek gibi hazır bulunanların sayımı takip etmelerine engel olmayacak tedbirler alabilir.

Oy verenler sayısının kontrolü

MADDE 94. — Oy verme işi bitince Kurul

Başkanı bunu yüksek sesle ilân eder. Masa üzerinde sandıktan gayri ne varsa kaldırılır. Oy vermenin bittiği saat tutanağa geçirilir.

Bundan sonra kütük listesinde yazılı olup da oy vermiş olanların sayısı isimleri hizasında ki imza veya parmak izleri sayılarak tutanağa geçirilir. Ve netice yüksek sesle ilân edilir.

Kullanılmıyan zarflar

MADDE 95. — Oy zarflarından kullanılmıyanlar sayılır ve oylarını veren seçmen sayısına eklenerek kurula teslim edilen zarf yekûnuna uygun olup olmadığı tutanağa geçirilir. Kullanılmıyan zarflar bir paket halinde mühürlenir ve üzerine sayısı kayıt edilerek keza tutanağa geçirilir.

Daha sonra okunup kaydedilecek oy puslalarının konmasına mahsus torbanın boş olduğu tesbit edilerek keyfiyet tutanağa geçirilir.

Sandığın açılması ve zarfların sayımı

MADDE 96. — Bu muameleden sonra sandık, oy verilen yerde ve hazır bulunanların gözü önünde açılır. İçindeki zarflar, açılmadan sayılır. Ve oylarını kullanmış olan seçmen sayısına uygun olup olmadığı tutanağa geçirilir.

Fazla zarf çıktığı takdirde, tekml zarflar yeniden sandığa konur. Kurul başkanı sandıkta fazla sayıya tekabül eden miktarda zarfı gelişi güzel alır. Bunlar açılmadan yakılır ve keyfiyet tutanağa geçirilir.

Pundan sonra sandıktaki zarflar tekrar sayılır ve oy verenler sayısına tekabül ettiği görürse ara verilmeksizin sayıma başlanır.

Sayımın sürekliliği

MADDE 97. — Sayım işi aralıksız devam eder.

Zarfların açılması

MADDE 98. — Sayıma başlanmazdan önce Kurul Başkanı ayrı, ayrı siyasi partilere mensup iki üyeyi cetvel kayıtçısı olarak ve siyasi parti mensubu üyelerden birini sandıktan zarfları çıkarıp kendisine vermek; diğerini de işlenecek oy puslalarını torbaya koymakla görevlendirir. Sayım cetvellerinin boş ve yazısız olduğunu hazır bulunanlara gösterir.

Vazifeli üye sandıktan oy zarfını teker teker ve ancak bir tanesinin başkan tarafından okunması bitikten sonra bir yenisini çıkarmak suretiyle alarak başkana verir. Başkan zarfın üzerinde onu atan seçmeni belli edecek imza, mühür veya işaret bulunup bulunmadığına baktıktan sonra zarfı açar ve oy pusulasında yazılı adayların isimlerini sırasıyla aynen ve ağır ağır okur. O okudukça cetvel kayıtcısı iki üyeden her biri önlerindeki cetvelde ismi okunan adayı hizasına aldığı oy sayısını kayıt eder. Böylece okunan ve sayım cetveline kayıt edilen pusulaları başkan kurul mühürü ile damgalar ve diğer vazifeli üyeye verir. O da bunu torbaya atar. Oy pusulalarını isterlerse, kurulun diğer üyeleri, adaylar ve müşahitler de görebilirler. Adaylara ve müşahitlere kurul kararıyla sayım masası başında yer verileceği gibi sayım işlerinin yakından takip edebilecekleri bir yerde ayırabilir.

Oy pusulaları ile açılan zarflar sayısının kontrolü

MADDE 99. — Oy sayımı bitince torbaya atılmış olan oy pusulalarını sandıktan çıkan zarf sayısına uygunluğu kontrol edilir ve keyfiyet tutanağa geçirilir.

Oy pusulasına yazılacak isim

MADDE 100. — Oy pusulasına adayın soyadının yazılması mecburidir. Şu kadar ki: Sadece öz adından adayın kim olduğu tereddütsüz anlaşılmakta ise kendisine verilen oy muteber olur.

Muteber olmayan oy pusulaları

MADDE 101. — Aşağıda yazılı oy pusulaları muteber değildir :

1. Sandık kurulunca verilen tek biçim ve renkte bir zarftan gayri bir zarfa konulmuş bulunan pusulalar;
2. İmzalı veya mühürlü veya seçmenin kim olduğunu belirten herhangi bir işaret taşıyan pusulalar;
3. Hangi seçmen tarafından atıldığı belli olacak şekilde imza mühür veya işaret taşıyan zarftan çıkacak oy pusulaları;
4. İhtiva ettikleri isimlerden hiçbiri san-

dık kurulunca okunamıyan oy pusulaları;

Bir zarftan muhtelif isimleri muhtevi ve birden fazla oy pusulaları çıktığı takdirde bu pusulardan hiçbiri muteber olmaz. Aynı isimleri muhtevi pusuladan birkaç tane çıkması halinde bunlar tek pusla sayılır.

Hesaba katılan ve katılmıyan oy pusulaları

MADDE 102. — Belli aday sayısından daha az sayıda isim ihtiva eden oy pusulaları olduğu gibi kabul edilir.

Pusulada yazılı isimlerden kurulca okunamıyan isimler hesaba katılmaz.

Aynı isim birkaç defa yazılmışsa tek oy sayılır.

Pusulada seçilecek aday sayısından fazla isim bulunduğu takdirde sondan başlanarak fazla adlar hesaba katılmaz.

4. Sandıkbaşı işlerine itiraz

İtirazın incelenmesi ve sonucu

MADDE 103. — Sandık başı işlerinden dolayı sandık kurullarına ilgili seçmen veya siyasi parti tarafından yapılacak itiraz ve şikâyetler üzerine sandık kurulu derhal itiraz ve şikâyeti tetkik ve bir karara bağlayarak ilgiliye seçim yerinde tefhim eder. Aynı zamanda, bu karara karşı itirazı olup olmadığını sorar. İtirazı varsa kararla beraber bunu da tutanağa geçirir.

İlgili seçmen veya siyasi partiler tutanağa geçirilen bu karara karşı yapacakları itiraz için ilçe seçim kurulu başkanına müracaat edebilirler. Başkanın kararı vaziyeti tashih ve sandık kurulu kararını iptal eder mahiyette ise derhal sandık kuruluna bildirilir. Kurul bu karara uyar.

MADDE 104. — Seçim kurulları kararlarına karşı yapılacak itirazlar oy vermeye ve her türlü seçim işlerinin devamına engel olmaz.

Sandık kuruluna en geç tutanağın tanzim edilmesine, ilçe ve il kurullarına oy verme gününü takip eden ikinci gün saat 17 ye kadar yapılmıyan itirazlar tetkik olunmaz.

İtirazlar en geç 3 gün içinde bir karara bağlanır ve netice ilgiliye bildirilir.

Bölüm : 3

Oy verme neticeleri

1. Sayım neticelerinin toplanması

Sayımın ilanı ve neticenin tutanağa kaydı

MADDE 105. — Oyların sayımı ve sayım cetvellerine neticelerin geçirilmesi biter bitmez sandık kurulu başkanı bu neticeleri yüksek sesle ilân eder. Bundan sonra :

1. Oy vermenin yapıldığı gün ;
2. Oy sandığının sandık kurulu üyeleri ve seçim yerinde hazır bulunanlar huzurunda alenen açıldığı saat ve dakika ; şayet sandık saat 17 den sonra açılmışsa, bunun sebebi ;
3. Oy puslaları sayımının yapılmış olduğu ;
4. Sandıktan çıkan zarf sayısı ; bunların oy vermiş olan seçmen sayısını belirten tutanaklarla karşılaştırılmasının sonucu ve fazla zarf çıkmışsa bu fazlanın yakıldığı ;
5. Oy puslalarından kaç tanesinin hangi sebepten ötürü muteber tutulmamış olduğu ;
6. Alfabe sırasına göre adayların kaçar oy aldıkları (Rakamla ve yazı ile) ;
7. Sayım neticesinin başkan tarafından orada hazır bulunanlara ilân edildiği ;
8. Oy vermede kanuna aykırılık bulunduğu haber verilmiş veya şikâyette bulunmuşsa bunların nelerden ibaret olduğu ve kurulca haber veya şikâyet üzerine verilen kararların neden ibaret bulunduğu ;

Matbu tutanak kâğıdına kayıt edilir ve altı başkan ve üyelerce imzalanır.

Tutanağın asılması

MADDE 106. — Adayların isimleriyle kazandıkları oy sayısını gösteren ve bundan önceki maddenin 6 numaralı bendinde gösterilen neticenin sandık kurul başkan ve üyelerine imzalı bir cetveli bir hafta müddetle sandık çevresi dâhilinde asılı kalır.

Sayım dair evrak ve vesikaların teslimi

MADDE 107. — Hesaba katılan oy puslaları sandık kurulunca düzenlenen tutanaklar, tasnifte kullanılıp altı kurulca imza edilen sayım cetvelleri, hesaba katılmıyan veya itiraza uğri-

yan oy puslaları, tutanak defterine kurulca mühürlü ve imzalı ayrı ayrı paketler halinde kurulun mührü ile mühürlenmiş ve başkan ve üyeler tarafından imzalanmış bir torbaya konularak kurulun bağlı olduğu ilçe seçim kuruluna kurulca toplu olarak götürülüp teslim olunur.

İlçe seçim kurulu bu torbayı sandık kurulu huzurunda açarak muhteviyatı hakkında müfredatlı tutanak tanzim eder ve altı her iki kurulun başkan ve üyeleri tarafından imza edilerek ilçe seçim kuruluna gönderilecek evraka bağlanır. Bunun bir sureti de sandık kurulu başkanına verilir.

Neticelerin birleştirilmesi

MADDE 108. — İlçe seçim kurulları bu suretle bir taraftan sandık kurulundan gelen evrakı peyderpey almakla beraber arası çalışır. Ve sandık tutanaklarını birleştirmeye devam eder. En son sanlık geldikten sonra, ilçe dâhilindeki bütün sandık tutanaklarının birleştirilmesini ikmal ile bunun neticesini adayların alfabe sırasına göre tanzim edilmiş umumi bir tutanakla tesbit eder ve her birinin kaçar oy aldıklarını gösterir. İlçe seçim kurullarınca hazırlanacak bu tutanaklar hemen ilçe seçim kuruluna gönderilir.

İlçe seçim kurullarının yapacakları tasnif alenidir. Müfredatlı olarak her sandık tutanağında adayların aldıkları oy miktarını gösteren tutanağın birer sureti tasdikli olarak siyasi partiler ve isterlerse bağımsız adaylar temsilcilerine verilir.

Birleştirme neticesini yösteren tutanağın münderecatı, hazır bulunanlara ilân edilir ve bir sureti ilçe seçim kurulu kapısına üç gün müddetle asılır.

2 - Milletvekilliği tutanakları

Milletvekilliği tutanakları

MADDE 109. — İlçe seçim kurulları merkez ilcesi de dâhil olmak üzere ilçe seçim kurullarından gelen tutanakları birleştirmek suretiyle oy kazananların adlarını ve soy adlarıyla kazandıkları oy sayısını bir tutanakla belli eder, adaylardan en çok oy alanların Milletvekili seçildiklerini diğer bir tutanakla tesbit eder. En az oy alanın aldığı oy sayısına eşit sayıda oy al-

miş başka bir aday varsa kurul önünde aralarında kur'a çekilir.

Bütün bu işler alenidir.

İl seçim kurulu, Milletvekilliğine seçilenleri gösteren tutanağın bir suretini seçim çevresinde hemen ilân edilmek üzere o yerin en büyük mülkiye âmirine tevdi eder. Ve diğer bir sureti ayrıca üç gün müddetle kurul kapısına asar.

Milletvekili seçilenlere il seçim kurulu tarafından milletvekilliğine seçildiklerine dair birer tutanak verilir. Bunların ayrıca ikişer sureti Meclis açılışında Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilmek üzere Başkanlığa gönderilir.

İtiraza uğrıyan tutanaklar

MADDE 110. — Milletvekilliğine seçilme tutanaklarından itiraza uğrıyanların birer sureti il seçim kurulu başkanlığınca dosyası ve evrakiyle birlikte Yüksek Seçim Mahkemesine gönderilir.

Seçim delillerinin saklanması

MADDE 111. — Hesaba katılan ve katılmayan ve itiraza uğramış olan oy puslaları, sayım cetvelleri ve milletvekilliğine seçilme tutanakları ile diğer seçim evrakı bu tutanaklar kabul edilip katiyet kesbedinceye kadar mahallî asliye mahkemelerinde ve bulunmadığı takdirde sulh mahkemelerinde muhafaza edilir ve Yüksek Seçim Mahkemesinin veya Türkiye Büyük Millet Meclisinin talebi olmadıkça hiçbir yere gönderilemez.

Bölüm : 4

Seçim neticelerine mütaallik itirazların incelenmesi

MADDE 112. — Yüksek Seçim Mahkemesi:

1. İl seçim kurulunun teşekkülüne ve muamelelerine,

2. Tahakkuku halinde bir milletvekilinin seçilmesini intaç edecek miktarda oy farkı husule getiren vakalara,

3. Bir kimsenin milletvekilliğine seçilme şartlarını haiz olmadığına dair iddia ve şikâyetleri tetkik eder. Ancak 2 ve 3 ncü bentlerde gösterilen hususlardaki şikâyet ve iddiaların tetkik ve tahkik edilebilmesi için bu iddia ve

şikâyetlerin 104 ncü maddedeki belli süreler içinde evvelce o mahaldeki ilgili seçim kurullarına yapılmış olması şarttır.

2 ve 3 ncü bentlerdeki şikâyet ve itirazlar Yüksek Seçim Mahkemesince, en geç bir ay zarfında tetkik ve tahkik edilerek netice bir raporla Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulur.

Üye seçimi zamanı

MADDE 113. — Yüksek Seçim Mahkemesi için üye seçimi, her dört yılda bir yapılır.

Seçim usulü

MADDE 114. — Yüksek Seçim Mahkemesi üyeliği için altısı Yargıtay ve beşi Danıştay Genel Kurullarında kendi üyeleri arasında gizli oyla 11 kişi seçilir. Bunlar gizli oy ve salt çoklukla aralarından bir başkan ve bir başkanvekili seçerler.

Mahkemenin kuruluşu

MADDE 115. — Yüksek Seçim Mahkemesi bir başkan ve altı üye ile kurulur ve kararlarını salt çoklukla verir. Geri kalan dört kişi gerektiğinde kurulun eksikliğini tamamlamak için yedek üyedirler.

Yedek üyelerden ikisi Yargıtay diğer ikisi Danıştaya mensup üyeler arasında kur'a ile ayrılır.

Başkan ve başkanvekili kur'aaya girmezler.

Mahkemeye müracaat

MADDE 116. — Bu kanunda başkaca müddet gösterilmeyen hallerde iddia ve itiraza mevzu olan hususun vukuundan itibaren üç gün içinde yüksek seçim mahkemesine başvurulmak lâzımdır.

Müracaat gerekçeli bir dilekçe ile yazılır ve bu dilekçeye istinat olunan belgeler bağlanır.

Dilekçeler doğrudan doğruya yüksek seçim mahkemesi başkanlığına veya seçim kurulları başkanlıklarına verilir. Kurullar kendilerine verilecek dilekçe sahiplerine bir makbuz verirler ve dilekçeyi, altına tarih koyarak ve gerekli evrakı derhal ekliyerek Yüksek Seçim Mahkemesine gönderirler.

İnceleme usulü

MADDE 117. — Yüksek Seçim Mahkemesi evrak üzerinde inceleme yapar ve gerektiği takdirde üyelerinden biri veya uygun göreceği mahkeme marifetiyle tahkikat yaptırabilir ve lüzum göreceği mercilerde her türlü malûmat ve vesikaları isteyebilir.

Mahkeme kanunlara ve hukuk esaslarına göre hüküm verir.

Yüksek Seçim Mahkemesinin bütün kararları kesindir.

Seçimin iptali kararı

MADDE 118. — Büyük Millet Meclisince bir milletvekili tutanağının iptaline karar verilince o milletvekilliği için yeniden seçim yapılır,

BEŞİNCİ KISIM

Ceza hükümleri

Bölüm : 1

Suçlar ve cezaları

Kimlik vesikaları üzerindeki suçlar

MADDE 119. — Oy hakkının kullanılmasına mâni olmak maksadiyle seçmenlerin kimliklerini ispata yarayan her hangi bir vesikayı tahrif veya imha veya tahrip eden veya çalan veya saklıyan kimse üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Sandık başından çekilmeyenler

MADDE 120. — Oyunu kullandıktan sonra ihtara rağmen sandık başından ayrılmıyan veya her hangi bir müdahale, telkin veya tavsiyede bulunmaya kalkışan kimse bir aydan bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

Kanunda yazılı hususları yapmayan seçmenler

MADDE 121. — Sandık başında bu kanuna göre oy verme yönünden kendisine yükletilmiş olan mükellefiyetleri ihtara rağmen ifa etmiyen seçmenler 100 liraya kadar hafif para cezasıyla cezalandırılırlar.

Adaylıkla ilgili suçlar

MADDE 122. — Her kim kendisinin veya başkasının adaylığı için adaylık beyannamesini imza etmesi veya etmemesi yahut kendisine veya başkasına oy verilmesi veya verilmemesi için bir seçmene para, menfaat ve sair kıymetler teklif ve va'deder veya verir yahut resmî, umumi vazifeler veya hususi hizmet ve menfaatler vaad veya temin ederse altı aydan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

Verilen veya vaad veyahut temin edilen menfaatler seçmenin seyahat, yemek, içki ve nakil vasıtaları masrafları veya hizmetlerinin mukabili olarak gösterilse dahi hüküm aynıdır.

Yukarki fıkralarda yazılı, para, menfaat, vaad veya taahhüdünü teklif veya bunları kabul eden seçmen dahi birinci fıkrada gösterilen ceza ile tecziye edilir.

MADDE 123. — Yukarki maddede yazılı fiilleri, tahdit veya cebir ve şiddet kullanarak işliyenler bir aydan iki yıla kadar hapis ve 100 liradan bin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Bu fiiller memuriyet nüfuzunu veya resmî sıfatı itibariyle o kimse üzerinde haiz olduğu salâhiyeti suiistimal suretiyle işlendiği takdirde hükmedilecek ceza üçte bir miktarı artırılır.

Toplantı heyetlerine karşı suçlar

MADDE 124. — Bu kanunun 35 nci maddesinde yazılı fiilleri işliyenler genel hükümler dairesinde cezalandırılırlar.

Propaganda toplantılarına dair

MADDE 125. — Her kim otuz beşinci maddede gösterilen heyetin kurulmamış olduğu bir toplantıda söz alır ve söyler veya her hangi bir vasıta ile bir seçim propagandası toplantısına mâni olur veya devamına imkân vermiyecek tertiplerle onu ihlâl ederse bir aydan altı aya kadar hapis ve elli liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.

Seçim düzenine veya oy serbestisine ilişkin propaganda suçları

MADDE 126. — Oy verme gününden önceki üç gün içinde ve oy verme gününde umumî veya umuma açık yerlerde seçim propagandası için

toplantı veya propaganda yapanlar veya bu maksatla yayınlarda bulunanlar veya her ne suretle olursa olsun seçimin düzenini bozabilecek veya oy vermenin tam bir serbestlikle yapılmasına tesir edebilecek mahiyette söz veya yazı ile propaganda yapanlar, ve asılsız şâyialar çıkarırlar altı aya kadar hapis veya beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Propaganda hükümlerine aykırı hareketler

MADDE 127. — 125 ve 126 ncı maddelerdeki haller dışında seçim propagandasına dair bu kanunda yazılı sair hükümlere aykırı harekette bulunanlar T. C. K.nun 526 ncı maddesinin birinci fıkrasında yazılı cezalarla cezalandırılırlar.

Kurullara karşı suçlar

MADDE 128. — Hileli faaliyetlerle veya her hangi şekilde ve surette cebir veya şiddet kullanarak bu kanunda yazılı kurulların toplanmalarına veya görevlerinin ifasına mâni olanlar bir yıldan aşağı olmamak üzere hapis ve elli liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Silâhla işlenme hali

MADDE 129. — Bundan evvelki maddede yazılı fiiller silâh ile işlenirse üç yıldan aşağı olmamak üzere ve beş kişiden ziyade silâhlı kişiler tarafından ittifak edilerek veya ittifaksız olsa dahi 10 kişiden fazla silâhlı kişiler tarafından yapılırsa beş yıldan aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası hüküm olunur.

Tedbirlere riayetsizlik

MADDE 130. — Her kim seçim işlerinin cereyanı sırasında kurullar başkanlarının seçim yerlerinin düzenini sağlamak maksadiyle aldıkları tedbirlere ihtara rağmen riayet etmezse üç gündün bir aya kadar hafif hapis ve yüz liraya kadar hafif para cezasıyla cezalandırılırlar.

Resmî makam bildirilerine ve propaganda matbualarına dair suçlar

MADDE 131. — Her kim seçim muamelelerine ait olmak üzere resmî makamlar tarafından

yayımlanan beyanname ve tebliğlerin ilân ve asılmasına mâni olur veya bunları tahrip ederse bir aydan altı aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

Seçim propaganda matbualarının neşir veya ilân veya asılmasına mâni olan veya bunları tahrip eden kimse elli liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Asılı tutanaklara dair suçlar

MADDE 132. — Kurullarca oy verme ve seçim neticelerini gösteren tutanakların asılı suretlerini yırtan, bozan, kaldıran kimse hakkında bir aydan bir yıla kadar hapis cezası hükümlenir.

Seçme yeterliğine dair suçlar

MADDE 133. — Seçme yeterliği bulunmadığı halde kendisini veya bu yeterliği haiz olmıyan bir başkasını hileli muamele ve hareketlerle seçmen kütük veya listelerine kaydettiren veya bu şekilde kaydedilmiş olanların silinmesine mâni olan veya seçme yeterliği bulunan birinin aynı fiil veya hareketlerle kütük veya listeden silinmesine sebep olan kimse üç aydan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

Seçmen olmıyan kimse yerine oy verme

MADDE 134. — Her kim oy verme sırasında seçme yeterliği olmadığını bildiği halde veya başkasının ismini taşıyarak bir sandıkta oymeye kalkıştırsa veya verirse bir aydan bir yıla kadar hapis ve beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Bir sandıkta oy verdikten sonra başka sandıklarda da oymeye kalkışan veya verenler hakkında da aynı ceza tatbik olunur.

Oy sandığı üzerindeki suçlar

MADDE 135. — Yetkisi olmadığı halde veya usulüne aykırı olarak oy sandığının yerini değiştiren veya bulunduğu yerden kaldırtan, açan, çalan veya tahrip eden veya içindeki oy zarflarını alan, çalan, veya değiştiren kimse bir yıldan beş yıla kadar hapis ve yüz liradan bin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

İçki yasağına aykırı hareketler

MADDE 136. — Oy verme günü, oy verme pılamaz ve oy verme günü ile ondan önceki süresince umuma açık yerlerde umumi mahallerde ispirotolu içki verenler veya içenler veya her hangi bir suretle açık veya kapalı şişelerde ispirotolu içki satanlar veya alanlar elli liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasiyle cezalandırılırlar.

Kötü niyetle şikâyet ve itiraz

MADDE 137. — Oy vermenin yolunda cereyanını veya seçim kurullarının vazifelerini selâmetle görmesini yahut sayım neticelerinin tesbitini geciktirmek gibi kötü niyetle şikâyet ve itirazda bulunanlar bir aya kadar hafif hapis veya yüz liraya kadar hafif para cezasiyle cezalandırılırlar.

Kütük nakli işlemlerini yapmayanlar

MADDE 138. — 15 nei madde hükmüne göre kendilerinden istenen belgeyi vermiyen veya kaydı yapmayan muhtarlar veya bu belgeyi almayan yahut kendilerini yeni kütüğe kaydettirmiyen seçmenler on liradan yüz liraya kadar para cezasiyle cezalandırılırlar.

MADDE 139. — Bu kanunla görevlendirilmiş oldukları halde belli süre içinde ve şekillerine uygun olarak seçmen kütük veya listelerini tanzim etmiyen, seçmen yoklamasını yapmayan, seçmen kütük listelerini asmıyan veya bunlara mütaallik evrak ve vesikaları gereği gibi muhafaza etmiyenler üç aydan iki yıla kadar hapis cezasiyle cezalandırılırlar.

Bu fiiller kayıtsızlık veya gereken dikkat ve itinanın gösterilmemesi sonucu husule gelmişse altı aya kadar hapis cezası verilir.

Kütükleri tutmakla görevli kimselerce işlenen suçlar

MADDE 140. — Seçmen kütük veya listelerine yazılmak hakkı olmıyan bir seçmeni yazan veya yazılmak hakkı bulunan bir seçmeni yazmayan veya bunlara yazılmış olup da silinmesi gereken seçmen adını silmiyen veya silinmemesi gerektiği halde silenler bunları bilerek yaptıkları takdirde bir yıldan aşağı olmamak üzere hapis

ve müebbeden kamu hizmetlerinden yasaklık cezasiyle cezalandırılırlar.

Eğer bu fiiller kayıtsızlık ve görevde gereken dikkat ve itinanın gösterilmemesinden ileri gelmişse bir aydan altı aya kadar hapis cezası hükümlenir.

Kütüğe ilişkin suçlar

MADDE 141. — Tamamen veya kısmen sahte seçmen kütük veya listesi tanzim eden veya bunlarda tahrifler yapan veya bozan, çalan, veya yok eden kimse üç yıldan aşağı olmamak üzere ağır hapis cezasiyle cezalandırılır.

Seçmen kütük ve listelerine mütaallik vesikaları çalan, bozan, yok eden veya tahrif eden kimseye de aynı ceza verilir.

Seçmen kartı üzerindeki suçlar

MADDE 142. — Sahte seçmen kartı tanzim edenler, bunları kullananlar, istedikleri halde seçmen kartlarını sahiplerine vermiyenler veya hakkı olmadığı halde kendini sahibi göstererek vazifeli kimselerden alanlar, ölen veya başka bir yerde bulunanların kartlarını kullananlar, çalanlar, tahrif ederek kullananlar ve bu hareketlere teşebbüs edenler bir yıldan aşağı olmamak üzere hapis ve yüz liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasiyle cezalandırılırlar.

Kurullar mensuplarının vazifeye gelmemesi

MADDE 143. — Seçim kurullarına seçildiği halde haklı bir sebep olmaksızın vazifesi başına gitmiyenler veya seçim başladıktan sonra seçim sonra seçim kurullarındaki görevlerini haklı bir sebep olmaksızın terkedendenler yüz liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasiyle cezalandırılırlar.

Kurul mensubu kimselerin seçim işlerini bozması

MADDE 144. — Seçim kurulları üye ve başkanlarından her hangi biri kanuna aykırı hareketleriyle seçim muamelelerinin yapılmasını veya oy verilmesini imkânsız kılar yahut seçimlerin butlanına bilerek sebebiyet verir, yahut seçim neticelerini ilân etmekten imtina ederse, bir yıldan üç yıla kadar hapis, üç yüz liradan bin liraya kadar ağır para cezasiyle cezalandırılır.

Seçim vasıtalarının gönderilmemesi

MADDE 145. — Seçim kurulları başkan ve üyelerinde her hangi biri veya bu kanunda yazılı işlerden biriyle görevlendirilen kimseler seçmen kütüklerini, aday listelerini, seçime ait kâğıt ve paketleri ve oy puslalarını, oy sandıklarını ve oy zarflarını veya maddi mali veya şahsi vasıtaları zamanında yerlerine göndermezler veya gönderilmesine mâni olurlarsa bir yıldan aşağı olmamak üzere hapis ve yüz liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Bu fiilleri görevlilerden başkaları yaparsa ceza üç yıldan bir yıla kadar hapidir.

Siyasi partilerin ve bağımsız adayların oy puslalarını ve seçime mütaallik her türlü evrakını zabıt veya imha eden veya oy verme yerine götürülmelerine mâni olanlar altı aydan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

Bu fiiller resmî sıfatı haiz olanlar veya silâhli kimseler tarafından veyahut meskene veya siyasi parti binalarına girmek suretiyle işlenirse bu maddede yazılı cezalar bir misli artırılır.

Toplantı heyetlerinin görevlerini yapmaması

MADDE 146. — Bu kanunun 35 nci maddesinde yazılı heyet mensupları görevlerini yapmazlarsa üç günden bir aya kadar hafif hapis veya üç liradan yüz liraya kadar hafif para cezasıyla cezalandırılırlar.

Oy verme neticesine tesir edecek fiiller

MADDE 147. — Her kim sandık başında seçmenlerin imzalarını koydukları kütük listesine gelmeyenler adına sahte imza atmak, mühür koymak veya parmak basmak gibi hileli bir hareketle sandığa oy atar veya attırır veya her hangi bir şekilde seçimin neticesini tağyir eder veya ettirir veya seçim tutanaklarını tamamen veya kısmen sahte olarak tanzim veya tahrir eder ve ettirirse üç yıldan yedi yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

İtirazları tutanağa geçirmemek

MADDE 148. — İlgililerin şikâyet ve itirazlarını tutanağa geçirmeyi reddeden kurul başkan veya üyeleri bir yıla kadar hapis ve beş

yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Kurul kararlarına riayetsizlik

MADDE 149. — Bu kanunda yazılı kurulların çoğunlukla vermiş oldukları her çeşit kararlara riayet etmiyen kurul mensupları bir aydan bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

Görevi savsama ve kötüye kullanma

MADDE 150. — Bu Kanunla görevlendirilen kimseler vazifelerini her hangi bir şekilde savsakladıkları veya kötüye kullandıkları takdirde, bu kanunda ayrı ceza tâyin edilmemişse, Türk Ceza Kanununun bu suçlara ait cezaları altında bir artırılmak suretiyle hükmolunur.

Memur sıfatını haiz olanlar

MADDE 151. — Bu kısımda yazılı suçlar, haklarında sarahat bulunmadığı hallerde, ceza kanunu tatbikatında memur sayılan kimseler tarafından işlenmişse verilecek ceza yarısı nispetinde artırılır ve ayrıca kamu hizmetlerinden yasaklılık cezasına da hükmolunur.

Ertelenmezlik

MADDE 152. — Bu kanun hükümleri gereğince hükmolunan cezalar tecil edilemez.

Bölüm : 2

Kovuşturma usul ve şekilleri

Kovuşturma ve soruşturma zamanı

MADDE 153. — Seçim işleriyle görevlendirilenlerin oy verme gününden önceki 24 saat içinde işledikleri bu kanunda yazılı seçim suçlarından ötürü bağlı buldukları kurullarca düzenlenmesi gereken seçim tutanaklarının tanzim edildiğinin ertesi günü kovuşturma ve soruşturma yapılır.

Bu süre içinde ağır cezası gerektiren suçlarla infazı muktazi hükümler ve merciinden sâdir olmuş tevkif kararları ve 3005 sayılı Kanun hükümleri gereğince asliye mahkemelerinin görevine giren ve delillerin kaybolması gibi sebeplerle gecikmesinde mazarrat umulan cü-

rümlerden başka hiçbir sebepten dolayı bir seçmen hakkında kovuşturma ve soruşturma ya- üç gün içerisinde seçmenin hürriyetini ve oy verme imkânını kaldırarak veya tehdit edecek idari ve malî hiçbir tedbir alınmaz.

Buna aykırı hareketlerde bulunanlar hak- kında ağır hapis cezası hükmolunur.

Sanıklar bakımından genel hükümlerin uygu- lanması

MADDE 154. — Bu kanunda yazılı suçlar- dan birini işleyenler sıfat ve memuriyetleri ne olursa olsun haklarında umumi hükümler dai- resinde kovuşturma yapılır.

Valiler hakkındaki kovuşturma ve hazırlık soruşturması Cumhuriyet Başsavcısı, gerekli görüldüğü halde ilk soruşturma Yargıtay Birin- ci Başkanının görevlendirdiği Yargıtay üyesi veya yargılama, Yargıtayın yetkili ceza daire- si tarafından umumi hükümlere göre yapılır.

Hazırlık soruşturmasını başsavcı kendi yar- dımcılarına da yaptırabilir. Ancak, kamu dâ- vasını açmak, ve kovuşturmaya mahal olmadı- ğına göre karar vermek başsavcıya aittir.

Hazırlık soruşturması sırasında başsavcı ta- rafından istenilen, tevkif, tahliye, zabıt ve ara- maya ilk soruşturmaya yetkili Yargıtay üyesi tarafından karar verilir.

Başsavcı tarafından kovuşturmaya mahal ol- madığına dair verilen karar ile yukardaki fık- ralar gereğince Yargıtay üyesi tarafından hazırlık ve ilk soruşturmalar sırasında verilecek ka- rarlara karşı vukubulan itiraz, Yargıtay Bi- rinci Başkanı tarafından görevlendirilen bir daire başkanı tarafından tetkik olunarak ka- rara bağlanır.

İlk soruşturma sırasında Yargıtay üyesi ta- rafından verilecek kararlardan umumi hüküm- lere göre tasdik ile tekemmül etmesi icabeden- lerin tasdik mercii Yargıtay daire başkanıdır.

Yargıtay daire başkanının tasdiki ile te- kemmül eden kararlara karşı yapılacak itirazlar Yargıtay Birinci Başkanı tarafından tetkik edilerek karara bağlanır.

Kaymakamlar hakkında hazırlık soruştur- masının yapılması ve kamu dâvası açılması ve son soruşturma açılmasına karar verilmesi o ile en yakın il merkezindeki vazifeli Cumhuriyet Savcısı ve sorgu yargıcı ve yargılamaları o yer-

deki görevli mahkemeler tarafından yapılır.

Hâkimler Kanunu hükümleri mahfuzdur.

İlgili kimseler ve siyasi partiler Ceza Muhake- meleri Usulü Kanunu gereğince şikâyetname vermek suretiyle kamu dâvasını tahrik edebi- lirler.

Kovuşturma usulü

MADDE 155. — Ağır cezayı gerektiren cü- rümlerden gayrısında 153 ncü maddede yazılı sürelerle riayet edilmek şartıyla bu kanunda ya- zılı suçlardan dolayı 3005 sayılı Kanun hüküm- leri dairesinde kovuşturma yapılır.

MADDE 156. — İl ve İlee seçim kurulu baş- kanlığını yapan yargıçlar kendi çevreleri içinde vukua gelecek seçim suçlarına mütaallik dâva- lara bakamazlar.

Aynı mahalde bu dâvaları görceek başka yar- gıçlar bulunmaması veya mahkemenin teşekkül edememesi halinde mezkûr dâvalara bu mahale en yakın yargıç çevresinde bulunan aynı dere- cedeki mahkeme veya vazifeli yargıç tarafından bakılır.

Tutanakların delil kıymeti

MADDE 157. — Bu kanunda yazılı suçlar- dan ağır cezayı gerektirenlerin gayrisinde ku- rullareca tanzim edilen tutanaklar sahtelikleri sabit oluncaya kadar muteberdir.

Zamanaşımı

MADDE 158. — Seçim suçlarından doğan kamu dâvası seçimin bittiği tarihten başlayarak üç ay içinde açılmadığı takdirde kovuşturma yapılamaz. Ancak takibi karar veya izin alın- masına bağlı hallerde bu mehil karar veya iznin alındığı tarihten itibaren yürürlüğe başlar.

ALTINCI KISIM

Çeşitli Hükümler

1. — Seçim giderleri

Giderlerin ödenmesi

MADDE 159. — Seçim giderleri genel büt- çeden ödenir. Bunun için gerekli ödenek Ada-

let Bakanlığı bütçesindeki özel bölüme konur. Seçim kurulları başkan ve üyeleriyle seçim işleri için bu kanun gereğince görevlendirileceklere verilecek ücretler ve bu işlerde mesai saatleri içinde veya dışında çalıştırılacak memurlara zaruri masraf karşılığı ve bu işlerde çalıştırılmak üzere hariçten alınacak memurların gündeliği, taşıma ve kırtasiye gibi yapılacak başka her çeşit giderler Bakanlar Kurulunca belirtilecek esas ve miktarlara göre ödenir. Adalet Bakanlığı bu madde hükümlerine göre harcanacak seçim giderleri ödeneğinden yeter miktarını il ve ilçe seçim kurulu başkanları emrine gönderir.

Geçici Hükümler

Yüksek seçim mahkemesi üyelerinin seçilmesi

GEÇİCİ MADDE 1. — Yüksek seçim mahkemesi için üye seçilmesi işbu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren bir hafta içinde yapılır.

Büyük Millet Meclisinin 8 nci Döneminde temsil edilen partiler hakkında hüküm

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunda siyasi partiler için şart koşulan, ilk umumi toplantılarını yapmış olmak ve en az yirmi ilde teşkilât kurmuş bulunmak mecburiyetine dair hüküm, bu kanun yürürlüğe girdiği tarihte Büyük Millet Meclisinde temsil edilmekte olan partiler hakkında, 1950 seçimlerinde uygulanmaz.

3. Son maddeler

Kaldırılan kanunlar

MADDE 160. — 4918 ve 5258 sayılı Kanunlar yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 161. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütmekle görevli makam

MADDE 162. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan <i>Ş. Günaltay</i>	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı <i>N. Erim</i>
Devlet Bakanı <i>C. S. Barlas</i>	Adalet Bakanı <i>Fuad Sirmen</i>
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı <i>E. Erişirgil</i>
Dışişleri Bakanı <i>N. Sadak</i>	Maliye Bakanı <i>İ. R. Aksal</i>
Millî Eğitim Bakanı <i>T. Banguoğlu</i>	Bayındırlık Bakanı <i>Ş. Adalan</i>
Ekono. ve Ticaret Bakanı <i>V. Dicleli</i>	Sa. ve So. Y. Bakanı <i>Dr. K. Bayizit</i>
Gümrük ve Tekel Bakanı <i>Dr. F. Ş. Bürge</i>	Tarım Bakanı <i>Cavid Oral</i>
Ulaştırma Bakanı <i>Dr. Kemal Satır</i>	Çalışma Bakanı <i>R. Ş. Sırer</i>
	İşletmeler Bakanı <i>Münir Birsal</i>

Geçici Komisyon raporu

T. B. M. M.

Geçici Komisyon

Esas No. 1/642

Karar No. 2

2 . II . 1950

Yüksek Başkanlığa

Başbakanlığın 16 . XII . 1949 tarihli tezkeresiyle Meclise sunulan Milletvekilleri Seçimi Kanunu tasarısı komisyonumuza havale buyurmakla Başbakan Yardımcısı, Adalet ve İçişleri Bakanları hazır oldukları halde incelendi.

Tasarının Anayasaya aykırı bir hüküm ihtiva etmediği ve Milletvekili seçimlerinin tam bir emniyet içinde yapılması hakkındaki azim ve kararın ışığı altında, her türlü emniyet şartlar düşünülerek ve İlim Heyeti tasarısı esas alınarak ve yalnız Anayasa ve memleket gerçekleri bakımından bazı değişiklikler yapılarak hazırlandığı memnuniyetle müşahede ve tesbit edilmiştir.

Bir kanun yapılırken; ilim ve nazariyenin ortaya koyduğu esaslarla geçmişteki tecrübeleri ve memleket gerçekleri ne kadar iyi telif edilirse kanun o nispette mükemmel çıkar. İki dereceli seçimden tek dereceli seçime ve tek parti sisteminden çok partili Demokrasi sistemine geçtiğimiz tarihten beri yapılan genel ve ara seçimlerden alınan tecrübeler ve Anayasa bilginlerinin ortaya koyduğu kaideler ve memleket gerçekleri bakımından ihtiyacımıza en uygun ve en emniyetli bir Seçim Kanunu yapabilmek için Hükümet teknik bir heyete hazırlattığı ön tasarımı Üniversiteler, Barolar, Yargıtay ve Dniştay mümessillerinin iştirakiyle kurulan bir İlim Heyetine tetkik ettirmiş ve bu Heyetin hazırladığı tasarımı esas tutarak ve bazı ufak tâdillerle Büyük Millet Meclisine sunmuştur. Komisyonumuz her üç tasarımı ve gerekçelerini bastırıp dağıttıktan sonra Hükümet tasarısını esas olarak ve diğer tasarılarından da faydalanmak suretiyle hazırladığı işbu tasarımı Yüce Kamutayın tasvibine sunmuştur.

Devletimizin idare şekli Cümhuriyettir. Anayasamıza göre eğemenlik kayıtsız şartsız Milletindir ve Türk Milletini ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi temsil eder. Millet namına eğemenlik hakkını yalnız o kullanır. Şu halde Millet adına eğemenliğini kullanacak olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin millet iradesini hakkiyle

temsil edebilmesi gerekir. Bu gayenin tahakkuku için Milletvekili seçiminin tek dereceli, genel, eşit ve gizli oya yapılması, serbest ve dürüst olması lâzımdır. İki dereceli seçim millet iradesinin tam olarak tecellisine imkân vermediği cihetle daha 1946 yılında tek dereceli seçime geçilmiş ve demokrazi bakımından hayırlı neticeler alınmıştır. Anayasamızın 10 neu maddesi milletvekili seçmek 22 yaşını bitiren kadın erkek her Türkün hakkıdır demek suretiyle cins, servet, tahsil farkları gözetilmeksizin bütün Türklerin oy verme bakımından eşitliklerini ve seçimin genel olması prensipini kabul etmektedir. Esasen Anayasamızın 69 neu maddesi de Türklerin kanun karşısında eşit olduğunu ve her türlü gurup, sınıf, aile ve kişi ayrıcalıklarının kaldırılmasını tasrih etmektedir.

Seçimin serbest olması yani vatandaşın oy verirken her türlü tesirden masun kalması münakaşa götürmez bir haktır. Seçme hakkı şahsi bir hak olduğu için; oy bizzat kullanılmak lâzımgelir. Bilvasita veya bilvekâle verilemez.

Tasarı bütün bu ana prensipleri birinci maddesinde belirtmiş olduğu gibi, seçimin dürüst ve her türlü tesir ve fesattan âri bir şekilde yapılmasını sağlamak için gizli oy, açık tasnif prensipine en başta yer vermiştir. Tasarının tetkikinden anlaşılacağı üzere seçim emniyetinin sağlanması için her türlü tedbire âzami nispette yer verilmiştir. Bu tasarıda yer alan başlıca emniyet tedbirlerini şöylece sıralayabiliriz:

1. Seçim bölgesi ve sandık alanları, halkın kontrol imkânlarını artıracak şekilde daraltılmıştır.

2. Sandık kurullarının tarafsızlığını da sağlamak için bu kurullarda siyasi partilerin eşit sayıda üye bulundurması kabul edilmiştir.

3. Siyasi partilere bu üyelerden başka sandık başı muamelelerini yakından takip etmeye yetkili müşahitler bulundurmak hakkı tanınmıştır. Ayrıca bağımsız adaylar da müşahit bulundurabileceklerdir.

4. Kurullarda halk üzerinde nüfuz sahibi olabilen zabıta âmir ve memurları ve milletvekilleri adayları gibi kimseler vazife alamıyacaklardır.

5. Kurul Başkan ve üyeleri tarafsızca vazife göreceklerine dair alenen yemin edeceklerdir.

6. İlgililerin her türlü seçim muamelelerine masrafsız ve külfetsizce ve yerinde ve ayağında itiraz edebilmesi sağlanmıştır.

7. Bütün muameleler, şikâyetler, itirazlar ve kararlar tutanak defterinde tesbit edilecektir.

8. Oylar kapalı yerlerde ve gizli olarak zarfa konup bizzat seçmen tarafından verilecektir.

9. Zabıta âmir ve memurları oy verme yerine başkan tarafından davet edilmedikçe girmeyeceklerdir.

10. Oyların sayılması ve ayrılması açık yapılacak ve netice derhal ilân edilecektir.

11. Oyların sayılma ve ayrılma neticesini tesbit eden tutanagin bir sureti derhal sandık yerinde asılacaktır.

12. İlce ve İl Seçim kurullarına mahallin en yüksek dereceli yargıçları başkanlık edecek ve seçim muameleleri yargıçların nezaret ve muhakemeleri altında yapılacaktır.

13. Yüksek dereceli yargıçlardan müteşekkil Yüksek Seçim Kurulu şikâyet ve itirazları tetkik ve tahkik edecek ve neticesine göre Büyük Millet Meclisine rapor verecektir.

14. Kanunsuz hareketler için çok ağır ceza müeyyideleri konmuştur.

15. Seçim suçları hakkında Memurin Muhakemat Kanunu hükümleri tatbik olunmayacaktır.

16. Oy verme gününden bir gün evvel ve oy verme günü ve tutanaklarının tanzimi günü seçmenlerin ve kurul üyelerinin şahsi masuniyetleri hareket ve seyahat serbestileri tam bir emniyet altına alınmıştır.

Bu saydıklarımız seçim serbestisini ve emniyetini sağlamak için tasarının derpiş ettiği tedbirlerin bir kısmı ve başlıcalarıdır. Fakat unutmamak lâzımdır ki seçimin kusursuz bir şekilde cereyanı yalnız bir kanun muamelesi olmayıp halkın olgunluğuna, ilgi ve hakseverliğine, siyasi partilerin olgunluğuna ve iyi niyetine bağlıdır.

Komisyonumuz ana prensipleri ihtiva eden

birinci maddede seçimin ekseriyet usulüne göre yapılacağını da tasrih etmiştir. Esasen İlim Heyeti gerekçesinde de ekseriyet usulünün memleketimiz şartlarına daha uygun olduğunu belirtmiş bulunmaktadır. Komisyonunda nispi temsil usulünü müdafaa edenler olmuş ise de bir muhalif oya karşı ekseriyet usulü tercih olunmuştur. Nazari ve mantıki bakımdan müdafaası kolay olan nispi temsil usulünün tatbikatta büyük mahzurlar doğurduğu muhakkaktır. Ekseriyet usulünün son derece sade olmasına mukabil nispi temsil usulü hayli karışık birtakım hesap ameliyelerine ihtiyaç göstermektedir. Ekseriyet usulünde oyların sayılması ve ayrılması son derece basittir. Bütün vatandaşlar seçim ameliyelerine ve neticelerine kalaylıkla akıl erdirebilirler. Nispi temsilde ise katı neticelerin alınması karışık hesapların yapılmasına ve uzunca bir zamana mütevakkıf olduğu gibi halkın bu ameliyeleri kavraması ve kontrol edebilmesi de güçtür. Ekseriyet usulünde en çok oy alan milletvekili olur ve halkın adalet duygularına uygun düşer. Ekseriyet usulünde halka kendisini sevdirmiş şahsiyet sahibi kimselerin seçilmesi mümkün olduğu halde nispi temsil usulünde bir partide intisap etmemiş bir şahsiyetin milletvekili seçilmesi hemen hemen mümkün olamaz.

Parti idare edenlerin iltizam etmediği parti mensubu dahi milletvekili olamaz. Öyle ki, nispi temsil usulünde milletvekillerini seçmenlerden zivade parti zımmatlarının seçtikleri söylenebilir. Bu usul parti komiteleri üyelerinin lehinde, vatandaşın seçim hakkı aleyhinde tevsi ve tahditler yarattığı şüphe götürmez bir hakikattir. Milletvekili seçilenler de teşri hayatı müddetince de parti müdiranından arzularını dışında hareket edemezler. Çünkü daha sonraki seçimde milletvekili olup olmamaları Millet'in iradesine değil parti liderlerinin teveccühlerine bağlıdır. Bu usul parlâmentoda şahsiyetlerin azalmasını intaç eder, yeni Devlet adamları yetişmesini güçleştirir. Bütün bu mahzurlar diğer bazı memleketler için o kadar mühim savılmasa bile gerek yeni gelişmekte olan demokrasimiz bakımından gerek halkımızın oyunu şahsın yakından tanıdığı ve güvendiği kimse'ere vermeyi tercih etmesi bakımından küçümsenemeyecek mahzurlardır.

Nispi temsil usulünün siyasi partilerin sayısını büyük bir hızla arttıracığı mantığın ve tecrü-

benin gösterdiği bir hakikattir. Nitekim nispi temsil usulünü kabul edinceye kadar birkaç büyük partiye sahip olan Avrupa mem'leketlerinde nispi temsil usulünden sonra parti sayısının aşırı ve tehlikeli bir surette arttığı görülmüştür.

Siyasi partilerin artması ise Millet meclislerinde mütecanis bir ekseriyetin teşekkülüne mâni olmak suretiyle müstakar ve sağlam Hükümet'erin kurulmasını imkânsız kılar. Sık sık buhranlar olur, bazan kabine teşkil edilemez. Bizde Meclisin feshi hakkı da iera kuvvetinde mevcut olmadığından halli imkânsız siyasi buhranlar doğar. Muayyen bir programın tatbikını devamlı bir kalkınmayı imkânsız kılar. Bu Hükümet buhranları biri birini kova'ar. İşte bu gibi sebeplerle memleketimizde öteden beri alışılmış olan ekseriyet usulünün muhafazası ve yeni bir seçim usulünün tecrübesine girişilmesinin komisyonumuzca memleket realite ve menfaat'lerine daha uygun görülmüştür.

Seçim neticelerine ait itirazların tetkik ve halli meselesi de Komisyonumuzda etraflıca incelenmiştir. Seçim neticelerine ait itirazların tetkiki meselesi muhtelif memleket'erde muhtelif sistemlere göre tedvin edilmiş bulunmaktadır. Tetkik mercii bakımından modern memleketler mevzuatı beş sistem halinde tasnif olunabilir-

1. Adli kaza sistemi,
2. İdari kaza sistemi,
3. Hususi organ sistemi,
4. Meclis sistemi,
5. Mutavassıt sistem.

Seçim netice'lerine ait itirazları tetkik ederek neticeyi Meclise bir raporla bildirmek demek olan mutavassıt sistem esası komisyonda tercih edilmiştir. İngiltere ve Yeni Ze'ânda'da bu sistem tatbik edilmektedir. İngiltere'de yüksek mahkeme hâkimlerinden sıra ile seçilen iki yargı tarafından itiraz o'unan tutanaklar incelenmekte ve netice bir raporla Avam Kamarasına bildirilmektedir. Avam Kamarası, tutanakları kabul ve reddetmek yani nihai ve katî karar vermek yetkisini muhafaza etmiştir. Demokrasinin beşiği olan bu mem'ekte bu usul umumi efkârı tatmin etmekte ve esaslı bir teminat sayılmaktadır.

Komisyonumuzda seçim ameliyeleri hakkında vâkı itirazları tetkik ve tahkik ederek neticesini bir rapor'a Büyük Millet Meclisine bildirme yetkisini haiz bir yüksek seçim kurulu ihdas etmeyi ve tutanaklar hakkında nihai ve kesin ka-

rarı Büyük Millet Meclisinin vermesi demek olan mutavassıt sistem tercih edilmiştir. Başka bir sisteme gitmek bir Anayasa meselesidir. Anayasanın tedvin edildiği zamanki ruhi halet, Büyük Millet Meclisinin kuru'duğu günden beri müstakar ieraatiyle teessüs eden teşrii anane ve Millî iradenin yegâne mümessil'i Büyük Millet Meclisi bulunduğu hakkındaki Anayasa sarahatı karşısında diğer bir sistem kabulüne imkân görülmemiş ve umumi efkârı tatmin edecek esaslı bir teminat saymıştır.

1 NCİ KISIM

Esaslar

Birinci madde seçim prensiplerini tâyin eden bir madde olması itibariyle seçimin ekseriyet usulüne göre yapılacağını tasrih lüzumlu görülmüş ve maddeye (ekseriyet usulüne göre) ibaresi eklenecek ve (tasnif) kelimesi (ayrılması) kelimesiyle değiştirilerek kabul edilmiştir.

II hükümet tasarısının 2 nci maddesi aynen kabul o'unmuştur.

3 ncü madde seçim bölgelerine ait esas ve usulleri göstermekte idi. Seçim bölgelerinin 800 seçmeni geçmemek üzere seçim bölgelerine ayrılacağını ve ancak 300 seçmeni olan köylerin başka bir bölgeye bağlanmıyarak bir seçim bölgesi olarak kabul edileceği ve bir seçim bölgesine bağlanacak köylerin bölge merkezinden 8 kilometreden uzak olamayacağı hükümlerini ihtiva ediyordu.

Oy sandıklarını hakın ayağına götürmek, seçimi külfetsiz hale getirmek ve bir günde neticeyi kolaylıkla alabilecek her tedbir sağlanmak prensip olarak kabul edildiğinden madde bu prensip'ere göre yeniden yazılmıştır. Yeni metne göre nüfusu 150 den fazla olan her köy bir seçim bölgesi olacak ve her bölgede en az bir sandık bulundurulacak ve bir sandığa oy atacak seçmen sayısı 500 ü geçmeyecektir. Nüfusu 150 den az olan köyler yani muhtarlıklar ve diğer deyimle ge'eneklerine göre köy gibi idare olunan mahaller ve sair meskûn yerler yol ve gidip gelme bakımından en yakın seçim bölgelerine bağlanacaktır. Bir bölgeye bağlanacak köy ve meskûn maha'ler bölge merkezine 4 kilometreden uzak olmayacaktır.

Usulî hükümler taallük ettiği 4 ncü kısmın birinci seçim hazırlıkları başlıklı bölümüne 83

neü madde olarak alınmıştır. Madde bu esaslara göre yeniden tanzim edilmiştir.

Hükümet tasarısının 4 neü maddesi 4 neü madde olarak aynen;

Hükümet tasarısının 5 neü maddesi tahrir değişikliği ile 5 neü madde olarak kabul edilmiştir. Ancak bir seçim gerçevesinden 1945 genel nüfus sayımına göre seçilecek milletvekili sayısı 1946 seçimlerinde bir seçim çevresinde seçilen milletvekili sayısından az olamayacağı hakkında geçici bir madde tedvin edilmek suretiyle prensip bu maddede ifade edilmiştir.

Hükümet tasarısının 6 ncı maddesi maksadı daha açık gösterecek takdim ve tehirlerle ve ara seçimlerin bir yıl geri bırakılmasını haklı ve müsip göstermeyecek haller olabileceği düşünülerek Büyük Millet Meclisince daha evvel ara seçimi yapılmasına karar verilme halini derpiş eden bir hüküm ilâvesiyle yeniden 6 ncı madde olarak tanzim kılınmıştır.

Hükümet tasarısının 7, 8 ve 9 neü maddeleri aynı numaralarla aynen kabul olunmuştur.

Hükümet tasarısının 9 neü maddesi aynen kabul edilmiştir. Maddenin birinci bendinde gösterilen zabita âmir ve memurlarından kimlerin kastedildiği hakkında yapılan münakaşada Hükümet namına Adalet Bakanı silâh taşıma yetkisini haiz olan zabita âmir ve memurlarının oy verme bahanesiyle sandık başına bilâlüzum gelmemeleri kastedildiği ve bu sebeple polis, komiser muavini ve polis müdürlerinin oy veremeyecekleri için gelmemeleri de tabii görüldüğünü, İller ve Ceza Muhakemeleri Usulü kanunlarına göre vali, kaymakam ve C. savcılar zabita âmirleri ise de silâh taşıma yetkileri olmadığı cihetle bunların oy verebileceğini ve sandık başına bu suretle gelebileceklerini ve köy beğçilerinin de oyunu kullanacağını izah etmiş ve madde bu izah ve anlayışa göre aynen kabul edilmiştir.

Bölüm : II

Seçmen kütükleri

Oy vermek için seçmen kütüğüne kayıtlı olmak şarttır. Bir kimse seçmen yeterliğini haiz dahi olsa kütükte adı bulunmadıkça oy veremeyecektir. Seçimin genel ve eşit olma prensiplerinin temeli ve vatandaşın siyasi hakkını kullanmasının esaslı şartı bulunması itibariyle seçmen kütüklerinin intizam, sıhhat ve süratle tanzimi, iyi

muhafazası ve her yıl yoklama yapılarak gereken ilâve ve işaretlerle tashihi gibi muamelelerin daha iyi bir nizama bağlanması gerektiğinden bölüm bir su komisyona verilmiş ve hazırladıkları ön tasarı komisyonumuzca tatik edilerek ve gereken tâdiller yapılmak suretiyle kabul edilmiştir.

Kütükler mahalle ve köy muhtarları tarafından düzenlenecektir. Gaye en doğru ve iyi ve en kısa bir zamanda elde edilmek için vali ve kaymakamlar gereken yardım ve vasıtaları temin edecektir.

Kütükler; nüfus defterlerinden kopya edilmeyip her köye ve her mahallede genel nüfus sayım yönetmeliklerine göre numaralanmış ve içlerinde insan oturur her yere birer birer gidilmek suretiyle tanzim edilecektir. Numaralanmamış yerlere raslanırsa yönetmelik esaslarına göre numara konacaktır.

Tanzim olunan kütükler seçime esas olacak ve bunlardan listeler çıkarılacaktır. Kütükler her mahalle ve köyde herkesin kolaylıkla görüp okuyabileceği yerlere asılacak ve 7 gün müddetle asılı kalacak ve keyfiyet gazete olan yerlerde gazetelerle ve olmıyan yerlerde mütat vasıtalarla ilân edilecektir. Vatandaş ve siyasi partiler asılan kütük örneklerini bu müddet içinde tetkika fırsat bulacak, yazılmamış seçmen veya yeterliği olmadığı halde yazılmış bir kimse bulunduğunu görürlerse muhtar ve ihtiyar heyet ve meclislerine itiraz edebileceklerdir. Muhtar ve ihtiyar heyeti merkeze iki gün içinde cevap verecektir. Bu müddet içinde cevap verilmemiş veya itiraz kabul edilmediği cevabı verilmiş ise itirazı yapan seçim bölgesinin bağlı bulunduğu sulh yargıçlığına 3 gün içinde müracaat edebilecek sulh yargıcı da yine üç gün içinde bir kararla itirazı kesin olarak halledecektir.

Gerek muhtar ve ihtiyar heyet ve meclislerine gerek mahkemeye müracaat pul ve her türlü resim, harç ve ücretten muaf tutulmuştur.

Seçmen kütüklerinin kaza mercileri tarafından tanzim ettirilmesini ve bu suretle adli nezaret ve murakabenin tam olarak tatbiki muvafık olacağını ileri sürenler olmuş ise de seçim bir halk ve siyasi parti işidir. Seçime esas olacak kütüklerin tanzimi de idari bir iştir. Halk işinin halk tarafından seçilmiş olan heyetler tarafından yapılması ve idari işlerin de idari merci

ve makamlar tarafından idare edilmesi tabii ve zaruridir. Adli murakabe ve nezaret, kaza organlarının halk ve idare işlerini yapması demek değildir. Adli nezaret ve murakabe nihai karar verme şeklinde tecelli eder. Seçmen kütükleri hakkındaki itirazların harç ve masraf alınmaksızın nihai ve katî şekilde Sulh Yargıçları tarafından halledileceği hakkında tasarıda mevcut hüküm istenilen adli nezaret ve murakabeyi tamamen sağlamıştır.

Bu sebeple bu teklif nazara alınmamıştır. Bu esaslara göre tedvin edilen maddeler hükümet tasarısının 10-20 nci maddeleri yerine kaim olmak üzere 10-29 madde numaraları altında tedvin edilmiştir.

3. Seçmen Kartları

Hükümet tasarısının 21 nci maddesi 30 ncu madde olarak aynen,

Hükümet tasarısının 22 nci maddesi 31 nci madde olarak ve oy verme sırasında kolaylık sağlayacağı için seçmen kartına kütükteki sıra numarasının yazılması hakkında bir ibare eklenmek suretiyle,

Hükümet tasarısının 23 ncu maddesi 32 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

III ncu Kısım

Seçilme hakkı

Bölüm : I

Seçilme yeterliği

Hükümet tasarısının 24 ncu maddesi 33 ncu madde olarak aynen,

Hükümet tasarısının 25 nci maddesi 34 ncu madde olarak aynen,

Bölüm : II

Adaylık

Hükümet tasarısının 26 nci maddesi 35 nci madde olarak bâzı değişiklik ve ilâvelerle kabul edilmiştir.

Seçilme yeterliğini haiz olan her vatandaş istediği seçim çevresinden adaylığını koyabilir. Siyasi partiler de partileri adına aday gösterebilirler. Siyasi partilerin aday göstermeleri başlıca iki şarta bağlıdır.

I - Aday göstereceği seçim çevresinde teşkilâtı bulunmalıdır. Teşkilâttan maksat il merkezinde il teşkilâtını kurmak demektir. İlçe, bucak ve köylere kadar teşkilât kurmuş olmaları şart değildir.

II - Adayı; siyasi partinin genel merkezinin yetkili organları göstermelidir. Genel merkezin yetkili organı parti tüzüklerine göre genel başkan, genel başkanvekili, genel sekreter, divan ve idare kurulu gibi hangi organ yetkili ise o organ gösterecektir. Hiç bir mahallî teşkilât herhangi bir parti için aday göstermek yetkisini haiz değildir.

Üçüncü bir şartta bir seçim çevresinden kaç milletvekili seçilecek ise ancak o sayıda aday gösterilmesidir.

Bunlardan başka, 50 seçmen dahi aday gösterebilirler. Bu tarzda aday göstermenin şartları da müracaatın yazılı olması, 50 seçmenin imzası bulunması ve bu imzaların oturdukları yer muhtarı tarafından tasdik edilmiş olmasından ibarettir.

Ayrıca adayın da muvafakatini seçim kuruluna yazılı olarak bildirmesi iktiza eder. Muvafakat noterden tasdikli de olacaktır. Tasarıda bir kimse birden fazla seçim çevresinden aday gösterilemeyeceği ve gösterilirse gerek birden, gerek birkaçından seçilse dahi hiçbirinden seçilmemiş sayılacağı kabul edildiği eihetle muvafakatin hileye ve hak ıskatına müsait olmayacak bir şekilde yapılmasını zaruri görülmüş ve muvafakatin yazılı ve Noterden tasdikli olması esastı kabul olunmuştur.

Mensup olduğu siyasi partinin aday listesine girmiş bulunan kimsenin yazılı muvafakati olmadıkça diğer bir siyasi parti tarafından başka bir seçim çevresi için aday gösterilemeyeceği de maddede ayrıca tasrih edilmiştir. Bu hüküm parti disipliniyi korumak maksadından ziyade birden fazla seçim çevresinden adaylığı konulmuş kimsenin seçilse dahi milletvekili olamayacağına göre her hangi bir düşünce ile bir kimseyi muvafakati haricinde aday göstererek milletvekilliğinden mahrum etmek gibi bir neticeye mâruz bırakmamak istenilmiştir. Bu fıkrada başka bir seçim çevresinden aday gösterilemeyeceği yazıldığına göre aynı seçim çevresinde bir kimse iki veya daha fazla parti listesine alınabilir. Bu hususta bir memnuiyet yoktur. Ve hak ıskatına da yol açmaz.

Hiç bir siyasi partiye intisap etmemiş olan kimsenin bir siyasi parti tarafından aday gösterilmesi de adayın yazılı muvafakatine bağlanmıştır.

Seçimlerde maddi ve mânevi tesirleeri önlemek ve bi.hassa vazifelileri tamamen bitaraf kalmak tasarının başlıca hedeflerinden biri olduğu cihetle İlce, İl ve Yüksek Seçim Kurullarında başkanlık ve üyelik kabul eden yargıç ve Yargıtay ve Danıştay Başkan ve üyelerinin yurdun hiçbir tarafından adaylıklarını koyamayacakları, aday gösterilemeyecekleri ve seçilemeyecekleri kabul edilmiştir. Bunlardan adaylığını koymak veya koydurmak isteyenler daha önce vevazifeyi kabulden evvel durumlarını tâyin etmek ve adaylığı tercih ediyorlarsa seçim kurullarında vazife kabul etmemek hakkını kullanmış olmaları lâzımdır.

Seçim işlerinde görev kabul eden yargıçların bitaraflıklarını gölgede bırakmamak için bunların ikinci dereceye kadar kan ve sıhrî hisimleri adaylıklarını koydukları veya aday gösterildikleri takdirde vazifeden istinkâf etmeleri hakkında da bir hüküm tedvin edilmiştir. İstinkâf etmek ve derhal Adalet Bakanlığına haber mecburidir. Buna riayet etmeyenler görevi kötüye kullanmış olurlar. Umumi hükümlere göre haklarında kovuşturma yapılır.

Hükümet tasarısında derece ve memuriyetleri ne olursa olsun bütün Devlet memurlarının seçimin başlangıcından altı ay önce istifa etmedikçe görevli oldukları seçim çevrelerinden adaylık koyamayacakları ve aday gösterilemeyecekleri ve seçilemeyecekleri teklif edilmekte idi. Seçimlerde tesir icrasını önlemek gibi bir maksada mâtuf olan bu hüküm nüfus kâtibi, tapu mukayyidi gibi küçük dereceli memurları da içine almakta olduğundan buna lüzum görmiyen komisyonumuz bu tahdidi illerin genel idare teşkilâtından Millî İrade ile tâyin olunan memurlara hasretmiş ve iki ay önce istifayı da kâfi görmüştür.

Yargıçlar ve memurlar hakkında tahdit edici hükümler konurken subaylar, askerî memurlar, askerî adli yargıçlar ve gedikli erbaşlar hakkında da gerekli hüküm konulması tabii görülmüş ve Hükümet de mer'î Seçim Kanununda mevcut hükmün sehven tasarıya alınmamış olduğunu ve bir hüküm konması lâzımgeldiğini beyan etmiştir. Yürürlükte bulunan Seçim Kanunundaki hü-

kümlerin tatbikatta bâzı güçlülere sebebiyet verdiği anlaşıldığından Millî Savunma Bakanlığı ve Hükümet ile tam mutabakat halinde buna ait fıkralar tasarıya eklenmiştir. Vazih olmakla beraber madde metnindeki (ayrılma) tâbirinin istifa ve emekliye ayrılma karşılığında kullanıldığını ve mecburi hizmetini tamamlamayanların çekilemeyeceklerini gerekçede kaydetmek faydasız sayılmamıştır. (Her sınıftan) tâbirinde kara, deniz, hava, jandarma ve gümrük sınıflarının dâhil olduğu ve (muvazzaf) tâbiriyle yedek subayların bu hükümlerin dışında kaldığı aşikârdır.

Hususi kanunları gereğince fevkalâde hallerde; istifa ve emekliye ayrılma istekleri kabul edilmez. Bu kanunla o hükümlerin tadili hatıra bile gelmemiştir. Seçim münasebetiyle dâhi olsa fevkalâde hallerde istifa ve emekliye ayrılma talepleri kabul edilmeyebilir ve bunlar aday olamazlar ve seçilemezler. Fevkalâde hal yürürlükteki hükümlere göre salâhiyetli mercilerce kabul edilen hallerdir.

Hükümet tasarısında belediye reislerinin iki ay önce istifa etmedikçe buldukları seçim çevresinden aday gösterilemeyecekleri hakkında mevcut olan hüküm komisyonca kaldırılmıştır. Belediye başkanlarının seçim kurullarında ve seçim işlerinde vazifeli oldukları zaman için doğru olan bu hüküm bu tasarıda belediye başkanlarına seçim işlerinde hiçbir vazife ve salâhiyet verilmemiş bulunması itibariyle vârit görülmemiştir. Genel seçim ile belediyeye başkan olan kimseler için bu tahdit lüzumsuz sayılmıştır.

Madde bu esaslara göre yeniden kaleme alınmıştır

Hükümet tasarısının 27 nci maddesi 36 nci madde olarak ve (adaylığını koyması veya) kelimeleri ilâve edilerek kabul edilmiştir.

Yukarda bilmünasebe izah edildiği üzere birden fazla seçim çevresinden aday olanlar seçilseler dahi milletvekili olamazlar ve bunlardan sonra en çok oy alan milletvekili seçilmiş olur.

Hükümetin 28 nci maddesi 37 nci madde olarak ve akşama kadar tâbirinin doğuracağı iltibasları önlemek için bu kelime yerine (saat 17 ye) kelimeleri yazılmak suretiyle kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 29 ncu maddesi 38 nci madde olarak ve bâzı ilâvelerle kabul edilmiştir.

Adaylık için yazılı müracaat şarttır. Seçim işlerindeki bütün müracaatlar gibi adaylık müracaatı da pul, resim ve harçtan muaftır.

Müracaat, adayın milletvekili seçilmek istediği seçim çevresinin il seçim kurulu başkanlığına yapılmak lâzımdır. İl seçim kurulu başkanı müracaatın yapıldığına dair adaya bir makbuz verecektir. Adaylık koyma müddeti bir sükutu hak müddeti olduğu için müddetin geçip geçmediğini icabında ispata yarar bir vesika demektir. Telgrafla müracaat halinde makbuz vermek mümkün değilse de telgraf makbuzu bu maddede bahsi geçen makbuz yerine kaim olur.

Siyasi partiler adaylarını gösterecek olan genel merkezin yetkili organları şüphesiz en sâlim usulde müracaat ederler. Eğer seçim kuruluna adaylarını telgrafla bildirmiş olurlarsa telgraf makbuzu yukarda izah edildiği gibi başkan tarafından verilecek makbuz yerine kaim olur. Siyasi parti, adaylarını mahallî teşkilât vasıtasıyla il seçim kurulu başkanına tevdi etmeyi münasip görürlerse başkan makbuzu bunlara verir.

İl seçim kurulu başkanı adaylık için müracaat vukubuldukça bu müracaatı usulen ilân edecektir. Bu müracaatlerden bâzılarında 35 ve 36 ncı maddelerde yazılı şartlara ait noksanlar bulunduğunu görürse tamamlanması için ikazda bulunacaktır.

Müracaatin ilânından itibaren iki gün içinde adaylığa itiraz olunabilir. İtiraz yazılı olmak ve itirazın mesnedini teşkil eden vesikalar bağlanmış bulunmak şarttır. Bu kayıt tezviratı önlemek, icapsız ve yersiz itirazlarla kurulları meşgul etmemek için konulmuştur. İtiraz yalnız 35, 36 ve 37 ncı maddelerdeki şartları adayın haiz olmadığına veya yerine getirmediğine ait olabilir. Yoksa seçilme yeterliği hakkında itiraz olunamaz.

İl seçim kurulu bu hususları itiraz üzerine veya doğrudan tetkik ederek bir karara bağlar. Ve ilgililere tebliğ ve ilân da eder. Ancak tebliğ ve ilânda adaylığı kabul ve reddettiğini kaydeder. İl seçim kurulları tetkik ve kararlarını ve tebliğ ve ilânları en geç oy verme gününden 15 gün evvel ikmal etmiş olacaktırlar. İl seçim kurullarının adaylığını kabul veya reddine ait kararları aleyhine Yüksek Seçim Kuruluna aday veya mutariz iki gün içinde müracaatta bulunabilir. Yüksek Seçim kurullarının kararları kesindir. Bu karara göre 39 ncü madde gereğince

adaylığı kabul edilen kimsenin adı aday listesine konulmak ve reddedilen ismi listeden çıkarılmak icabeder.

Hükümetin 30 ncü maddesi 39 ncü madde olarak bâzı değişiklik ve ilâvelerle kabul edilmiştir.

Seçim kurulu başkanı, her seçim bölgesine aday listesi gönderecektir. Eğer bu aday listesindeki adaylara itiraz edilmemiş veya doğrudan adaylık kabul edilmemesi hakkında bir karar alınmamış ise başka liste göndermeyecek ve bu liste kesin olacaktır. Listeye giren adaylardan bir veya birkaçı hakkında itiraz edilmiş olursa liste geçicidir. İtiraz üzerine il seçim kurulu tarafından verilen karara müddeti içinde Yüksek Seçim Kuruluna itiraz edilmez veya bu kurul itirazı ret veya kabul suretiyle bir karar verirse ve listede değişiklik lâzımgelirse buna göre yeni bir liste tanzim edilerek bölgelere gönderilmek icabeder. Bu liste kesindir.

Yüksek Seçim Kuruluna yapılan itirazlar oy verme gününden 9 gün evveline kadar halledilerek seçim kuruluna tebliğ edilmemiş olursa gönderilen geçici aday listesi kesin liste halini alır.

Hükümet tasarısınının 31 ncı maddesi 40 ncü madde olarak aynen;

Hükümetin 32 ncı maddesi 41 ncü madde olarak bâzı ilâvelerle kabul edilmiştir.

Sözle propaganda toplu olarak kaydiyle kayıtlanmıştır. Bu kayıt, münferit veya birkaç kişi arasındaki propagandayı istihdaf etmemekte olduğunu göstermek için konulmuştur.

Toplu olarak sözlü propaganda yapılacak meydanları belediyelerin göstermesi tabiidir. Ancak bu yerleri seçim kuruluna bildirecektir. Bir meydana muhtelif partilerin aynı gün ve hattâ aynı saatte toplu propaganda yapmak için istemeleri mümkün bulunduğundan ve ihtilâflar çıkabileceğinden bunları önlemek üzere gösterilecek meydanlarda partilerin hangi gün ve günün hangi saatlerinde propaganda toplantısı yapabileceğini ve sıralarını seçim kurulunun kur'a ile tesbit etmesi muvafık görülmüştür. Bağımsız adaylar için de bu hak tanınmış ve onlar hakkında da gereken hüküm konulmuştur.

Hükümet tasarısınının 33 ncü maddesi 42 ncü madde olarak ve akşam tâbiri müphem görülmek üzere vuzuh verilmek suretiyle kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 34 ncü maddesi 43 ncü madde olarak ve iltibasa mahal vermiyecek kelime tashihleriyle kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 35 nci maddesi 44 ncü madde olarak ve toplantıdan sonra toplantıyı idare edecek bir heyet seçilmesi güçlüğü ve intihap sonuna kadar toplantının idaresiz kalması mahzuru nazara alınarak bu heyeti toplantı tertiplerinin önceden intihap etmeleri ve en yakın zabıta âmir ve memurlarına haber vermeleri uygun görülerek madde bu esaslar dâhilinde yeniden kaleme alınmıştır. Ve heyete sorumluluk tanınmıştır. Zabıtaya haber verme toplantıda vukuu melhuz hâdiselere ve bunlardan sorumlu olanlar tarafından vukubulacak davetlere karşı hazırlıklı olmalarını temin maksadıyla konmuştur. Köy bekçilerine haber verme zabıta memurlarına haber verme demektir.

Hükümet tasarısının 36 ncı maddesi 45 ncı madde olarak aynen,

Hükümet tasarısının 37 nci maddesi 46 ncı madde olarak aynen,

Hükümet tasarısının 38 nci maddesi 47 ncı madde olarak aynen,

Hükümet tasarısının 39 ncü maddesi 40 ncı madde olarak kabul edilmiş ve kur'anın partilerin birer temsileisi huzuriyle çekileceği belirtilmiş, radyonun Ankara ve İstanbul'da bulunmasına göre yapılacak itirazların Yüksek Seçim Kuruluna kadar intikal ettirilmesinde sebep ve fayda görülmiyerek bu itirazların il seçim kurulları başkanları tarafından kesin karara bağlanacağı şeklinde değiştirilmiştir.

Hükümet tasarısının 40 ncı maddesi 49 ncü madde olarak kabul edilmiş ve hoparlörle güneş battıktan doğuncaya kadar propaganda yapılamayacağını sağlamak için 43 ncü maddeye bir atıf yapılmıştır. Gece vakti halkın huzurunu bozmamak lüzumlu görülmüştür.

Hükümet tasarısının 41 nci maddesi 50 ncı madde olarak aynen,

Hükümet tasarısının 42 nci maddesi 51 ncı madde olarak ve duvar ilânlarında bulunamayacak şeyler arasına arap harfleri de ilâve olunmak suretiyle kabul olunmuştur.

Hükümet tasarısının 43, 44 ve 45 nci maddeleri 52, 53 ve 54 ncü maddeleri olarak aynen,

Hükümet tasarısının 46 ncı maddesi 55 ncı madde olarak ve yasak şeyler arasına arap harf-

leri konulmasını menedecek bir atıf ile kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 47 nci maddesi 56 ncı madde olarak ve (Yapıştırılması) kelimesi ilâve edilerek kabul olunmuştur.

Hükümet tasarısının 48 nci maddesi 57 ncı madde olarak aynen,

Hükümet tasarısının 49 ncü maddesi 58 ncı madde olarak ve (Yüksek seçim kurulu) ilâve olunarak kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 50 ncı maddesi 59 ncü madde olarak aynen,

Hükümet tasarısının 51 nci maddesi 60 ncı madde olarak ve kurullarda vazife alamıyacak askerî şahısların kimler olduğunu açıkça belirtmek için (Askerî Ceza Kanununun 3 ncü maddesinde yazılı) kelimeleri ilâve edilerek kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 52 nci maddesi 61 ncı madde olarak ve vuzuh verilerek kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 53 ncü maddesi 62 ncı madde olarak ve seçim kurulu başkanlarının ve sonradan kurullarda vazife verilen tamamlayıcı üyelerin de yemin etmelerini sağlayacak fıkralar ilâvesiyle kabul edilmiştir.

Hükümetin 54 ncü maddesi 63 ncü madde olarak kelime değişiklikleriyle kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 55 nci maddesi 64 ncü madde olarak ve hüküm ilâvesiyle kabul edilmiştir.

İl seçim kurullarına siyasi partilerden üye alınmasını derpiş eden bu maddeye, siyasi partiler 3 veya iki ise her birinden eşit sayıda üye alınması ve buna göre il genel meclisi ile belediye meclislerinden alınacak üye sayısının azaltılması suretiyle kurulun teşkili hakkında hüküm ilâve olunmuştur.

Hükümet tasarısının 56 ncı maddesi geçici maddelere alınmıştır.

Hükümet tasarısının 57 nci maddesi 65 ncı madde olarak ve kurul başkanı tarafından tamamlayıcı üye olarak alınabileceklerin vasıfları gösterilmek suretiyle kabul olunmuştur.

Hükümet tasarısının 58 nci maddesi 66 ncı madde olarak ve bazı kelimeler ve bir bent ilâvesi ve tertip değişikliği ile kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 59 ncü maddesi 67 ncı madde olarak ve il merkezlerinde kurulacak ilçe seçim kurullarına başkanlık edecek yargıcın hangi yargıç olacağı gösterilmek suretiyle ik-

mal edilmiştir.

Hükümetin 60 neı maddesi 68 neı madde olarak ve temsilci kelimeleri üye kelimesine değiştirilerek ve kur'anın kurul başkanı yargıç tarafından çekileceği tasrih ve genel meclis üyesi kâfi gelmiyen hallerde belediye meclislerinden üye alınacağı ilâve olunarak yeniden yazılmıştır.

Hükümet tasarısının 61 neı maddesi 69 neu madde olarak tertip değişikliği ve bent ilâvesi suretiyle tamamlanmıştır.

Hükümet tasarısının 62 neı maddesi 70 neı madde olarak aynen.

Hükümet tasarısının 63 neı maddesi 71 neı madde olarak ve sandık başkanının vazifede bulunmaması halinde yerine en yaşlı üyenin başkanlık edeceği hakkında bir hüküm eklenecek kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 64 neı maddesi 72 neı madde olarak ve kelime değişiklikleri ve tavih yapılarak aynen.

Hükümet tasarısının 65 neı maddesi 73 neı madde olarak aynen.

Hükümet tasarısının 66 neı maddesi 74 neı madde olarak ve bir fıkra ilâvesi ile, Hükümet tasarısının 67 neı maddesi 74 neı madde olarak aynen, kabul edilmiştir. Maddeye siyasi partilerin ve bağımsız adayların sandık başına ancak birer müşahit gönderebilecekleri ve bağımsız adayların sandık başında hazır bulunan müşahitleri üçten fazla olursa kur'a çekilerek çünün sandık başında bulunabileceği hakkında hüküm eklenmiştir.

Hükümet tasarısının 68 neı maddesi 70 neı madde olarak ve sandık kurulu üyeleri üçten aşığı düşerse tamam'anaacağı gösterilerek kabul edilmiştir.

Hükümetin 69 neu maddesi 77 neı madde olarak aynen,

Hükümet tasarısının 70 neı maddesi 78 neı madde olarak ve sükûn ve intizamı bozan kurul üyesi ise yalnız başkanın takdiriyle değil kurul kararıyla sandık yerinden dışarı çıkarılacağı kaydedilerek kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 71 neı maddesi 79 neu madde olarak aynen,

Hükümet tasarısının 72 neı maddesi 80 neı madde olarak kabul edilmiştir. Sandık başında bulunamayacaklar arasında (resmî sıfatı haiz olanlar) gösterilmiş ise de bunlardan seçmen

olanlar da bulunacağından bu ibare kaldırılarak (seçmenlerden gayri) kelimesi konularak ve vuzuh verilerek kabul edilmiştir.

Sandık yerine ancak sandık başkanının daveti üzerine silâhlı kuvvetler gelebileceği maddede yazılıdır. Başkan daveti her zaman, hissedeceği bir lüzuma dayanır. Bu sebeple lüzumunda kelimesinin iâvesi hakkındaki teklif maddeye ilâve edilmiştir. Lüzumu takdirde başkan tamamen serbesttir. Ve hiçbir suretle münakaşa ve muahaze edilemez. Bu maddenin son fıkrası maksada göre yeniden kaleme alınmıştır. Seçmenlerin sandık yerine serbestçe girmesine mâni olucu veya güçleştirici her türlü hareketi zabıta makam ve mensuplarının bir davete intizar etmeksizin menedeceğine dair hüküm konmuş, tereddüde yer bırakılmamıştır. Sandık yerlerinde suç da işlenebilir. Suçun ehemmiyet ve mahiyetine, genişlemek istidadına, sükûn ve nizamın avdet etmek ihtimallerine göre başkan zabıtayı davet edip etmemek de bir takdir hakkına sahiptir. Ancak meşhuden ve ağırca bir suç işlenirse başkanın davetine intizar etmeksizin zabıtanın müdahalesi, önleyici tedbir alması ve faili yakalaması tabiidir. Hükümet buna mâni değildir.

Hükümet tasarısının 73 neı maddesi 81 neı madde olarak ve parti binalarına da sandık kurulamayacağı eklenerek kabul edilmiştir.

Hükümetin 74 neı maddesi 82 neı madde olarak kabul edilmiştir. Sandık yerinde açılacak liste suretini sandık kurulunun çıkarıp asacağı gibi bir mâna taşıdığından asılacak örneğin ilce seçim kurulundan gönderileceği açıklanmıştır.

Hükümet tasarısının 75 neı maddesi 83 neı madde olarak yeniden kaleme alınmıştır. Tasarının 3 neı maddesinde yer alan usule ait hükümler bu maddeye alınmıştır.

Hükümet tasarısının 76 neı maddesi 84 neı madde olarak kabul edilmiş ve tasarıdaki maddenin ihtiva ettiği hükümler diğer maddede yer almış bulunduğundan tekrara lüzum kalmamıştır ve seçmen kütüklerinin veya bunlardan çıkarılacak listelerin sandık kurulları başkanlarına nasıl ve ne suretle hazırlanıp verileceği hakkında hüküm konmuştur.

Hükümet tasarısının 77 neı maddesi 85 neı madde olarak ve açıklanarak yeniden yazılmıştır.

Hükümet tasarısının 78 neı maddesi 86 neı

madde olarak ve ihtiva ettiği hükümlerin bütün kurullara şümülünü sağlamak üzere seçim kelimesi kaldırılarak kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 79 ncu maddesi 87 nci madde olarak aynen.

Hükümet tasarısının 80 nci maddesi 88 nci madde olarak ve kapalı oy yerlerinde boş beyaz kâğıt da bulunmasını sağlayacak şekilde yazılmıştır.

Hükümet tasarısının 81, 82, 83, 84 ncü maddeleri 89, 90, 91 ve 92 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Bölüm : 11

Sandıkbaşı işleri

Hükümet tasarısının 85 nci maddesi 93 nci madde olarak ve içki yasağı yanında oy verme günü oy verme süresince ordu ve zabıta mensuplarından başka hiçbir kimsenin silâh taşıyamayacağı hükmü ilâve edilerek kabul edilmiştir. Esasen memnu silâh taşınmaz. Bu madde ile konulan yasak Türk Ceza Kanununun menemediği silâhlar olup oy verme gününde bunların da köy, kasaba ve şehirlerde taşınmaması temin olunmuş ve ayrıca ceza müeyyidesi de vaz' edilmiştir.

Hükümet tasarısının 86 nci maddesi 94 nci madde olarak kabul edilmiştir. Maddede yapılan tadil tereddüdü izale edecek vuzuh vermekten ibarettir. (Saat 17 yi geçtiği halde) cümlesi ne kadar geçtiği hususunda tereddüt doğurabileceğinden (Saat 17 ye geldiği halde) şeklinde değiştirilmiş ve (Oy vermemiş seçmenler bulunmakta) ibaresi de (Sandık başında oyunu vermek üzere bekliyen seçmenler bulunmakta) ibaresine tahvil edilmiştir.

Hükümet tasarısının 87 nci maddesi 95 nci madde olarak aynen,

Hükümet tasarısının 88 nci maddesi 96 nci madde olarak ve boş puslalarla ibaresi 88 nci maddeye alındığından çıkarılarak ve zarf alan seçmenin doğruca kapalı oy verme yerine gitmesi ve gitmiyen seçmen ile oyunu kullanmayan seçmene verilen zarfın geri alınacağı hakkında hüküm konmak suretiyle hile yolu kapatılmıştır.

Hükümet tasarısının 89 ncu maddesi 97 nci madde olarak ve kapalı oy yerini normal zaman geçtikten sonra terketmiyen seçmenin başkan

tarafından çıkarılacağı tasrih edilerek kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 90 ncu maddesi 98 nci madde olarak ve oyların bizzat atılacağı tasrih edilmek ve bedenî mâlûliyetleri olanların oylarını nasıl kullanacakları hakkında hüküm ilâve edilerek kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 91 nci maddesi 99 ncu madde olarak ve tahrir şekli değiştirilerek kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 92 nci maddesi 100 ncü madde olarak siyasi parti ve bağımsız aday müşahitlerinin de buldukları sandıkta oy vermelerini sağlayacak hüküm ilâvesiyle kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 93, 94 ve 95 nci maddeleri 101, 102, ve 103 ncü maddeleri olarak aynen,

Hükümet tasarısının 96 nci maddesi 104 ncü madde olarak ve madde başındaki (bu) kelimesi kaldırılıp yerine (Yukarıki maddede yazılı) ibaresi ilâve olunarak aynen.

Hükümet tasarısının 97, 98, 99, 100, 101, 102 ve 103 ncü maddeleri 105, 106, 107, 108, 109, 110 ve 111 nci maddeler olarak aynen,

Hükümet tasarısının 104 ncü maddesi 112 nci madde olarak yeniden yazılmıştır. Madde kurulların teşekkül, işlem ve kararlarına yapılacak şikâyet ve itirazların şeklini, müddetini ve tesirlerini tedvin etmekte idi.

Şikâyet ve itirazların külfetsiz ve masrafsız kolayca yapılması ve fakat yersiz, lüzumsuz ve tertipli itirazlarla seçim işlerinin devamına engel olmaması esas tutulmakta idi. Bu prensip kabul edilmiş ancak müddetlerin kısa ve itiraz mekanizmasının işlemesine mâni olacağı mütalâaları serdedilmişti. Bunu nazara alan komisyon maddeyi alâkalı diğer maddelerle birlikte tetkik ederek bir metin hazırlamak üzere su komisyona vermiş ve getirilen metin tetkik edilerek madde aşağıdaki esaslar dâhilinde tanzim ve kabul edilmiştir.

Şikâyet ve itirazlar, şekle tâbi tutulmuştur. Müşteki ve mutarızların adlarını, soy adlarını ve adreslerini açıkça bildirmeleri şarttır. Anonim veya muhayyel isimlerle tezvirat yapılarak kurulların işlerini sekteye uğratmalarına mâni olmak istenilmiştir.

Şikâyet ve itirazlar için, şekil şartı kabul edilince bunun tabii ve hukuki bir neticesi ola-

rak şekle uygun olmayıan müracaatların tetkik edilmemesi lâzım gelir. Birinci fıkra bu maksat için konulmuştur..

Şikâyet ve itirazlar için bir süre de kabul edilmiştir. Aksi halde müracaatlar tevali eder. Ve sonu alınmaz. Kurullar ise vazifelerini ikmalden sonra dağılacaklarından faydasız ve fakat havayı bulandıracı tertipli müracaatların arkası gelmez. Bu mahzurları önlemek de zaruri görülmüştür. Sandık kurulları ancak oy verme günü oy almak, tadat ve tasnif yaparak tutanak tanzim etmekle vazifelendirilmiştir. Tutanağını düzenlemekle vazifesi sona ermiş olur. Şikâyet ise kanuna uygun işlem yapılmasını ve yanlış muamelelerin düzeltilmesini sağlamak için olacağına ve bu da ancak kurulun vazife gördüğü zamanlarda mümkün olabileceğine göre sandık kurullarına yapılacak şikâyetin en geç tutanağın tanzimine kadar yapılması tabii ve zaruridir. Maddede bu maksadı temin için Hükümet tasarısındaki mevcut hüküm aynen alınmıştır.

Sandık kurullarının, şikâyetler üzerine itiraz ettiği kararlara ilce seçim kurullarında itiraz hakkı tanınmak lâzım olduğu gibi bu kurulların tutanak tanzim işlemleri aleyhinde de ilce seçim kurullarına müracaat yapılabilmesi de tabii ve lüzumlu görülmüştür. Sandık kurullarının karar ve tutanak tanzim işlemlerine yapılacak itirazın iki şekilde yapılması kabul edilmiştir.

İtiraz sandık kuruluna şifahen veya yazı ile dermeyan olunabilecek, bu takdirde süre, sandık kurulunun tutanağını tanzim ve neticesini ilân edeceği zamana kadar uzar. Sandık kurulu bu itirazı tesbit ve ilce kuruluna diğer evrak ile birlikte tevdi ve teslim ile mükelleftir.

Mutariz itirazını, doğrudan doğruya ilce seçim kuruluna yapmak isterse bu takdirde ancak yazılı olarak itiraz yapabilecektir. Bunun için de oy verme gününün ertesi günü saat 17 ye kadar bir müddet kabul edilmiştir. Bu müddetin azlığı iddia edilemez. Zira mesafe bakımından zaman lâzım olan hallerde mutariz itirazını sandık kuruluna yapabileceğinden vakit bulamamak vârit olamaz. Seçim işlerinin zamanında bitirilmesi zaruri olduğundan müddeti uzatmak netice alınmasını geçiktirir. Ve tertipli, tahrik ve teşvike müstenit müracaatlara yol açar.

İlce seçim kurulu bu itirazları oy verme gününü takip eden ikinci gün saat 17 ye kadar ka-

rara bağliyacaktır. Bu maksat da bir hüküm ile sağlanmıştır.

İlce seçim kurullarının, işlem ve kararlarına karşı yapılacak şikâyetler de bu kurulların tutanaklarını tanzim ettikleri zamana kadar mümkündür. Sandık kurulları hakkında arzolunan mu-cip sebepler bunlar için de aynen vârittir. İlce seçim kurullarının kararlarına ve tutanak işlemleri aleyhine il seçim kurullarına itiraz olunabilecektir. Bu itirazlar ilce seçim kurulu vasıtasıyla yapılabileceği gibi il kuruluna da doğrudan doğruya yapılabilir. Her iki halde de itiraz yazılı olmak lâzımdır. İtiraz ilce seçim kurulu vasıtasıyla yapılacak ise tutanağın tanzimine kadar, doğrudan doğruya il seçim kuruluna yapılacak ise ilce tutanağının tanzimi gününü takip eden günün saat 17 sine kadar yapılabilecektir.

Müddetler sukutu hak müddetidir.

İl seçim kurulları kararlarına tutanakları tanzim gününü takip eden üçüncü gün saat 17 ye kadar itiraz olunabilecektir.

Sandık kurullarına yapılan şikâyetler derhal bir karara bağlanarak şikâyetçileri tefhim edileceği bundan evvelki maddede yazılıdır. İl ve ilce seçim kurullarına yapılacak şikâyet ve itiraz üzerine verilecek kararlar, mutariz ve müşteki hazır ise kendilerine tefhim edilecektir. Hazır olmadıkları ahvalde tebliğ yapılacaktır. Ancak tebliğ için mutarizin itirazda bulunduğu seçim kurulunun teşekkül ettiği kasaba veya şehirde tebligat icrasına salih yer göstermesi şarttır. Aksi halde tebliğ yapılmaz. Gerçi birinci fıkra gereğince müşteki ve mâtariz şikâyet ve itirazında açık adres göstermeye mecburdur.

Bu mecburiyet anonim ve muhayyel itirazlara mâni olmak için konulmuştur ve yukarıda arzedildiği gibi tetkik edilmeme neticesini doğurur. İlce ve il seçim kurullarının teşekkül ettiği kasaba ve şehirde ikametgâh tâyin etmesi mecburiyeti ile muayyen bir yer gösterme arzusu bir değildir. 4 ncü fıkra ile muayyen bir yer göstermesi hakkında vaz'olunan hüküm mecburi olmayıp şikâyet ve itirazın neticesini öğrenmek istediği takdirde ve ihtiyariyle tebliğat yapılmasına elverişli bir yer göstermesi lâzımgeleceğini beyandan ibarettir.

Son fıkra olarak Hükümet tasarısının birinci fıkrası alınmıştır ve şikâyet ve itirazların oy vermeye ve her türlü seçim işlerinin devamına engel olamayacağı tasrih edilmiştir.

Hükümet tasarısının 105 nci maddesi 113 ncu madde olarak kabul edilmiş ve bâzi fıkralar eklenmiştir.

Seçime iştirak nispetini ve sandıktan çıkan oylarla mukayesesini sağlamak için seçmen listesinde adı yazılı seçmenlerin sayısı ile oyunu kullanmış olan seçmenlerin sayısını ayrı ayrı ve birer kalemde göstermek lüzumlu görüldüğünden bu hükümler 3 ncu ve 4 ncu bentler olarak ilâve edildiği gibi hiçbir itiraza uğramıyarak makbul ve muteber olan oy pusulasının ve itiraz edilmiş olduğu halde vârit görülmeyerek ek muteber addedolunan oy pusulasının sayılarının ayrı ayrı tutanakta gösterilmesi üst derecelerde neticeye müessir hal olup olmadığı takdirde esas olacağından maddeye 6 nci ve 8 nci bentler eklenmiştir. Bunlardan başka birinci bende (Tarih) ve dokuzuncu bende (Soyadı) kelimeleri ilâve edilmiş ve tasarının 3 ncu bendi çıkarılmıştır.

Hükümet tasarısının 106 nci maddesi 114 ncu madde olarak ve her adayın aldığı oyu gösteren cetvelin birer suretini siyasi partiler müşahitlerine her halde ve istemek şartıyla de bağımsız adaylar müşahitlerine verileceği hakkında hüküm ilâvesiyle kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 107 nci maddesi 115 nci madde olarak kabul edilmiş ve sandık kurulunun ilçe kuruluna teslim edeceği evrakın başkan tarafından teslim edileceği ve istiyen sandık üyelerinin başkana refakat edebileceği kaydı konmuştur.

Hükümet tasarısının 108 nci maddesi 116 nci madde olarak kabul edilmiştir. Ancak Yüksek Seçim kurulunda icra edilecek tetkikat neticeye müessir oy farkı olan vakıaları aydınlatmaya mâtuf olduğuna göre ilçe seçim kurulunun tanzim edecekleri tutanaklarda itiraz edilmeden makbul ve muteber sayılan oylarla itiraza uğramış iken makbul ve muteber sayılan oyların ayrı ayrı ve her ikisinin yekûnunun da ayrıca belirtilmesi lâzımgelmıştır. Bu maksadı sağlamak üzere bir hüküm ilâve edilmiştir.

İlçe seçim kurullarında tasnif ve tutanakları birleştirme sırasında siyasi partilerle bağımsız aday müşahitlerinin bulundurulması ve aleniyetin temini için de ayrı bir hüküm eklenmiştir. Bu maddeye tasnif sırasında kurulun sukûn ve intizamını sağlama yetkisinin kurul başkanına ait olduğu ve başkanın emir ve ihtarlarına ri-

ayet etmeyenlerin toplantı yerinden çıkarılabileceği ve zabıta âmir ve memurlarının davet edebileceği hakkında bir hüküm sevk edilmiştir.

Hükümet tasarısının 109 ncu maddesi 117 nci madde olarak ve yukarıda arzedilen sebeplerle binaen aynı hükümler eklenmiştir.

Hükümet tasarısının 110 ncu maddesi 118 nci madde olarak ve mahkeme tâbiri kurul yapılmak suretiyle aynen,

Hükümet tasarısının 111 nci maddesi 119 ncu madde olarak ve Yüksek Seçim Mahkemesi Yüksek Seçim Kurulu yapılarak kabul edilmiştir.

Bölüm : IV

Seçim neticelerine mutaallik itirazların incelenmesi

Komisyonunda , önce bölüm üzerinde müzakere açılmış ve tebellür eden fikir ve mütalâalara göre bölüm maddelerinin yeniden kaleme alınması su komisyona verilmiştir.

Hükümet tasarısının 112 nci maddesinde Yüksek Seçim Kuruluna tanınan tahkik yetkisi ve tahkikin kazai veya idari olup olmadığı etrafında geniş tartışmalar olmuş bir kısım üyeler tahkikin hukuki bir ıstılah olduğu ve bu hukuki terim aynen kullanıldığı takdirde Hukuk ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunları gereğince arama, zabıt ve müsadere, delil tesbiti, tatbiki hat ve hatem, şahit istimai, bilirkişi tâyini gibi netice alınması gayrimümkün olmasa dahi müşkül ve uzun zaman istiyen bir yola gidileceği ve tahkik yetkisi olmasına göre Yüksek Seçim Kurulunun sorgu, tesbiti delâil veya bir hüküm hâkim veya mahkemesi olduğu neticesi çıkarılacağı ve sıfatın tâyini lâzım geleceği mülâhazalarıyla tahkik kelimesinin tayyı fikrinde bulunmuş; bir kısım üyeler de tahkik bir terim ise de bunun kazai bil tahkik mânasına gelmiyeceği, idari tahkik de bulunduğu ve tahkik kelimesinin tasarıda ipkasında bir mahzur olmadığı mütalâasını dermeyan etmişlerdir. Yüksek Seçim Mahkemesi isminin Yüksek Seçim Kurulu adına değiştirilmesi hakkında da tartışmalar olmuştur. Komisyonunda üye olan ve üye olmadığı halde müzakereye katılan Demokrat Parti milletvekilleri bu yüksek teşekkülün adının mahkeme veya kurul olarak kabul edilmesinde bir fark görmediklerini ve İlim Heyeti tasarısında teşkili derpiş edilen Yüksek

sek Seçim Mahkemesinin bu heyetin tasarısındaki fonksiyonu ifa etmesi hususunda ısrar etmediklerini ve Hükümet tasarısındaki fonksiyon ve esaslar tanınmak şartıyla Hükümet tasarısına iltihak ettiklerini ve nihayeti gelmeyecek geniş bir tahkik mahzurları da olabileceğini beyan etmişlerdir. Tahkik kelimesinin tasarıdan çıkarılması ve çıkarılmaması hakkındaki noktai nazarlarda ısrar edilmesi ve bu kelimesinin iltibsa doğuracağı hakkında bir kısım üyelerde hâsıl olan endişeyi bertaraf etmek üzere bu kelime yerine (Gerekli bilgileri toplamak) ibaresinin yazılması hakkındaki teklif komisyoneca ekseriyetle kabul edilmiş ve bunun üzerine Demokrat Parti milletvekilleri komisyonu terkeylemişlerdir.

Teklif hiçbir şeyi değiştirmedigi, tahkik etmekle gerekli bilgileri toplamak arasında mâna ve medlül bakımından bir fark bulunmadığı ve kazai tahkik, idarî tahkik diye üyeler arasında husule gelen anlayış farkını ve endişeleri izaleye mâtuf bir formül bulunduğu halde tatbikatta yanlış tefsirlere yol açar şüphe ve endişesiyle Demokrat Parti milletvekilleri Komisyonu terketmişlerdir. Komisyon çalışmalarına devam ederek yukarıda da kaydedildiği üzere bölümü su komisyona tevdi etmiş ve bu komisyon tarafından Hükümet tasarısındaki prensipler dâhilinde hazırlanan metin komisyona getirilmiştir. Bu maddelerin tertibinde hâkim olan zihniyet bütün hakikatları meydana çıkarmak fakat kötü niyetle Cümhuriyetin tek ve hakiki mümessili olan Türkiye Büyük Millet Meclisi üzerinde şüphe yaratmak maksadiyle yapılacak tertipli şikâyetlere ve tezvirlere mâni olacak esasları belirtmek olmuş ve bu suretle tanzim edilmiş olan metni inceleyen komisyonumuz bâzı tadil ve ilâvelerle maddeleri kabul etmiştir.

Tasarının tertip tarzına uygunluğu sağlamak için yüksek seçim kurulunun teşekkülüne ait hükümler öne alınmış görev ve yetkiler sayıldıktan sonra müracaat şekil ve şartları, tetkik ve tahkik usulü ve iptale ait hükümler sırasıyla tedvin edilmiştir.

120 nci madde Yüksek Seçim Kurulunun teşekkül ve terekkübünü göstermektedir. Hükümet tasarısındaki esasların aynıdır.

121 nci madde Yüksek Seçim Kurulu üyelerinin seçim zamanını göstermektedir. Bu hü-

küm de Hükümet tasarısındaki hükmün aynıdır.

122 nci madde seçim kurulunun karar nisabını tâyin etmektedir.

Hükümet tasarısının aynı olup yalnız reylerde müsavat halinde başkanın bulunduğu tarafın tercih edileceğine dair bir fıkra eklenmiştir.

123 ncü madde, Yüksek Seçim Kurulunun görev ve yetkilerini 5 nci bentte göstermektedir.

Birinci bent oy verme gününden önce il seçim kurullarının teşekkülüne, işlemine ve kararlarına karşı yapılacak itirazlar hakkında Yüksek Seçim Kurulunda kesin karar verileceğini ifade etmektedir. İl seçim kurulları bu karara göre teşekkül, işlem ve kararlarını düzeltmeye mecburdurlar.

İkinci bent Yüksek Seçim Kurulunun adaylığa ait itirazlar hakkında 38 nci madde gereğince kesin karar vereceğini bildirmektedir.

İl seçim kurulu bu karar dairesinde adaylığı kabul veya reddedecek ve kesin aday listesini ona göre yapacaktır.

3 ncü bent, yine il seçim kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılmış itirazlara ait birinci bentte yazılı olanlardan farkı, Yüksek Seçim Kurulunca henüz bağlanmamış ve il seçim kurulları da vazifelerini bitirmiş olacaklarından düzeltilmesi kabil olmayan hususlara taallük etmesidir. Bu kabil itirazlar hakkında kesin karar verilse de düzeltilmesine maddeten imkân olamayacağından seçim neticesine müessir olup olmadığı Yüksek Seçim Kurulunca incelendikten sonra ve gerektiğinde 125 nci madde dairesinde tetkikat ve tahkikatı bitirerek neticeye müessir görmiyorsa neticeye müessir olmadığı hakkında bir rapor hazırlıyacak ve neticeye müessir oluyorsa neticeye müessir olduğu hakkında gerekçeli mütalâasını yine bir raporla Millet Meclisine sunacaktır.

4 ncü bent; tahakkuku halinde il seçim kurulunun milletvekilliğine seçildiğine dair tutanak verdiği bir kimsenin milletvekili seçilmemesini intaç edecek oy farkı husule getiren vakıalara müstenit itirazlar hakkında Büyük Millet Meclisine rapor vereceğini göstermektedir.

Yukarıda da açıklandığı üzere oy farkı neticeyi değiştirmiyorsa neticeye müessir olmadığı hakkında bir rapor hazırlıyacak ve Meclise suna-

caktır. Neticeye müessir oy farkı mevcut olduğu neticesine varırsa gerekçelerini ihtiva eden bir rapor tanzim ederek yine Büyük Millet Meclisine sunacaktır.

5 nci bent ise kendisine tutanak verilen kimsenin seçilme yeterliğine karşı yapılacak itiraza mütedairdir. Yüksek Seçim Kurulu bu hususta yine bir rapor hazırlıyarak Büyük Millet Meclisine sunmak yetkisini haizdir.

Açıklandığı üzere 3, 4 ve 5 nci bentlerde mevzuubahs olan hususlar hakkında Yüksek Seçim Kurulu kesin karar vermek yetkisini haiz değildir. Ancak varacağı netice ve kanaate göre bir rapor hazırlayıp Büyük Millet Meclisine sunmakla görevlidir. Nihai kararı Büyük Millet Meclisi verecektir.

Hükümetin 116 ncı maddesi 124 ncü madde olarak yeniden yazılmıştır. Madde Yüksek Seçim Kuruluna müracaat süre ve şekillerini göstermektedir. Yüksek Seçim Kuruluna yazılı dilekçe ile müracaat edilecektir. Dilekçeler gerekçeli olacak, şikâyet ve itirazın dayandığı vesikalar da bağlanmış bulunacaktır. İşin mahiyet ve nezaketi sürüncemeye mütehammil bulunmaması itibarıyla rasgelenin uluorta ve mesnetsiz şikâyet ve itirazlarla Yüksek Kurulu işgal etmemesi icabeder. Gereksiz ve müstenidatsız mücerret bir iddia üzerinde Yüksek Seçim Kurulu tevakkufa lüzum görmeyeceğinden ciddi bir itirazı olanlar bunun mucip sebeplerini ve iddiasını teyide yarar belgeleri irae ve ibraz etmek lüzumunu esasen kendiliklerinden hissederler.

Yüksek Seçim Kurulu şikâyet ve itirazları tetkik ve tahkik edebilmek için, bunlar hangi kurulda cereyan etmiş ise o kurula şikâyet edilmiş olmakla beraber o kurula göre üst kurul sayılan seçim kuruluna da itiraz edilmiş olması lâzımdır. Bu kayıt, mahallî kurul vasıtasıyla veya üst kurul marifetiyle halli mümkün olan bir şikâyet ve itirazı vaktinde ve mahallinde yapıyarak sonradan seçim kuruluna arzına müsaade etmemek için konmuştur. Ve lüzumu aşıkârdır. Seçimi kaybedenler veya taraftarları vakanın cereyanı sırasında itiraza değer buldukları vakıaları seçimi kaybetmiş olmanın tesiri altında ve bir sürü tertiplerle havayı bulandırmak için yapmak istiyebilirler. Hâdiselerin vukuu zamanında mahallî kurul'ara şikâyet ve usulen üst kurula itiraz edilmemişken seçim

neticeleri belli olduktan sonra Yüksek Kurula baş burmak, bu müracaatın bir tertip mahsulü olacağı hakkında ciddi bir karine sayılmıştır. Bu şart itirazı güçleştiren bir kayıt değil memleket realiteleri ve geçmişteki tecrübe'ler bakımından lüzumlu ve faydalı bir tedbirdir.

Şikâyet ve itirazlar doğrudan doğruya Yüksek Seçim Kuruluna yapılabileceği gibi il seçim kurulu vasıtasıyla mahallinde de yapılabilir. Her iki halde kurul başkanı müşteki ve mutari-ze bir makbuz verecektir. Bu suretle müracaatın vukuu tesbit edilmiş olacaktır.

Müracaatlar müddetle takyit edildiğine göre sürenin muhafaza edilip edilmediğini tesbit icabeder. Bunu sağlamak için dilekçeyi alan kurul başkanı dilekçenin altına verildiği gün ve saati kaydetmek mecburiyetindedir.

Tetkikatın süratle cereyanı elzem olduğundan il seçim kurulu dilekçeyi alır almaz derhal gerekli evrakı bu dilekçeye bağhyarak hemen Yüksek Seçim Kuruluna gönderecektir.

Müddetler 123 ncü maddede gösterilen görev ve yetkilere göre ayanmıştır. İl seçim kurullarının teşekkül ve işlemleri hakkında yapılacak şikâyet bunların vukuundan ve kararları aleyhindeki itirazlar kararların verildiği tarihten itibaren 3 gün içinde yapılmak şarttır.

Tahakkuku halinde milletvekilliğine seçildiğine dair tutanak verilen kimsenin seçilmemesini intaç edecek oy farkı husule getiren olaylarda da bu olayların vukuundan itibaren üç gün içinde müracaat edilebilecektir.

Seçilme yeterliği olmadığı halde milletvekili seçildiğine dair kendisine tutanak verilen kimsenin ehliyeti hukukiyesine karşı yapılacak itirazlar da ancak milletvekili tutanaklarının tanzimi tarihinden itibaren üç gün içinde yapılmak lâzımdır.

Bu müddetler, sukutu hak müddetidir. Bu müddet geçmiş olursa Yüksek Seçim Kurulu inceleme ve araştırma yapamaz.

125 nci madde Yüksek Seçim Kurulunun yapacağı tetkik ve tahkik usulünü göstermektedir.

Asıl olan, yüksek seçim kurulunun evrak üzerinde inceleme yapması ve neticesini Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bir raporla sunmasıdır.

Yüksek Seçim Kuruluna gelen evrak üzerin-

de yapılacak inceleme bir kanaat izhar ve rapor tanzimine yeter mahiyette olmayabilir. Bu takdirde Yüksek Seçim Kurulu kurullarda ve lüzum göreceği resmî mercilerden her türlü bilgi ve belge istiyebilecektir. Bilgi ve belge talebi, evrak üzerinde inceleme yapmak esasını rencide etmez. Bilâkis kanaat istihsalini ve isabetli rapor tazminini temin eder.

Mevcut olan veya celbedilecek belge ve alınacak bilgi ile aydınlatılamıyan vâkıalar da bulunabilir. Bu takdirde Yüksek Seçim Kurulu şikâyet ve itiraza konu teşkil eden vâkıa hakkında tahkik yapmak zorunda kalabilir. Seçim bi ihtirasların şahlandığı ve herkesin alâkalandığı bir konu hakkında rastgele isimleri haber verilen kimselerden tahkikata kalkışmak gayet güç ve güç olduğu kadar da tehlikeli olur. Tahkikatın seri ve verimli olabilmesi için mâkul bir esasa bağlanması icabeder. Bu lüzumu nazara alan komisyon şikâyet ve itiraza konu olan vâkıaların cereyan ettiği kurulun, başkan ve üyeleriyle orada hazır bulunmuş olan bütün aday ve müşahitlerin malûmatına müracaat edilmesini hem zaruri hem de kâfi görmüştür. Bu suretle toplanacak malûmat mevcut bilgi ve belgelerle beraber yüksek kurulun kanaat izhar etmesine ve rapor hazırlamasına yeter.

Yüksek Seçim Kuruluna karşı tutanaktaki inzaların vazifelilere ait bulunmadığı veya taklit edildiği gibi tutanaklarda tahrîp ve sahtecilik yapıldığı iddia olunabilir. Yüksek kurul, iddia ve mesnedi olan vâkıa ve bağlanmış belge varsa bunun mahiyetine ve takdir edeceği lüzuma göre seçeceği bilirkişi marifetiyle istiktap ve tatbikat yaptırmak yetkisini haizdir. Ve bu yetkiyi haiz o'malıdır. Aksi halde iddia askıda kalır. Maksat bu değil, iddianın halledilmiş olması ve Meclise sunulacak raporda netice nin gösterilmiş bulunmasıdır.

Madde bu esaslara göret kaleme alınmıştır. Yüksek seçim kurulu tetkik ve tahkik işlerini bizzat yapabileceği gibi gerekli görürse üyelerinden birine de yaptırabilir. Kurulun üyelerinin yapamayacağı hallerde bütün resmî makam ve mercileri bu tetkik ve tahkikleri yapmaya memur edebilir.

Şikâyet ve iddialara mevzu olan hususlar bir suç da olabilir. Suçlular hakkında takibata da başlanmış bulunabilir. Yüksek kurul takibat neticesine intizar etmek mevkiinde değildir. Ve ra-

por vermek için bu maddenin tâyin ettiği bir aylık süre de buna esasen imkân vermez. Mahiyeti itibariyle de sürüncemede kalması memleketin yüksek menafisine de uygun olamaz. Bu itibarla yüksek seçim kurulu takibat hangi safhada olursa olsun ve hangi istikamette inkişaf göstermekte bulunursa bulunsun sonunu beklemiyerek yaptığı ve yaptıracığı seri tetkik ve tahkiklerden mütahassıl netice ve kanaata göre rapor vermek icabeder. Bu maksad: sağlıyan bir hüküm de maddeye konmuştur.

Yüksek seçim kuruluna raporunu vermek için bir aylık süre kabul edilmiştir. Bu süre en son raporunu vereceği süredir. Şikâyet ve itirazlara göre bir veya birkaç gün içinde Meclise arz edilebilecek bir neticeye varırsa bunu hemen ve peyderpey Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunacaktır.

Yüksek seçim kuruluna arzedilmiş ve kurulca bir rapor'a neticesi Meclise arzedilmiş şikâyet ve itirazların dışında doğrudan doğruya Meclise yeni şikâyet ve itirazların getirilerek bifaide münakaşalara yol açacak bir hareket tarzından siyasi partilerin ve vatandaşların içtinap edeceği siyasi terbiye ve olgunluklarından haklı olartak beklenir.

Maddeye Yüksek Seçim Kurulunun çalışmaları sırasında Yargıtay ve Danıştay memurlarından faydalanabilmeleri için bunlara vazife verebilecekleri hükmü de konmuştur. Şikâyet ve itirazların mahiyet ve miktarına göre bu memurların mesaisinden müstağni kalamyacakları durumlar hâsıl olabilir.

Yüksek Seçim Kurulu tetkikatını bir ay gibi kısa bir zamanda ikmal ederek raporunu vereceğinden istiyeceği bilgi ve belgelerin en kısa bir zamanda gelmiş olması icabeder. Bu maksatla bu maddeye Yüksek Seçim Kurulunun isteklerine kurul ve resmî mercilerin en kısa zir zamanda ve en geç bir hafta içinde cevap vermeleri mecburiyeti konulmuştur. Bu mecburiyete aykırı hareket bittabi sorumluluk tevhit eder.

Hükümet tasarısının 118 nci maddesi 126 nci madde olarak aynen,

V nei kısım
Ceza hükümleri

Bölüm : I

Hükümet tasarısının 119, 120, 121 ve 122 nci

maddeleri 127, 128, 129 ve 130 neu maddeler olarak kabul edilmiş ve 130 neu maddeye «Veya birkaç seçmen» kelimeleri ilâve edilmiş ve ceza üç aydan iki yıla değiştirilmiştir.

Hükümet tasarısının 123 nü maddesi 131 nei madde olarak ve ceza azaltılarak bir fıkra ilâvesiyle kabul edilmiştir. Seçmenleri kendisine veya başkasına oy vermek veya vermemek için cebir ve tehdit gibi vasıtalarla toplamak ve sandık başlarına gelmelerine mâni olmak suç sayılmış ve ceza tâyin olunmuştur.

Hükümet tasarısının 124 nü maddesi 132 nei madde olarak yeniden yazılmıştır. Kapalı yer topantıları hakkındaki 44 nü madde komisyonca değiştirilmiş olduğundan o hükme mütenazır olan madde yeni şekline göre tedvin edilmiştir.

Hükümet tasarısının 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132 ve 133 nü maddeleri 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140 ve 141 nei maddeleri olarak aynen.

Hükümet tasarısının 134 nü maddesi 142 nei madde olarak ve «Kalkışırsa» tâbiri ceza terimi olan «Teşebbüs ederse» tâbiriyle değiştirilerek ve suçun mevsuf olması halinde cezanın artırılacağına dair bir fıkra eklenerek kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 138 nei maddesi 143 nü madde olarak aynen,

Hükümet tasarısının 136 nei maddesi 144 nü madde olarak ve oy verme günü memnu olmıyan silâh taşımamanın yasaklığı hakkında 93 nü madde ile kabul edilen hükmün müeyyidesi eklenerek kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 137 nei maddesi 145 nei madde olarak ve cezanın asgari haddi gösterilerek kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 138 nei maddesi 146 nei madde olarak kabul edilmiştir. Seçmen kütükleri hakkında tasarıda mevcut hükme göre hâleme alınmış olan bu madde kütükler hakkındaki maddelerin değiştirilmesi sebebiyle kabul edilen hükümlere göre yeniden yazılmıştır.

Hükümet tasarısının 139 neu maddesi 147 nei madde olarak aynen,

Hükümet tasarısının 140 nei maddesi 148 nei madde olarak ve kamu hizmetinden müebbeden mahrumiyet cezası kaldırılarak kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 141 nei maddesi 149 neu madde olarak aynen,

Hükümet tasarısının 142 nei maddesi 150 nei madde olarak ve cezanın asgari haddi azaltılarak kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 143 nü maddesi 151 nei madde olarak ve maddede suç sayılan fiillerin ağırlıkları nazara alınarak bir tefrik yapılmış ve cezalar ona göre tâyin edilmek suretiyle yeniden yazılmıştır.

Hükümet tasarısının 144 nü maddesi 152 nei madde olarak ve (kısmen veya tamamen) kelimeleri ilâve edilmek ve vuzuh verilmek suretiyle yazılmıştır.

Hükümetin 145 nei maddesi 153 nü madde olarak ve «Bozan» kelimesi ilâve edilerek kabul edilmiştir.

Hükümetin 146 nei maddesinin ihtiva ettiği hükümlerin 132 nei maddede yer almış bulunmasından dolayı tasarıdan çıkarılmıştır.

Hükümet tasarısının 147, 148, 149, 150, 151 ve 152 nei maddeleri 154, 155, 156, 157, 158 ve 159 neu madde olarak aynen.

Bölüm : II

Kovuşturma usulü ve şekilleri

Hükümet tasarısının 153 nü maddesi 160 nei madde olarak kabul edilmiş ve ilk fıkraya vuzuh verilmiştir. Bu maddenin tâyin ettiği ceza ağır hapis olarak gösterilmişti. Ağır hapis 24 yıla kadardır. Cürüm ile ceza arasında âdil nispet gözetilmemiştir. Ceza 6 aydan aşağı olmamak üzere hapis cezası olarak kabul edilmiştir.

Hükümet tasarısının 154, 155, 156, 157, ve 158 nei maddeleri 161, 162, 163, 164, ve 165 nei madde olarak aynen.

VI ncı kısım

Çeşitli hükümler

1. Seçim giderleri

Hükümet tasarısının 159 neu maddesi 166 nei madde olarak yeniden yazılmıştır.

Hükümet tasarısında seçim levazımının nereslerde ve nasıl saklanacağı hakkında bir hüküm mevcut olmadığından bunların muhafazası hakkında 167 numaralı madde kaleme alınmıştır.

Seçim işleri için mubayaa edilecek levazım, imal ettirecek eşya ve nakil masrafları için

mahiyeti itibariyle Artırma ve Eksiltme Kanunu hükümlerine tâbi tutulmayacağından pazarlık suretiyle yapılmasını temin edecek bir hükme ihtiyaç görülmüş ve seçim kurulların başkanları emrine avans verilmesi zaruri bulunmuş olduğundan bu maksatları temin için 168 nci madde yeniden kalme alınmıştır.

2. Geçici Maddeler

Hükümet tasarısının 1 nci geçici maddesi aynen.

Hükümet tasarısının 11 nci geçici maddesi aynen.

Tasarının 1945 yılı Genel Nüfus sayımı 1950 seçiminde her seçim çevresinin çıkarabileceği milletvekili sayısını tesbitte esas alınmıştır. 1946 seçimlerinde ise yeni seçim tahriri yapılmış ve esas tutulmuş idi. 1950 seçiminde Genel Nüfus sayımı esas alındığı için bazı illerde 1946 ya nazaran milletvekili sayısından artma ve eksilme olacağı anlaşılmıştır. Esas tutulan sayıya göre artmayı kabul tabii olduğu kadar 1946 seçimi de resmî bir tahrire dayandığına göre ve buna nazaran bir çevrenin çıkardığı milletvekili sayısının azalmaması da tabii ve zaruri görülmüştür. Bu sebeple tasarıya III ncu geçici madde konmuştur.

Seçim levazımından olan mühür ve istanpaların tamamen temin edilememesi ihtimali nazara alınmış ve bir sandığın tamamen mühürsüz kalması da mahzurlu görülmüş olduğundan mehsus mühür temin edilemeyen sandıklarda sandığın bulunduğu mahalle ve köy mühürlerinin kullanılması lüzumuna dair geçici IV ncu madde eklenmiştir.

Hükümet tasarısının 56 nci maddesi V nci geçici madde olarak alınmıştır.

Şimdiye kadar seçmen kütükleri tanzira edilmiş olduğundan kütük ve listelerin vaktiyle ve muntazam bir şekilde düzenlenmesini sağlamak için VI nci geçici bir madde tedvin edilmiştir.

Bu Kanuna göre seçim bölgeleri yeniden kurulacaktır. Bir hayli zaman ve mesai gerektiren bir iştir. Bölgelerin genişçe bir zaman içinde isabetle tesbiti için ilce seçim kurullarının seçim başlangıcını beklemeksizin teşekkül etmesi ve bölgeleri belli etmesi faydalı görülerek VII nci geçici madde kaleme alınmıştır.

3. Son maddeler

Hükümet tasarısının 160, 161 ve 162 nci maddeleri 169, 170 ve 171 nci maddeleri olarak aynen.

Tasarı Yüce Kamutayın tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Seçim Kanunu Geçici Komisyonu

Başkanı	Sözcü
Denizli	Kayseri
<i>Dr. B. Uz</i>	<i>S. A. Feyzioğlu</i>
Kâtip	Ankara
Bursa	Bâzı hükümler hakkında söz hakkımı mahfuz tutuyorum
<i>A. Konuk</i>	<i>E. H. Ergun</i>
Ankara	Balıkesir
Bâzı hükümlere muhalifim	<i>Gl. K. Özalp</i>
<i>M. Ökmen</i>	Bursa
Bursa	<i>M. Erkmek</i>
<i>A. Akgüç</i>	Çeruh
Bursa	Bu kanunun henüz memleketimizde kabiliyeti tatbikiyesi olmadığına kanaatim, ondan dolayı muhalifim
Bâzı maddelere muhalifim	<i>A. Tüzün</i>
<i>M. B. Pars</i>	Elâzığ
Diyarbakır	Bâzı maddelere muhalifim
Söz hakkım mahfuzdur	<i>F. Karakaya</i>
<i>F. Kalfagil</i>	Gümüşane
Erzurum	<i>Ş. Sökmensüer</i>
<i>Ş. İbrahimhakkıoğlu</i>	Kars
Gümüşane	Söz hakkı mahfuzdur
Söz hakkı mahfuzdur	<i>A. Eyidoğan</i>
<i>A. K. Varınca</i>	Kayseri
Kayseri	<i>R. Özsoy</i>
Söz hakkım mahfuzdur muhalofetlerim vardır	Konya
<i>F. Apaydın</i>	<i>A. R. Türel</i>
Konya	Muğla
Muhalofetim bağlı	Söz hakkım mahfuzdur
<i>H. Karagülle</i>	<i>N. Erdem</i>
Manisa	
Söz hakkı mahfuzdur	
<i>K. Coşkunoğlu</i>	

Muğla	Muş
Bâzı maddelere	H. Onaran
muhalfim	
N. Özsan	
Ordu	Rize
Kısmen aday bölümüne	Mütalâam aşağıdadır
muhalfim	T. B. Balta
H. Şarlan	
Sivas	Tokad
N. Ergin	N. Poroy

1. Tasarı, bir ilin çıkaracağı milletvekili sayısına son genel nüfus sayımını esas tutmaktadır. Genel nüfus sayımı, seyahat, geçici olarak çalışma, askerlik gibi sebepler'e ârizi dahi olsa herkesi bulunduğu yerde tesbit ettiğine göre bu hüküm, milletvekili sayısını tâyinde memleketimizde bugüne kadar cari olan ve her seçmenin ikamet ettiği yerde rey vermesi esasına - ki tasarı bu esası muhafaza ediyor - tamamiyle mütenazır, hattâ onun tabii bir neticesi olan yerleşmiş nüfus sisteminden ayırmaktadır. Bunun neticesi olarak yurtdaşların bir çoğu bağlı buldukları illerin değil, ârizi olarak buldukları seçim çevrelerinin hesabına ithal olunacak, o illere ait olması lâzımgelen milletvekili sayısı bu bölgelere mal edilecektir.

Gerçi önümüzdeki devre için bu hesap değişikliğinden bir kısım illerimizin milletvekili sayısında husule gelecek azalmayı bertaraf etmek maksadiyle muvakkat bir madde kabul edilmiş ise de, bir defa konan esastan geçici bir inhıraf, çeşitli sebeplerle doğru olmaz. Genel nüfus sayımı esasının zikrolunan mahzurları yanında, her beş senede bir yapılmakta olması, aradaki artışı hesaba katmaması gibi bir başka mahzuru da vardır. Genel nüfus sayımı esası lehinde öne sürülen başlıca mülâhaza yerleşmiş nüfusun tayyndaki güçlük nüfus kayıtlarının gerçek duruma tekabül etmemesi, buna mukabil genel nüfus sayımının sıhhatli bir rakam oluşudur. Bu mülâhazalar gelenek halindeki bir sistemi değiştirmeye, uygun bir esası rakam sıhhatine feda etmeye sebep teşkil edemezler. Yerleşmiş nüfus hakkında takribi dahi olsa bir fikir vermeye müsait olan nüfus kayıtlarının esas alınması daha uygun olur.

2. Demokrasi rejiminin özünü teşkil eden genel oy usulü, rey hakkının yaş, akli

durum, cezai veya benzer maksatlar dışında takyidine müsait olmadığından zabıta ve ordu mensuplarını rey hakkından tamamiyle mahrum eden hükümde isabet yoktur. Meslek ve disiplin mülâhazaları böyle bir mahrumiyet için kâfi sebep teşkil edemezler.

Seçime iştiraki bu mülâhazalarla telif etmek mümkün olacağı gibi gizli rey usulü, her türlü tesiri önleyici mahiyette olduğundan bu yurtdaşların emir ve kumanda altında bulunmalarından ötürü rey serbestisi bakımından bir mahzur da tasavvur edilemez. kaldı ki meslek ve disiplin mülâhazaları olsa olsa erat gibi kıtada aralıksız bir disiplin altında bulunan yurtdaşlar için vârit olabilir.

3. Milletvekili seçilmeye mâni kayıtlar mahdut hallere munhasır olmalıdır. Bu itibarla bir kısım memurların buldukları çevrelerden milletvekili seçilebilmeleri için konmuş olan muayyen müddet evvel istifa mecburiyeti yerine seçim sırasında velev nakil suretiyle de olsa bu çevrelerden ayrılmış bulunmaları kâfi addedilmelidir. Subay ve askerî memurların milletvekili seçilebilmeleri için tekaüt olmalarını veya istifa hakkına malik olup istifa etmelerini şart koşmak da doğru değildir.

Demokraside siyasetle iştiğal bir kusur değil, rejimin icabı bir hak ve vazife olduğuna göre Devlet İdaresindeki vazifelilerde aranacak vasıf siyasi kanaat ve mülâhazaya vazife icaplarını feda etmemekten ibaret olmak lâzımgelir. Bu da kanuni hükümlerden ziyade bir karakter ve siyasi olgunluk meselesidir. Bu itibarla, Devlet İdaresinde yakın tecrübe ve bilgi sahibi bu yurtdaşların milletvekilliğine seçilmeleri, nüfuz ve tesir şaibesi gibi mahdut hallere munhasır ihtimaller dışında, güçleştirmemek lâzımgelir, düşünce-sindeyim.

4. Adaylar bakımından seçim kurullarının yetkileri, adaylığın zamanında ve bir zatı aday göstermeye salâhiyetli olanlar tarafından konmuş olup olmadığına tetkikına munhasır olmalıdır.

5. Siyasi partilere, merkezî bir teşekküle aday listesini tevdi etme imkânı veril-melidir.

6. Namzetlik koyma müddeti geçtikten

sonra, namzetlikten çekilme hali de içinde bir sebeple vukubulacak inhilâllerde listelerini tamamlama imkânı partilere sağlanmalıdır.

7. Aynı zatın yalnız bir seçim çevresinden aday gösterilebileceğine dair olan mutlak hüküm de ihtiyaca uygun değildir. Bu hükme muhalefet halinde ilgili aday kazansa bile aldığı reylerin bâtil addedilip yerine rey itibarıyla sonra gelen adayın seçilmiş sayılmasında da isabet yoktur. Zira bir adayın iki yerden namzet olduğunu seçmenler bilemeyecekleri gibi böyle bir adaya rey veren seçmenin, bu aday mevcut olmasaydı ondan sonrakine rey vereceği de kestirilemez.

8. Seçim kurullarındaki parti üyelerinin vasıflı ve emniyet verici olmaları için kanunda yeter teminat mevcut değildir. Partilere tahsis olunan üyelik sayısının da muvazeneyi sağlayabileceği şüphelidir. Gerçekten kurula üye gönderecek siyasi partilerden bir kısmının seçim mücadelesinde iş birliği halinde bulunmaları ve bu itibarla rakip partiye karşı rey üstünlüğü sağlamaları mümkündür.

Memleketimizde Meşrutiyet devrinden beri cari olan halkça müntehip heyet mensuplarından mürekkep seçim kurulları usu ü terk edilip hâkimlerin seçim işiyle tanzifi cihetine gidildikten sonra seçim kurullarının diğer üyelerinin yetkileri istisari saymak, ilcelerde tek hâkimli tâli bir merci kabul etmek ve asıl muamele ve sorumluluğu il merkezinde çok hâkimli bir heyete tevdi eylemek daha doğru olurdu. Gerçekten iki dereceli seçimde ikinci seçmenler kaza itibarıyla toplanıp rey verdiklerinden ilcelerde tam fonksiyonlu birer seçim kuruluna o zaman ihtiyaç vardır. Bugün için bu önemde bir kurulun ilcelerde bulundurulmasında bir zaruret yoktur.

9. Sandık kuruluna başkan seçimi tamamiyle ilce kurullarının takdirine bırakılmıştır. Tasarının esas hedefi olan seçim emniyeti takdirlerin asgari hadde indirilmesini âmirdir. Bu itibarla ilgili köy ihtiyar meclisleriyle belediye meclislerinin her sandık bölgesi için o bölge seçmenleri arasından muayyen vasıf ve miktarda zatların isimlerini hazırlanmış bir liste hazırlanmalı, ilce seçim kurulu bu zatlar arasından birini seçme idir. Bir sandık bölgesinde istenen vasıfta kimse bulunmazsa yine benzer bir usulle civar bölge seçmenleri

arasında bir münasibini seçme yoluna gidilmek tabiidir.

10. Tasarı şikâyet ve itirazlar için geniş bir tetkik mekanizması yarattığı halde haksız itirazlara ve tezvirlere karşı müessir bir tedbir koymuş değildir. Bu boşluk seçim muamelelerinin emniyet ve selâmeti bakımından mahzurlar doğurabilir.

11. Tasarı sandık yerinden başlayarak yüz metre kutrundaki bir sahanın asayişini sandık başkanının takdirine bırakmakta bu yerlere giriş ve çıkışı tahdide tâbi tutmaktadır. Sandık yerleri hâli arazide olmadığına göre bu geniş saha ev, cadde, sokak gibi herkesin oturduğu ve gelip geçtiği yerlere tesadüf edeceğinden böyle bir takyitten birçok mahzurlar doğabilir. Binaenaleyh takyidi sandık muamelelerinin emniyetle cereyanı için zaruri olan dar bir sahaya hasretmek, öteyandan asayiş mercilerinin bilhassa seçim gününde asayiş koruma sorumlulukları bakımından her türlü tereddütleri bertaraf edecek sarif hükümler koymak yerinde olur.

12. Tasarı, milletvekili tutanaklarına yapılacak itirazları incelemek ve Meclise bu hususta verilecek kararları hazırlamak için yüksek seçim kurulu adıyla hâkimlerden mürekkep Mec'is dışı bir heyet kurulacaktır. Fakat buna mütenazır olarak İctüzüğün tutanakların tetkikine mütâallik hükümlerini yeni müesseseye göre değiştiren, Seçim Kanununda gösterilen usul dışında vâkı itiraz'arın Meclise de dinlenemeyeceğini tesbit eden hükümler derpiş edilmesi gerekenler yapılmamıştır. Milletvekili seçimine vâkı olacak itirazların tetkikini münhasıran Büyük Millet Mec'isine bırakmanın isabetli ve ilgililer için tatmin edici olmadığı, tarafsız sayılan bir heyetçe yapılacak hazırlığa müstenit bir Meclis kararının daha kanaat verici olacağı düşüncesinin bu ihdasa âmil olduğuna şüphe yoktur. Yalnız samimî şikâyet ve itirazlar için vârit olabilen bu isteğin tahakkuku ise kurulun incelemesini kanaat verici şekilde tam olarak yapılabilesine bağlıdır. Buna, itiraz ve şikâyetlerin çokluğu halinde bir aylık müddet kâfi ge'meyebilir. Öteyandan inceleme sonunda partiler arası nispeti bozabilecek miktarda milletvekili seçimini iptal hükmüne hâsıl olabilir. Halbuki boşalan yerler için derhal yeni seçim yapılması icabedeceği

halde tasarı, iptal edilecek seçimlerin yenilenmesi için hususi bir hüküm derpiş etmediğinden ara seçimi zamanını beklemek lâzımgelcektir. Ara seçimleri için ise tasarı, sene de bir defa 23 Temmuzda başlıyan bir seçim zamanı kabul etmiştir. Seçim neticelerine itiraz bir nevi parti taktiği ve alışkanlık haline geldikten ve bu itirazları hususi bir usulle halletmek ihtiyacı hâsıl olduktan sonra böyle noksan bir mekanizma ile iktifa etmek kanaatimee, doğru olmaz. Çok miktarda da itirazlar olabileceğini, uzak da olsa bir ihtimal olarak göz önünde bulundurmamak lâzımdır. Mazbataları geniş ölçüde itiraza uğrıyan bir meclisin toplanıp işe koyulması ve kararlar alması şeklen caiz görülse de mânevi otorite bakımından isa-

betli olacağından şüphe ederim. Bu itibarla Yüksek Seçim Kurulunu tutanaklar hakkında kesin karar almak yetkisiyle teçhiz etmek, iptal edeceği seçimlerin derhal yenisi yapılmak ve bütün bu muameleler tamamlanınca, yahut hiç olmazsa eksikler cüzi ve ehemmiyetsiz yapılabilecek bir miktara inhisar edince meclisi toplamak daha doğru olur. Böyle bir hal şekline bugünkü Anayasa durumu müsait telâkki edilmese dahi gerekli tadili, tutanakları tetkik devresinin muhtemel ihtiyaçlarına uygun hükümlerle birlikte, derpiş etmek, noksan bir mekanizma ihdasına tercih edilmek lâzımgelirdi mülâhazasındayım.

Rize Milletvekili

T. B. Balta

GEÇİCİ KOMİSYONUN DEĞİŞTİRİŞİ

Milletvekilleri Seçimi Kanunu

BİRİNCİ KISIM

Esaslar

Seçim usulünün prensipleri

BİRİNCİ MADDE — Milletvekili seçimi tek derecelidir ve ekseriyet usulüne göre genel, eşit, gizli oyla yapılır. Oy serbest ve şahsidir. Oyların sayılması ve ayrılması açıktır.

Seçim çevresi

İKİNCİ MADDE — Milletvekili seçiminde her il bir seçim çevresidir. (Hükümetin teklifi aynen)

Seçim bölgesi

ÜÇÜNCÜ MADDE — Milletvekili seçiminde nüfusu 150 den yukarı olan her köy, kasaba ve şehirlerde her mahalle birer seçim bölgesidir. Her seçim bölgesinde en az bir sandık bulundurulur.

Nüfusu 150 den (150 dâhil) aşağı olan köylerle (Muhtarlıklar) sair meskûn yerler kendilerine yol ve gidip gelme bakımından en yakın ve en kolay olan seçim bölgesinin sandık alanına bağlanır. Bu mesafe 4 kilometreden fazla olamaz.

Seçimde nüfus ölçüsü

DÖRDÜNCÜ MADDE — Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından her 40 000 kişi için bir milletvekili seçilir.

Nüfusu 40 000 binden yukarı olan seçim çevreleri için aşağıda gösterilen işlem yapılır.

55 000 e kadar 1, 55 001 den 95 000 e kadar 2, 95 001 den 135 000 e kadar 3 milletvekili seçilir. Nüfus miktarı yükseldikçe milletvekili sayısı bu yolda artırılır. (Hükümetin teklifi aynen).

Milletvekili sayısının tesbiti

BEŞİNCİ MADDE — Seçilecek milletvekili sayısının tesbitinde son genel nüfus sayımı neticesi esas tutulur.

Her seçim çevresinden çıkacak milletvekili sayısı Bakanlar Kurulunca bir kararname ile tesbit olunur ve keyfiyet Resmî Gazetede ve her seçim çevresinde gazetelerle ve olmyan yerlerde mütat vasıtalarla yayınlanır.

Seçim başlangıcı

ALTINCI MADDE — Seçim döneminin son toplantı yılının 23 Temmuz günü, seçimin başlangıç tarihidir. Ara seçimleri de, Büyük Millet Meclisi aksine karar vermedikçe her yıl yine 23 Temmuzda başlar ve Eylül ayının 3 ncü pazarı oy verilir.

Dönem bitmezden önce Büyük Millet Meclisince seçimin yenilenmesine karar verilmiş olması halinde keyfiyet Hükümetçe derhal ilân olunur. Yenileme kararının verildiği günden sonra gelen yedinci gün bu seçimlerin başlangıç tarihidir. Seçimin başlangıç gününü takip eden otuzuncu günden sonra gelen ilk pazar günü oy verilir.

İKİNCİ KISIM

Seçme hakkı

Bölüm : 1

Seçme yeterliği

Seçmen

YEDİNCİ MADDE — Milletvekili seçiminde 22 yaşını bitiren her vatandaş seçmendir. (Hükümetin teklifi aynen).

Seçmen olamıyanlar

SEKİZİNCİ MADDE — Aşağıdaki kimseler seçmen olamazlar :

1. Kısıtlı olanlar,
2. Yabancı Devlet uyrukluğunu ileri sürenler,
3. Kamu hizmetinden yasaklılar. (Hükümetin teklifi aynen).

Oy veremiycek seçmenler

DOKUZUNCU MADDE — Aşağıda yazılı seçmenler oy veremezler :

1. Zabıta âmiri ve memurları,
2. Subaylar,
3. Askerî memurlar,
4. Askerî öğrenciler,
5. Silâh altında bulunan erat. (Hükümetin teklifi aynen).

Bölüm : 2

Seçmen kütükleri

1. Esaslar

Seçmen kütüğü

ONUNCU MADDE — Her seçim bölgesinin bir seçim kütüğü vardır. Bu kütük daimîdir.

Kimlerin kaydolunacağı

ON BİRİNCİ MADDE — Seçme yeterliğine sahip olan her vatandaş ikametgâhının veya en az üç aydan beri oturmakta bulunduğu yerin kütüğüne kayıt olunur.

Devlet, vilâyet, belediye kadrolarında ve İktisadi Devlet Teşekkül ve Müesseselerinde devamlı vazifeli olanlar ve bunlarla birlikte oturanlar, müddet kaydı aranmaksızın, vazife gördükleri yerin seçmen kütüğüne yazılırlar.

Yabancı memleketlerde bulunan vatandaşlar talepleri üzerine, tâyin ettikleri seçim bölgesine veya son ikametgâhları kütüğüne yazılırlar.

Kütük kaydına göre oy verileceği

ON İKİNCİ MADDE — Her seçmen; kütüğünde kayıtlı bulunduğu seçim bölgesinde oy verir.

Birden ziyade seçmen kütüğüne kayıt olunmak câiz değildir. Bir seçimde birden ziyade seçim bölgesinde oy vermek yasaktır.

Oy verme için kütüğe kayıt esası

ON ÜÇÜNCÜ MADDE — Seçmenlik sıfatının tâyininde esas seçmen kütükleridir. Kütüğe kayıtlı her seçmen oy verebilir.

Seçmen kütüğünde kaydı olmayanların oy vermelerine müsaade olunmaz. Ancak zamanında yapılmış bir müracaat üzerine kaydının icrası lâzımgeleceğine dair mahkemeden ilâm alanlar oy hakkını kullanabilirler. Seçim gününe kadar seçmen yeterliğini kaybettiğine dair yetkili merciden resmî malûmat gelmiş bulunanlar kütükte kayıtlı olsalar bile oy veremezler.

2. Seçim kütüklerinin düzenlenmesi

Kütüğün tertiplenme esası

ON DÖRDÜNCÜ MADDE — Seçmen kütükleri seçim bölgesinde seçmenin oturduğu sokağına ve kapı numarasına göre tertiplenir. Bundan başka seçmenlerin isimleri üzerine bir de yardımcı liste düzenlenir. Numarası olmayan insan oturur yerlere İstatistik Genel Müdürlüğünün Numerotaj yönetmelikleri esaslarına göre numara verilir.

Seçim muamelelerinde sokak ve kapı numarası üzerine tertiplenen liste esastır.

Kütük ve listelerde en az seçmenin öz ve soyadı, babasının adı, doğum tarihi ve doğum yeri gösterilir ve değişiklikleri kayıt için mahsus sütunlar bulunur.

Görev ve yetkiler

ON BEŞİNCİ MADDE — Seçmen kütüklerinin düzenlenmesi işi valiler ve kaymakamlar tarafından sağlanır.

Vali ve kaymakamlar kütüklerin düzenlenmesi ve gerekli değişikliklerin kütüklere işlenmesi işinde mahalle ve köy muhtar ve ihtiyar heyet ve meclislerini görevlendirilirler.

Bu işlerin vaktinde yapılabilmesi için Devlet, belediye ve özel idareler teşkilâtına dâhil (Yargıçlar ve askerî şahıslar hariç) bütün memurları vazifelendirebilecekleri gibi hariçten de lüzumlu gördükleri kimseleri çalıştırabilirler. Bu işlerde çalışma saatleri içinde veya dışında çalıştırılacak memurlara zaruri masrafları

karşılığı ve hariçten alınacak kimselerin gündelikleri, taşıma ve kırtasiye gibi yapılacak başka her çeşit giderler her yıl İçişleri Bakanlığı bütçesindeki özel bölüme konulacak ödenekten İçişleri Bakanlığınca belirtilecek esas ve miktarlara göre verilir.

Düzenlemede yardımcıları

ON ALTINCI MADDE — Mahalle ve köy muhtar ve ihtiyar heyet ve meclisleri vali ve kaymakamın vazifelendireceği kimselerden de faydalanarak kendi seçim bölgelerinde oturan bütün seçmenleri sokak ve kapı numarasına göre ve 11 nci maddede belirtilen esaslar dairesinde kaydederler. Kayıt işinde nüfus kayıtlarından faydalanırlar. Listelerin düzenlenmesinde İstatistik Genel Müdürlüğünün sayım işlerinde kullandığı numerotaj cetvelleri esas tutulur.

Kütüklerin tanzim ve tashihine mütaallik ihtiyar heyet ve meclislerinin yapacağı bütün işlemlerde o bölgede teşkilâtı bulunan partiler birer müşahit bulundurabilirler.

Yeterlik tesbiti esası

ON YEDİNCİ MADDE — Kayda müessir olacak olan seçmen yeterliği, ikamet müddeti, memuriyet hâli gibi sebeplerin tesbitinde resmî malûmat veya muhtar ve ihtiyar heyet ve meclislerinin şahsi bilgileri esas tutulur.

Kayıt harici bırakılacaklar

ON SEKİZİNCİ MADDE — Kendisinin başka bir seçim bölgesinde esas kaydı bulunduğunu ve oy hakkını orada kullanacağını beyan eden ve kayıt harici tutulmasını isteyen seçmenler de kaydolunmaz.

Aski

ON DOKUZUNCU MADDE — Kütük listeleri okunaklı bir şekilde tanzim edildikten sonra ait olduğu köylerde, kasaba ve şehirlerde halkın kolaylıkla görüp okuyabileceği yerlere, tanzim eden ihtiyar heyet ve meclisleri tarafından tanzimi mütaakıp asılır ve keyfiyet mütat vasıtalarla ilân olunur.

Kütük listelerinin hangi tarihte ve nereye asıldığı ve ilânının yapıldığı heyetçe ve meclisçe bir tutanakla tesbit olunur.

Bunların asılı kaldığı müddetçe korunmasından muhtarlar ve alelûmum zabıta âmir ve memurları sorumludur.

İtiraz

YIRMİNCİ MADDE — Her seçim bölgesinin kütük listeleri yedi gün müddetle asılı kalır. Bu müddet zarfında o seçim bölgesi içinde oturan ilgili her şahıs ve siyasi partilerin yetkili makamları liste kayıtlarına itiraz edebilirler.

İtiraz müddeti, şekli, karar

YIRMİ BİRİNCİ MADDE — İtiraz, muhtar vasıtasıyla ihtiyar heyet ve meclislerine sözlü veya yazı ile yapılabilir. Yapılan itirazlar mahsus defterine kayıt olunur. Sözlü itirazlar, itirazı yapana imza ettirilir. Okuma yazma bilmiyenlere parmak bastırılır.

İtirazı yapanlara, itiraz tarihini taşıyan bir makbuz verilir.

İhtiyar heyet ve meclisleri itirazı tetkik eder ve itiraz tarihinden itibaren en çok iki gün içinde işi bir karara bağlar.

Mahkemeye baş vurma

YIRMI İKİNCİ MADDE — İtiraza iki gün içinde cevap verilmemişse veya cevap verilip de itirazın yerinde olmadığı bildirilmişse, muteriz seçim bölgesinin bağlı bulunduğu sulh yargıçlığına üç gün içinde baş vurabilir. Sulh yargıcı, itiraz hakkında üç gün içinde kesin karar verir.

Kütüklerin adedi ve muhafazası

YIRMI ÜÇÜNCÜ MADDE — Seçmen kütükleri dört nüsha olarak tanzim olunur ve sayfeleri il veya ilçe merkezindeki sulh yargıcına mühürlenir. Ve son sayfeye kütüğün kaç sayfeden ibaret olduğu ve kaç seçmen bulunduğu şerh edilir.

Bu suretle kesinleşen kütüklerden iki nüshası, ilçe seçim kurulu başkanlarının emrine hazır bulundurulmak ve bir nüshası da kendilerinde kalmak üzere üç nüshası il ve ilçe nüfus müdür ve memurluklarına ve dördüncü nüshası da köylerde muhtarlar ve belediye teşkilâtı olan yerlerde belediye başkanlarına verilir. Bunlar kendilerine verilen kütüklerin muhafazasından sorumludurlar.

Kütükler milletvekili seçimlerinde muteberdir. 25 nci maddede tasrih edilen yoklama zamanına kadar bir mahkeme ilâmı olmadıkça, bunlar üzerinde hiçbir değişiklik yapılamaz. Bu cihetten nüfus müdür ve memurları sorumludurlar.

Muafiyet

YIRMI DÖRDÜNCÜ MADDE — İtiraz işlerine dair her türlü evrak resim, harç ve ücretlerden muafır.

Yoklama

YIRMI BEŞİNCİ MADDE — Bu kanunun yürürlüğe girdiği yılı takibeden yıldan başlamak üzere her yıl Nisan ayının 23 ünde başlayarak Mayıs ayının sonuna kadar seçim kütükleri gözden geçirilir ve bu kanun hükümlerine göre gerekli değişiklikler yapılır.

Kütüklere girecek ve giremeyecekler

YIRMI ALTINCI MADDE —

I — Mahalle ve köy muhtar ve ihtiyar heyet ve meclisleri kendi seçim bölgelerine ait seçim kütüklerinde :

- A) Ölenlerin;
 - B) Kanunun 8 nci maddesinde belirtilen seçmen yeterliğini kaybedenlerle 9 ncu madde gereğince oy vermiyecek olanların;
 - C) Evvelce haksız yere listeye geçenlerin;
 - D) Başka yere nakil suretiyle ayrılanların;
 - E) Başka bir kütüğe kayıt talebinde bulunanların;
- isimlerini kütükten silmek suretiyle kütüğü tashih ederler. (D ve E) bentlerinde yazılan hallerde seçmenlerin yeni kaydolunacağı kütüğe kaydolunmaları için o mahal muhtarlığına da keyfiyeti bildirirler.

II — Muhtar ve ihtiyar heyetleri ve meclisleri yoklama zamanında :

- A) 22 yaşını dolduranları;

- B) Yerleşmek suretiyle seçim bölgelerini nakledenleri;
 - C) Memuriyete tâyin olunmak suretiyle seçim bölgelerinde oturanları;
 - D) Yabancı memleketlerde bulunup kaydını talep edenleri;
 - E) Evvelce bu kanunda yazılı sebeplerden dolayı kaybolan seçmenlik yeterliğini yeniden iktisap edenleri;
 - F) Haksız yere seçmen kütüklerine girmemiş olanları;
- kütüklere kaydederler.

Değişiklik yapılan kütükler

YIRMİ YEDİNCİ MADDE — Yukarıki madde gereğince değişiklik yapılan kütükler o yılın Haziran ayının ilk haftasında bu kanunun 19 ncu maddesi gereğince asılır.

Bunlar hakkında da bu kanunun 20 ve 21 nci maddelerine göre itiraz olunabilir ve mahkemeye baş vurulabilir.

Değişiklik yapılan kütüklerin muhafazası

YIRMİ SEKİZİNCİ MADDE — Bu müddetlerden sonra 23 ncü madde gereğince yargıç tarafından mühürlenerek kesinleşen kütükler, yine aynı madde hükmü dairesinde muhafaza edilmek üzere il ve ilçe nüfus müdür ve memurluklarına ve birer nüshası da köylerde muhtarlar ve belediye teşkilâtı olan yerlerde belediye başkanlarına verilir.

Seçmen listeleri

YIRMİ DOKUZUNCU MADDE — Seçmen listelerinin tertip şekli ile bunların muhafazasına ait esaslar İçişleri Bakanlığınca tesbit olunur.

3. Seçmen kartları

Seçmen kartı

OTUZUNCU MADDE — Seçmen kütüğünde kayıtlı her seçmen vatandaşa bu kanuna ekli örneğe göre hazırlanacak bir seçmen kartı verilir.

Seçmen kartı seçmenin kimliğini ispata yarar. Her hangi bir sebeple kartın sahibi olduğundan şüphe edilenlerden hüviyet cüzdanı ibraz etmeleri istenebilir. (Hükümet teklifinin 21 nci maddesi aynen).

Kartın muhtevası

OTUZ BİRİNCİ MADDE — Seçmen kartında seçmenin hangi seçim bölgesinde, hangi sandıkta oy vereceği ve kütükteki sıra numarası gösterilir.

Bundan başka seçmen kartında seçmenin soyadı, özadı, işi ve oturduğu yer gösterilir.

Kartların dağıtılması

OTUZ İKİNCİ MADDE — Seçmen kütükleri listelerinin askıdan inmesini takip eden sekiz gün içinde vali ve kaymakamlar tarafından hazırlanacak seçmen kartları seçmenlere dağıtılmak üzere muhtarlar ve belediye başkanlarına verilir.

Sahipleri bulunmadığı için dağıtılmıyan kartlar köy odasında veya muhtarlıklarda sahipleri emrinde tutulur. Seçim gününe kadar alınmamış olan kartlar se-

çim gününde sahipleri tarafından istenildiği takdirde verilmek üzere, sandık seçim kurulları başkanlarına teslim olunur. (Hükümet teklifinin 23 nci maddesi aynen).

ÜÇÜNCÜ KISIM

Seçilme hakkı

Bölüm : 1

Seçilme yeterliği

Seçilebilme

OTUZ ÜÇÜNCÜ MADDE — Otuz yaşını bitiren her vatandaş milletvekili seçilebilir. (Hükümet teklifinin 24 nci maddesi aynen).

Milletveilliğine seçilemeyecek olanlar

OTUZ DÖRDÜNCÜ MADDE — Aşağıda yazılı olanlar milletvekili seçilemezler :

1. Kısıtlılar,
2. Türkçe okuyup yazma bilmiyenler,
3. Yabancı Devlet uyrukluğunu ileri sürenler,
4. Yabancı Devlet resmî hizmetinde bulunanlar,
5. Müebbet veya muvakkat ağır hapis, beş seneden fazla hapis veya müebbet sürgün cezalarından biri ile hüküm giymiş olanlar,
6. Hırsızlık, sahtecilik, dolandırıcılık, inancı kötüye kullanma ve dolanlı iflâs suçlarından biri ile hüküm giymiş olanlar,
7. Kamu hizmetlerinden yasaklılar. (Hükümet teklifinin 25 nci maddesi aynen).

Bölüm : 2

Adaylık

Adaylık koyma

OTUZ BEŞİNCİ MADDE — Seçilme yeterliğine sahip her vatandaş Milletvekilliğine adaylığını koyabilir.

Siyasi partilerin genel merkezlerindeki yetkili organları bu partilerin teşkilâtı bulunan seçim çevreleri için, o çevrenin seçebileceği milletvekili sayısını geçmemek üzere aday gösterebilirler. Mensup olduğu siyasi partinin aday listesine girmiş bulunan kimse, yazılı muvafakati olmadıkça diğer bir siyasi parti tarafından başka bir seçim çevresi için aday gösterilemez. Hiçbir siyasi partiye intisabı olmayan kimsenin her hangi bir siyasi parti tarafından aday gösterilmesi de aynı surette kendisinin yazılı muvafatine bağlıdır.

Elli seçmenin, oturdukları yer muhtarlığınca tasdikli imzalarını taşıyan yazılı müracaatları ile bir kimsenin aday gösterilmesi mümkündür. Bu takdirde aday gösterilen kimsenin de bu hususta yazılı ve noterden tasdikli olarak muvafakatini bildirmesi şarttır.

İlce ve il seçim kurulu başkanlığını kabul eden yargıçlarla Yüksek Seçim Ku-

Yürürlükte bulunan ve üyeliklerini kabul eden Yargıtay ve Danıştay mensupları yurdun hiçbir seçim çevresinden adaylıklarını koyamazlar, aday gösterilemezler ve seçilemezler.

Yukarıdaki fıkrada yazılı görevleri kabul etmiyerek adaylığı tercih edenler, aşağıdaki fıkrada memurlar hakkında konulan kayıtlara tâbi olurlar. Ancak bu tercih hakkı, görevi kabulden sonra kullanılmaz.

İlçe ve il seçim kurullarında görev kabul eden yargıçların bu seçim çevrelerinde ve Yüksek Seçim Kurulunda görev kabul eden Yargıtay ve Danıştay mensuplarının bütün seçim çevrelerinde ikinci dereceye kadar (bu derece dâhil) kan ve sıhhi hısımları adaylıklarını koydukları veya aday gösterildikleri takdirde, bunlar seçim kurullarındaki vazifelerinden istinkâfa ve keyfiyeti derhal Adalet Bakanlığına bildirmeye mecburdurlar.

İllerin Genel İdare teşkilâtında millî irade ile tâyin olunan memurlar genel veya ara seçimlerin başlangıcından iki ay önce; seçimin yenilenmesine veya ara seçimlerin vaktinden evvel yapılmasına karar verilmesi halinde ise yenilenmenin ve kararın ilânından başlayarak yedi gün içinde istifa etmedikçe görevli buldukları seçim çevresinden adaylıklarını koyamazlar, aday gösterilemezler ve seçilemezler.

Her sınıftan muvazzaf subaylarla askerî memur, askerî adlî yargıç ve gedikli subay ve gedikli erbaşlardan ordudan ayrılma hakkını kazanmış bulunanlar:

Genel ve ara seçimlerin başlangıcından iki ay önce, seçimin yenilenmesine veya ara seçimlerin vaktinden evvel yapılmasına karar verilmesi halinde yenilenmenin veya kararın ilânından başlayarak yedi gün içinde ayrılma isteğinde bulunmadıkça görevli oldukları veya emirleri altındaki askerî birlik ve müesseselerinin bulunduğu seçim çevrelerinden; ve oy verme gününden en az bir ay önce ayrılma isteğinde bulunmadıkça yurdun hiçbir seçim çevresinden adaylıklarını koyamazlar, aday gösterilemezler ve seçilemezler.

Ayrılma isteği en yakın âmire verilecek bir dilekçe ile yapılır. Dilekçedeki imzanın sahibine ait olduğu âmir tarafından tasdik edilir ve derhal Bakanlığa gönderilir. Dilekçe sahibine dilekçenin alındığına dair bir makbuz ve mertebeler silsilesi yoluyla âmire de bilgi verilir. Aynı esaslar dairesinde telgrafla da müracaat câizdir.

Dilekçelerin Bakanlığa geldiği tarihten itibaren nihayet on gün içinde ayrılma isteğinin kabul edilip edilmediği dilekçeye ve âmirlerine tebliğ olunur.

Ordudan ayrılma hakkını kazanmamış olduklarından dolayı ayrılma istekleri reddedilmiş bulunanlar aday listesine giremezler. Ayrılma istekleri kabul edilenler sonradan milletvekili seçilmemiş olsalar dahi ayrılma isteğinden feragat edemezler. Bu istek mutlaka yerine getirilir.

Ayrılma istekleri kabul edilenler dahi vazifeleri başında buldukları müddetçe propaganda mahiyetinde hiçbir harekette bulunamazlar. Resmî elbise ile propaganda yapmak yasaktır.

Adaylık için müracaat varakaları puldan muaftır.

OTUZ ALTINCI MADDE — Bir kimsenin ancak bir seçim çevresinde adaylığını koyması veya aday gösterilmesi mümkündür. Aksi halde adaylığı bulunan tekmiil çevrelerde aldığı oylar hükümsüz sayılır.

Seçilmiş olma halinde o kimse yerine secimde milletvekili olmamış bulunanlardan en çok oy almış olan kimse milletvekili olur.

Müracaat müddeti

OTUZ YEDİNCİ MADDE — Milletvekilliği adaylığı için oy verme gününden önceki yirminci gün saat 17 ye kadar müracaat edilebilir.

Müracaat usulünde adaylığa itiraz

OTUZ SEKİZİNCİ MADDE — Adaylık için müracaat, adayın milletvekili seçilmek istediği seçim çevresi il seçim kurulu başkanlığına yazılı olarak yapılır.

Kurul başkanlığı, müracaatın yapıldığına dair bir makbuz verir ve müracaatı ilân eder.

Seçim kurulu, adaylığın 35 ve 36 ncı maddelerde yazılı şartlara ait noksanları bulunduğunu görürse tamamlanmasını ilândan itibaren iki gün içinde müracaatı yapanlara bildirir.

Müracaatlardan her birinin ilânından itibaren iki gün içinde 35, 36 ve 37 ncı maddelerde yazılı şartları hâiz olmadığından dolayı adaylığa yazı ile itiraz olunabilir. Bu itiraz dilekçesine gerekli vesikaların bağlanmış olması şarttır.

İl seçim kurulu, oy verme gününden önceki 15 ncı gün akşamına kadar tekmlil adaylık müracaatlarını ve yapılmışsa itirazları inceliyerek, sadece adaylığı kabul veya reddettiğini ilgililere tebliğ ve aynı zamanda ilân eder.

Bu ilân tarihinden itibaren iki gün içinde Yüksek Seçim Kuruluna müracaat olunabilir.

Yüksek Seçim Kurulu bu müracaatları üç gün içinde kesin karara bağlar.

Adaylar listesi

OTUZ DOKUZUNCU MADDE — Adaylık koyma müddeti bitince il seçim kurulu başkanı seçim çevresindeki tekmlil seçim bölgelerine partilerin adayları ve müstakil adaylar ayrı ayrı olmak üzere, soyadı alfabe sırasına göre tanzim edilmiş, bütün adayların ad ve soyadlarını ihtiva eden adaylar listesini bildirir.

Bir veya birkaç aday hakkında Yüksek Seçim Kuruluna müracaat edilmiş ve bu müracaatlar henüz kesin karara bağlanmıyorsa, bu adaylar listesi geçici olur.

Yüksek Seçim Kurulunun kararına göre adaylığı kabul edilmiyen kimsenin adı, il seçim kurulu başkanı tarafından adaylar listesinden çıkarılarak kesin adaylar listesi, seçim bölgelerine gönderilir.

Geçici adaylar listesi oy verme gününden önceki 9 ncü gün saat 17 de her halde kendiliğinden kesin liste hâline gelir.

Bölüm : 3

Seçim propagandası

Serbeslik

KIRKINCI MADDE — Seçim propagandası bu kanun hükümleri dairesinde serbesttir. (Hükümet teklifinin 31 ncı maddesi aynen).

Yasak yerler

KIRK BİRİNCİ MADDE — Seçim zamanında genel yollar üzerinde, mâbetlerde, kamu hizmeti görülen kamu bina ve tesislerinde ve belediyelerce gösteri-

leceklerden gayri meydanlarda toplu olarak sözlü propaganda yapılması yasaktır.

Belediyeler, hangi meydanlarda toplu olarak sözlü propaganda yapılabileceğini seçim kurullarına bildirirler.

Siyasi partilerin toplu olarak sözlü propaganda yapmak için müracaatları üzerine toplantı meydan, sıra, gün ve saatlerini seçim kurulu kur'a çekerek belli eder ve ilgililere tebliğ eder.

Bağımsız adaylar için de haftada bir gün yukarıki suretlerle ayrılır.

Zaman haddi

KIRK İKİNCİ MADDE — Yukarıki maddede yazılı açık yerlerde güneş batıktan doğuncaya kadar toplu olarak sözlü propaganda yapılamaz.

Kapalı yer toplantıları

KIRK ÜÇÜNCÜ MADDE — Toplu olarak sözlü propaganda yapılacak kapalı yerlere ancak o seçim çevresi seçmenleri ve Milletvekili adayları ile bunların vekâletnamesini haiz temsilcileri ve Milletvekilleri katılabilirler.

Toplantı heyeti

KIRK DÖRDÜNCÜ MADDE — Kapalı yer toplantılarını tertip edenler, toplantıdan evvel üç kişilik bir heyet kurarlar ve en yakın zabıta âmir veya memurlarına haber verirler.

Bu heyetin görevleri toplantının intizamını sağlamak, kanunlara karşı hareketleri önlemek, kamu düzenine ve edep törelerine aykırı veya suç işlemeğe kışkırtıcı mahiyet taşıyan söz, nutuk ve hareketleri menetmektir.

Heyet mensupları yukarıki fıkraya muhalif bir hal hüdsunda sorumludurlar.

Heyet kurulmayan toplantıların yapılması yasaktır.

Radyo ile propaganda

KIRK BEŞİNCİ MADDE — Radyolarda propaganda, her siyasi parti için günde beş dakikayı aşamaz.

En az beş seçim çevresinde aday göstermemiş olan siyasi partiler, yukarıki fıkra hükmünden faydalanamazlar.

Yirmiden fazla seçim çevresinde aday göstermiş olan siyasi partiler, birinci fıkrada yazılı yetkiden günde iki defa istifade edebilirler. (Hükümet teklifinin 36 ncı maddesi aynen)

Müracaat

KIR ALTINCI MADDE — Siyasi partiler genel merkezleri radyolarda propaganda yapmak istediklerini oy verme gününden önceki 21 ncı gün sabahına kadar Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğüne yazılı olarak bildirmelidirler. (Hükümet teklifinin 37 ncı maddesi aynen)

Yayın devresi

KIRK YEDİNCİ MADDE — Radyolarda propaganda, oy verme gününden önceki onuncu gün sabahından üçüncü gün sabahına kadar devam eder. (Hükümet teklifinin 38 ncı maddesi aynen)

Yayın zamanının tesbiti

KIRK SEKİZİNCİ MADDE — Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü, radyolarda propaganda için müracaat eden siyasi partiler arasında, partilerin birer temsileisi huzuru ile kur'a çekerek konuşma sıra ve zamanlarını tâyin eder. Kur'a'nın oy verme gününden en az on beş gün önce çekilmiş olması lâzımdır.

Kur'aya itiraz etmek isteyen siyasi parti, 24 saat içinde il seçim kurulu başkanına müracaat edebilir.

İl seçim kurulu başkanı, itirazı kesin olarak halleder.

Hoparlörle yayın

KIRK DOKUZUNCU MADDE — Hoparlörle propaganda, halkın huzur ve rahatını bozmamak ve 43 ncü maddeye uymak şartıyla serbesttir.

Şehir ve kasabalarda belediye başkanlarının, köylerde muhtarların teklifi üzerine il seçim kurulları başkanları yukarıki fıkraya göre yapılacak propagandanın yasak edilmesine karar verebilirler.

Duvar ilânları

ELLİNCİ MADDE — Oy verme gününden önceki üç gün içerisinde propaganda için duvar ilânı asmak veya yapıştırmak yasaktır. (Hükümetin 41 ncü maddesi aynen)

Yasaklar

ELLİ BİRİNCİ MADDE — Propaganda için duvar ilânları üzerinde Türk Bayrağı, dinî ibareler, arap harfleri ve her türlü resim bulundurulması yasaktır.

Muafiyet

ELLİ İKİNCİ MADDE — Propaganda için duvar ilânları seçim zamanına mahsus olmak üzere her türlü resimden muaftır. (Hükümet teklifinin 43 ncü maddesi aynen)

İlân yerleri

ELLİ ÜÇÜNCÜ MADDE — Propaganda için duvar ilânları seçim zamanında ancak şehir ve kasabalarda belediyelerce, köylerde köy ihtiyar heyetlerince, tâyin olunacak yerlerde asılabilirler.

Bu yerlerde her siyasi partiye ve her bağımsız adaya aynı ölçüde saha verilir. Ve kendilerine verilen yerler, yekdiğerinden kalın boyalı çizgilerle veya çıtalarla ayrılır.

Sahaların tahsisinde esas, belediye veya köy ihtiyar heyetine müracaat sırasıdır. Müracaat, oy verme gününden önceki sekizinci gün akşamına kadar yapılmış olmalıdır. Aynı zamanda yapılan müracaatların sırasını tâyin için kur'a çekilir.

Kendisine ayrılan ilân yerini boş bırakan siyasi parti veya aday, belediyeye veya köye yer ayrılması için yapmış olduğu masrafları ödemekle mükelleftir. (Hükümet teklifinin 44 ncü maddesi aynen)

Sair yerlere asma yasağı

ELLİ DÖRDÜNCÜ MADDE — Yukarıki maddede gösterilen yerlerden ayrı

her hangi bir yerde ilân asılması, yapıştırılması veya teşhiri yasaktır. (Hükümet teklifinin 45 nci maddesi aynen)

Matbuada dağıtım

ELLİ BEŞİNCİ MADDE — Seçim zamanında propaganda için dağıtılacak el ilânı mahiyetindeki matbualar 51 nci maddede yazılı yasakları ihtiva edemezler.

Bunları dağıtacak olan kimselerin seçmen yeterliğini haiz olmaları şarttır. Memurlar ilân dağıtamazlar.

Yasak hükmü

ELLİ ALTINCI MADDE — Oy verme gününden iki gün öncesinden itibaren ilân, beyanname, tâmin, açık mektup gibi her çeşit matbuanın dağıtılması ve yapıştırılması yasaktır.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Seçim işleri

Bölüm : 1

Seçim hazırlıkları

1. Seçim işlerini yürütmekle görevli teşkilât

Seçim kurulları

ELLİ YEDİNCİ MADDE — Seçim işleri, seçim kurullarıca yürütülür. (Hükümet teklifinin 48 nci maddesi aynen).

Çeşitleri

ELLİ SEKİZİNCİ MADDE — Ankara'da bir Yüksek Seçim Kurulu, her seçim çevresinde bir il seçim kurulu, her ilçede bir ilçe seçim kurulu ve seçim bölgelerinde yerleştirilecek her sandık başında bir sandık kurulu bulunur.

Kendisine doğrudan doğruya bağlı bucak veya köy veya mahalle bulunan il merkezlerinde, bu yerler için ayrıca bir ilçe seçim kurulu bulunur.

Yargıç nezâret ve kontrolü

ELLİ DOKUZUNCU MADDE — Bu kurullar, tekmil işlerinin görülmesinde yargıç nezâret ve kontrolüne tâbidirler. (Hükümet teklifinin 50 nci maddesi aynen).

Kurullarda vazife alamıyacak olanlar

ALTMİŞİNCİ MADDE — İdare âmirleri, zabıta âmir ve memurları, Askerî Ceza Kanununun 3 nci maddesinde yazılı askerî şahıslar, milletvekilleri kurullarda ve milletvekilliği adayları, aday buldukları il çevresindeki kurullarda vazife alamazlar.

Toplantı yeri ve zamanı

ALTMİŞ BİRİNCİ MADDE — İl ve ilçe seçim kurulları genel ve ara seçimlerin başlangıcından önceki on gün ve yenilenme ve meclis kararıyla yapılan seçimlerde bu kararların Hükümetçe ilânından itibaren yedi gün içinde Adalet dairelerinde ve müsait değilse belediye ve okul gibi munasip yerlerde vazifeye başlarlar.

Kurul asli ve yedek üyelerine başkan tarafından, ilk toplantıda en az iki gün önce ve günü ve saati belirtilerek birlikte dâvetiye gönderilir.

Gelmiyen asli üyelerin yerine yedekleri alınır. Bu suretle de nısap bulunamazsa mevcutlarla iktifa edilir. Kararlar çoğunlukla verilir.

Andiçme

ALTMİŞ İKİNCİ MADDE — İl ve ilçe seçim kurulları başkan, üye ve yedekleri görevlerine başlamadan önce, kurul huzurunda birer birer şöyle andiçerler:

(Hiç bir tesir altında kalmıyarak, hiç kimseden korkmıyarak vazifemi kanuna göre dosdoğru yapacağıma, nâmusum viedanım ve tekmil mukaddesatım üzerine yemin ederim.)

Sandık kurulları başkan ve üyeleri oy verme günü vazifeye başlamazdan önce sandık başlarında hazır bulunanlar önünde yukarki fıkrada yazılı şekilde andiçerler.

Bu kanun hükümleri dairesinde kurulüeyeleri tamamlandığı takdirde, çağrılan üyeler de göreve başlarken yukarki şekilde andiçerler.

İl seçim kurulu

ALTMİŞ ÜÇÜNCÜ MADDE — İl seçim kurulu, il merkezindeki en yüksek dereceli yargıcın başkanlığı altında on üyeden meydana gelir.

İl merkezinde aynı derecede birkaç yargıç bulunduğu takdirde en kıdemlisi, kıdemde de eşitlik halinde en yaşlısı seçim kuruluna başkanlık eder.

İl veya 67 nci maddeye göre ilçe seçim kurulu Başkanlığını yapacak olan yargıç her hangi bir sebeple bu görevi yapamaz ve o yerde bu görevi yapabilecek başka bir yargıç da bulunmazsa o yerin bağlı bulunduğu ağır ceza mahkemesinin yargı çevresi içinde bulunan ve mensup olduğu Adalet Komisyonunca ayrılmasında mahzur görülmiyen bir yargıç Adalet Bakanlığınca seçim işlerini idare etmek yetkisi ile o yere gönderilir.

Ağır ceza çevresi içindeki Yargıçlardan birinin gönderilmesine imkân bulunmayan hallerde bu ağır ceza merkezine en yakın ağır ceza mahkemesinin yargı çevresi içindeki yargıçlardan biri yukarki usule tevfikan Adalet Bakanlığınca yetki verilerek gönderilir.

Bu suretle kendisine yetki verilen yargıcın gelip görevine başlamasına kadar seçim kurulu başkanlığını, kurulun kendi arasında gizli oyla seçeceği bir üye yapar.

Bu madde gereğince kendilerine yetki verilecek yargıçlara 2544 sayılı Kanun hükümleri dairesinde maaş tertibindeki kadro tasarrufatından gönderildikleri yargıçlığa muhassas kadro aylığı tutarının yarısı nispetinde yetki ödeneği verilir.

İl seçim kurulu üyelikleri

ALTMİŞ DÖRDÜNCÜ MADDE — İl seçim kurulu üyeleri aşağıdaki şekilde belli olur:

İl seçim kurulu başkanı, kendi tüzüklerine göre ilk genel toplantılarını yapmış

olup, o yer seçim çevresiyle birlikte en az yirmi seçim çevresinde altı aydan beri teşkilât kurmuş bulunan tekmil siyasi partiler arasında bir kur'a çeker ve kur'da isimleri çıkan yedi partiye birer üye ismi bildirmelerini tebliğ eder. Bu isimleri siyasi partiler beş gün içinde bildirmeye mecburdurlar. Bu üyelere kur'a ile beşi il seçim kurulu aslı üyesi, diğer ikisi yedek üyelerdir.

Bundan başka, keza kur'a sırasıyla belediye meclislerinden beş ve il genelmeclislerinden üç kişi ayrılır. Belediye meclislerinden ayrılanlardan, kur'a sırasına göre üç aslı diğer ikisi yedek, il genelmeclislerinden ayrılanlardan ise ilk ikisi aslı, diğer biri yedek üyedir.

İkinci fıkraya gereğince kendilerinden il seçim kuruluna üye istenecek siyasi partilerin sayısı üç ise her birinden ikişer aslı ve birer yedek; iki ise üçer aslı ve birer yedek üye ismi istenir. Siyasi partiler keza beş gün içinde bu isimleri bildirmeye mecburdurlar. Bundan başka kur'a ile belediye ve il genelmeclislerinden ikişer aslı ve birer yedek üye ayrılır.

Kur'aların çekileceği gün, saat ve yer gazeteler, olmayan yerlerde mûtat vasıtalarıyla ilân edilir ve kur'alar alenî olarak kurul başkanı tarafından çekilir.

Siyasi partiler üyelikleri

ALTMİŞ BEŞİNCİ MADDE — 64 nci madde gereğince yargıdan alenen çekileceği kur'a için doldurulması gereken üyelik sayısı kadar siyasi parti bulunmazsa veya kendilerine tebliğ tarihinden itibaren beş gün içinde cevap vermezlerse eksik kalan yerler mevcut partilerden üye sayısı eşitlik üzere ve bu mümkün olamıyorsa kur'a yoluyla tamamlanmak suretiyle ve hiçbir parti mevcut değilse kurul başkanı tarafından, okur yazar olan ve o yer seçmenlerinden bulunan kimşelerden doldurulur.

Bu madde hükmü ilçe seçim kurulları ile sandık kurulları teşkilinde de uygulanır.

Görev ve yetkileri

ALTMİŞ ALTINCI MADDE — İl seçim kurulunun başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

1. İl seçim çevresi içinde seçimin intizamla cereyanını temin için gereken tedbirleri almak ve seçim işlerini kontrol etmek;

2. İlçe seçim kurullarına oy sandıklarını ve bu kanunda yazılı diğer seçim araçlarını göndermek;

3. İlçe seçim kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı vâkı itirazları inceliyerek kesin karara bağlamak;

4. İlçe seçim kurulları başkanlıklarınca seçim işlerinin yürütülmesi hakkında sorulacak hususları derhal cevaplandırmak;

5. Aday beyannamelerini almak ve ilân etmek, bunlar hakkında vâkı olabilecek itirazları incelemek ve bu beyannamelerden kanunen muteber olmayanlar hakkında karar vermek, geçici ve kesin aday listelerini yerlerine göndermek ve ilân etmek;

6. Seçim kurulları nezdinde partiler ve bağımsız adaylar adına bulundurulması istenecek temsilciler ve müşahitlere bu sıfatlarını gösterir vesika vermek;

7. İle bağlı ilçe seçim kurullarından gelen tutanakları birleştirerek il seçim çevresi içinde, kimlerin kaç oy aldıklarını belirten ve bu suretle oy kazananların öz adlarını, soy adlarını ve kazandıkları oy sayısını gösteren bir tutanak tanzim etmek;

8. Milletvekili seçtikleri anlaşılmalara tutanaklarını vermek veya göndermek ve ikişer nüshasını Başbakanlığa göndermek;
9. Bu kanunla kendisine verilen sair görevleri yapmak.

İlce seçim kurulu

ALTMİŞ YEDİNCİ MADDE — İlce seçim kurulu ilçedeki en yüksek dereceli yargıcın başkanlığı altında altı üyeden meydana gelir.

İlcede aynı derecede birkaç yargıç bulunduğu takdirde en kıdemlisi, kıdemde de eşitlik halinde en yaşlısı seçim kuruluna başkanlık eder.

İl merkezlerinde kurulacak ilce seçim kurullarına, il seçim kurullarına başkanlık edecek yargıçtan sonra gelen en yüksek dereceli yargıç, kıdem ve yaş sırasına göre başkanlık eder.

İlce seçim kurulu üyelikleri

ALTMİŞ SEKİZİNCİ MADDE — İlce seçim kurulu üyeleri aşağıdaki şekilde belli olur :

İlce merkezindeki kurul başkanı, kendi tüzüklerine göre ilk genel toplantılarını yapmış olup, o yer seçim çevresi ile birlikte en az yirmi seçim çevresinde altı aydan beri teşkilât kurmuş bulunan tekmil siyasi partiler arasında aleni bir kur'a çeker ve kur'ada isimleri çıkan altı siyasi partiye birer üye ismi bildirmelerini tebliğ eder. Bu isimleri partiler beş gün içinde bildirmeye mecburdurlar.

Bu üyelere, kur'a sırasıyla, dördü ilce seçim kurulu asli üyesi, diğer ikisi yedek üyedirler.

Bundan başka, ikisi belediye ve ikisi il genel meclisinden olmak üzere keza kur'a ile dört kişi seçer. Bunlardan kur'a sırası ile ilki asli diğeri yedek üyedir. O ilce genel meclis üyesi il seçim kuruluna ayrılmış veya esasen kâfi gelmemekte bulunmuş ise mevcut olan genel meclis üyesi kur'asız asli üyeliğe alınır ve yedek üye ve hiç mevcut değilse asli ve yedek üye kur'a ile belediye meclisinden ayrılır.

Kur'anın çekileceği gün, saat ve yer gazetelerle, olmyan yerlerde mütad vasıtalarla ilân edilir ve kur'a aleni olarak kurul başkanı tarafından çekilir.

Görev ve yetkileri

ALTMİŞ DOKUZUNCU MADDE — İlce seçim kurullarının başlıca görev ve yetkileri şunlardır :

1. İlce dâhilinde seçimin intizamla cereyanını temin için gereken tedbirleri almak ve seçim işlerini kontrol etmek;

2. İlcedeki sandık kurullarına oy sandıklarını ve bu kanunda yazılı diğer seçim araçlarını göndermek;

3. Sandık kurulları teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı vâkı itirazları inceliyerek kesin karara bağlamak;

4. Sandık kurulları başkanlıklarınca seçim işlerinin yürütülmesi hakkında sorulacak hususları derhal cevaplandırmak;

5. Sandık kurulları nezdinde partiler ve bağımsız adaylar adına bulundurulması istenecek müşahitlere bu sıfatlarını gösterir vesika vermek;

6. İlce dâhilindeki sandık kurullarından gelen tutanakları birleştirerek adayların kaçır oy aldıklarını belirten ayrı bir tutanak tanzim etmek ve bu tutanağı seçim işlerine ait diğer evrak ile birlikte il seçim kuruluna göndermek;

7. Bu kanunla kendisine verilen sair görevleri yapmak.

Sandık kurulu

YETMİŞİNCİ MADDE — Sandık kurulu bir başka ve dört üyeden meydana gelir. (Hükümet teklifinin 62 nci maddesi aynen).

Başkan

YETMİŞ BİRİNCİ MADDE — İlçe seçim kurulu toplanarak seçim bölgesindeki veya dışındaki seçmenler arasından iyi şöhret sahibi olmakla tanınmış, okur yazar kimselerden kurula bağlı seçim bölgelerinin her biri için ikişer kişiden mürekkep bir liste tertip eder.

Kurul, bunlardan birini aleni kur'a ile sandık başkanlığına seçer.

Sandık kurulu başkanının vazifesi başma gelmemesi halinde, yerine kurul üyelerinden en yaşlısı başkanlık eder.

Sandık kurulu üyelikleri

YETMİŞ İKİNCİ MADDE — Sandık kurulu üyeleri aşağıdaki şekilde belli olur :

Bundan önceki maddede gösterilen yargıç; kendi tüzüklerine göre ilk genel toplantılarını yapmış olup, o yer seçim çevresiyle birlikte en az yirmi seçim çevresinde altı aydan beri teşkilât kurmuş bulunan tekmiil siyasi partiler arasında aleni bir kur'a çeker ve kur'ada isimleri çıkan beş partiye birer üye ismi bildirmelerini tebliğ eder. Bu isimleri siyasi partiler beş gün içinde bildirmeye mecburdurlar.

Bu üyelerden kur'a sırasıyla üçü sandık kurulu asli üyesi, diğer ikisi de yedek üyedirler.

Bundan başka, sandığın bulunduğu köy ve mahalle ihtiyar heyeti üyelerinin seçmenlik sıfatını haiz olanları arasından, keza kur'a ile iki kişi seçer. Bunlardan, kur'a sırasına göre ilki asli, diğeri yedek üyedir.

Kur'anın çekileceği gün, saat ve yer gazetelerle, olmıyan yerlerde mûtat vasıtalarla ilân edilir ve o saatte kur'a aleni olarak çekilir. Kur'anın çekileceği günün ilân edildiği ve kur'anın aleni olarak çekildiği, bir tutanakla tesbit olunur.

Görev süresi

YETMİŞ ÜÇÜNCÜ MADDE — Sandık kurulları oy verme gününden 48 saat önce göreve başlarlar. Ve seçim işleri bitinceye kadar çalışmaya devam ederler. (Hükümet teklifinin 65 nci maddesi aynen).

Görev ve yetkiler

YETMİŞ DÖRDÜNCÜ MADDE — Sandık kurullarının başlıca görev ve yetkileri şunlardır :

1. Sandık alanı içinde seçimin intizamla cereyanını temin için gereken tedbirleri almak ve oy vermek işlerini idare ve kontrol etmek;

2. Sandık alanında sandığın konulacağı yeri tâyin ve sokak başlarında bu yerin göze çarpacak surette gösterecek işaretleri koymak veya mûtat vasıtalar ile duyurmak;

3. Bu kanundaki esaslar dairesinde sandık alanına ait oyları saymak ve bu hususu tutanağa geçirmek;

4. Oy verme işleri hakkında ileri sürülecek itirazları tetkik etmek ve bir karara bağlamak;

5. Bu kararlardan itiraza uğrıyanları ilce seçim kuruluna göndermek.

Adaylar ve müşahitleri

YETMİŞ BEŞİNCİ MADDE — Sandık başı muamelelerini takip etmek üzere siyasi parti ve bağımsız adaylar birer müşahit gönderebilirler.

Bağımsız adaylarla müşahitleri ve siyasi parti adayları ile müşahitleri sandık başı muamelelerini takip edebilecek durumda bütün muamelelerde hazır bulunabilirler.

Hazır bulunan bağımsız aday müşahitleri üçten fazla olursa, bunların arasında kur'a çekilir. İlk ismi çıkan üç müşahit sandık başında bırakılır, diğerleri sandık yerinde kalabilirler.

Çoğunluğun sağlanması

YETMİŞ ALTINCI MADDE — Sandık başında oy verme başlamazdan önce veya oy verme sırasında siyasi parti üyelerinden biri veya birkaçı vazifesini yapmazsa ceza, hükümleri mahfuz kalmak üzere, yerine siyasi parti yedek üyelerinden biri getirilir. Bu dahi mümkün olmaz ve kurul üyeleri üçten aşağı düşerse bu cihet tutanağa geçirilir ve eksikler o sandık alanında seçme yeterliğini hâiz, başkanın seçeceği kimselerden doldurulur.

Intizamın sağlanması ve sandık yeri

YETMİŞ YEDİNCİ MADDE — Sandık yerinde intizamın sağlanması sandık kurulu başkanına aittir.

Bu kanuna göre sandık yeri; sandığın, kapalı oy verme yerinin ve sandık kurulunun yerleştiği mahallin 100 metre mesafesi içinde kalan çevre parçasıdır.

(Hükümet teklifinin 69 ncu maddesi aynen).

Başkana ait yetkiler

YETMİŞ SEKİZİNCİ MADDE — Sandık yerinde seçmenin oyunu tam bir serbestlikle ve gizli şekilde kullanmasına veya sandık kurulunun görevini yapmasına engel olmaya kalkışanlara, yahut da oy verme işinin yolunda gitmesini aksatanlarla sandık başı muamelelerinin intizamını bozmaya yeltenenlere başkan ihtarda bulunur. İhtarı dinlemiyenleri sandık yerinden dışarı çıkarabilir. Bu kimse üye ise ancak kurul kararıyla çıkarılabilir.

Bu işlerde zabıta kuvvetleri muhasıran başkanın emrine göre hareketle mükelleftirler.

Suç işlenmesi

YETMİŞ DOKUZUNCU MADDE — Sandık yerinde bir suç işlenmesi hâlinde sandık kurulu keyfiyeti tutanağa geçirir ve sanığı zabıtaya teslim eder. (Hükümet teklifinin 71 nci maddesi aynen).

Inzibat tedbirleri

SEKSENİNCİ MADDE — Sandık yerlerinde kurul üyelerinden ve bu kanunla kendilerine yetki verilmiş olanlardan ve seçmenlerden gayri hiç kimse bulunamaz.

Sandık yerinde ancak sandık kurulu başkanının lüzumunda davet edeceği silâhl kuvvetler bulunabilir. Kurul başkanının istiyebileceği inzibati tedbirler seçmenlerin seçim işlerini takip etmelerine mâni olacak mahiyette olamaz.

Yukarki fıkrada yazılı silâh kuvvetler dışında kalan zabıta âmir ve memurları ile bilûmum resmî üniforma giymiş kimseler ve her hangi bir suretle silâh taşıyanlar sandık yerine giremezler.

Zabıta makam ve mensuplarının icabında alacakları tedbirler, seçmenin sandık yerine serbestçe girmesine mâni veya güçleştirci olamaz ve seçmenin sandık yerine serbestçe girmesine mâni olucu veya güçleştirci her türlü hareketleri önlerler.

Sandığın konulacağı yer

SEKSEN BİRİNCİ MADDE — Sandığın konulacağı umumi mahalli ve oy verme işinin vaktinde sona ermesi için gerekli tedbirleri sandık kurulu tesbit eder. Sandığın konulacağı yerin belirtilmesinde seçmenin en az külfet ve zahmetle oyunu serbestçe ve gizli şekilde verebilmesi düşünülür.

Sandık, okul, avlu veya salonları, mâbetlerin münasip kısımları gibi geniş umumi yerlere konur. Açık yerlerde saçağı, sahanlığı, sundurması bulunan yerler tercih edilir. Hükümet konaklarına ve parti binalarına sandık konulamaz.

Aynı yerde dörtten fazla sandık bulunuramaz.

Seçmen listesinin asılması

SEKSEN İKİNCİ MADDE — Sandık kurulu oy verme işine başlamazdan önce kendi sandığında oy kullanacak seçmenlere ait ve 84 nci madde mucibince ilçe seçim kurulları tarafından kendilerine gönderilen iki listeden bir tanesini sandık başında seçmenlerin yığılmasına mâni olacak münasip ve kolaylıkla görülüp tetkik edilir bir yere asar. Bu liste oy verme sona erinceye kadar asılı kalır.

2. Sandık alanlarının tesbiti

Sandık alanı

SEKSEN ÜÇÜNCÜ MADDE — Seçmen sayısı 300 ü geçmeyen her seçim bölgesi bir sandık alanıdır.

300 den yukarı seçmen ihtiva eden seçim bölgeleri, her biri 500 den yukarı seçmeni ihtiva etmeyecek şekilde gereği kadar sandık alanlarına bölünür.

İlçe seçim kurulları kendilerine bağlı seçim bölgelerinin ihtiva edecekleri sandık alanının miktarını tesbit ederler.

İlçe seçim kurulları bir seçim bölgesinin sandık alanlarını köy veya mahallelerin sokaklarının durumuna göre tesbit ederler. Bu yerler oy verme gününden en az bir hafta önceden başlamak üzere mahallî gazetelerle, gazete olmıyan yerlerde mûtat vasıtalarla ilân edilir.

Bu suretle tesbit edilen sandık alanlarında dört sene müddetle değişiklik yapılamaz. Bu müddetten sonra değişiklik yapılması hakkındaki istekler kurulca incelenerek gerektirdiği takdirde yukarıki esaslar dairesinde değişiklik yapılarak ilân olunur.

Listelerin sandık alanlarına gönderilmesi

SEKSEN DÖRDÜNCÜ MADDE — Bir seçim bölgesi müteaddit sandık alanlarına ayrıldığı takdirde ilçe seçim kurulları kendilerine 23 nci maddeye göre nüfus müdür ve memurları tarafından verilecek seçim bölgesinin seçim kütüğünden, o bölgenin ayrıldığı sandık alanlarında kayıtlı bulunan seçmenlerin kayıtlarını çıkararak, her sandık için ayrı ayrı ikişer liste tanzim eder. Bu listelerin kütüğe

mutabakatını kurul mühürü ile tasdik ederek ilgili sandık kurulu başkanına gönderir.

Bu listelerin tanzimi için gerekli matbu kâğıtlar sandık alanları miktarına göre vali ve kaymakamlar tarafından ilçe seçim kurulu başkanlarına yollanır.

3. Oy verme araçları

Teslimi gerekli eşya

SEKSEN BEŞİNCİ MADDE — Adalet Bakanlığı, il, ilçe ve sandık seçim kurulları mühürlerini ve seçim işleri için mahallerinde temini mümkün olmıyan lüzumlu her türlü kırtasiye ve levazımı zamanında il ve ilçe seçim kurulları başkanlıklarına gönderir.

İl seçim kurulu başkanları oy verme gününden en az on gün evvel ilçe seçim kurulları başkanlıklarına ve bunlar da oy verme gününden en az iki gün önce aşağıda yazılı şeyleri sandık kurullarına teslimi sağlamış olmalıdırlar:

1. Seçim bölgesinde her sandık için ağzı mühürlü bir kese içine konulmuş numaralı bir mühür (Hangi sandığa hangi numaralı mührün verildiği tutanağa geçirilir.);

2. Sandıklar ile her birinde bulunacak kapalı oy verme yerleri sayısı mecmuuna müsavi miktarda çevre adaylarının tasdikli listesi ile 92 nci maddede yazılı levha;

3. İlçe seçim kurulu mühürü ile müührlenmiş ve oy puslalarının konulmasına mahsus zarfları havi bir paket;

4. Oy sandıkları;

5. Sandık sayısınca ıstampa;

6. Sandık sayısınca kanuna bağlı örneğine uygun tutanak defteri;

7. Kanuna bağlı örneğine uygun matbu sayım cetvelleri;

8. Kanuna bağlı örneğine uygun matbu tutanak kâğıtları;

9. Sandık sayısınca boş torba;

10. Münasip miktarda kopya kalemi;

11. Gerekli miktarda kapalı oy verme yeri inşası için malzeme;

12. Kapalı oy verme yerine konulmak ve oy puslası olarak kullanılmak üzere beyaz boş kâğıt paketi ve gerekli sair eşya.

Tutanak defteri

SEKSEN ALTINCI MADDE — Kurullarda sahifeleri numaralı ve mahallin en yüksek dereceli yargıcı tarafından tasdikli bir tutanak defteri bulunur. İşlemler ve kararlar bu deftere yazılır ve başkan ve üyeler tarafından imza olunur.

Araçların sağlanması

SEKSEN YEDİNCİ MADDE — Seçim için gerekli tekmil maddî ve malî vasıtaları seçim kurulu başkanları zamanında ve muntazam bir surette sağlamak ve yerlerine göndermekle mükelleftir.

Bu hususlarda kurul başkanlarının emirleri üzerine zâbıta âmir ve memurları, belediveler ve muhtarlıklar gerekli yardımlarda bulunmaya mecburdurlar.

(Hükümet teklifinin 79 ncu maddesi aynen)

Oy puslası

SEKSEN SEKİZİNCİ MADDE — Oy puslası renkli olamaz. Sandık kurullarında kapalı oy verme yerine konulmak üzere boş ve beyaz kâğıtlar bulundurulur.

Siyasi partilerle bağımsız adayların seçmenlere dağıtacakları matbu oy puslalarında siyah renkli basılmış özel işaret bulundurmaları mümkündür. Bu işaretlerin 2596 sayılı Kanun hükümlerine göre kullanılması lâzımdır.

Siyasi partilerle bağımsız adayların kapalı oy verme yerlerine konulmasını isteyecekleri matbu oy puslaları oy verme gününden bir gün önce sandık kurulları başkanlarına teslim olunmalıdır.

Pusla doldurma serbestisi

SEKSEN DOKUZUNCU MADDE — Seçmen, renksiz kâğıt üzerine dilediği adayları yazarak oy puslası doldurmakta serbest olduğu gibi matbu oy puslasında yazılı isimlerden dilediğini söylebilir ve yerlerine başka adayların isimlerini yazabilir.

(Hükümet teklifinin 81 nci maddesi aynen)

Zarf

DOKSANINCI MADDE — Seçmenin içerisinde oy puslası koyup kapatacağı zarflar tek biçim ve renge ve içindeki oy puslası fark edilemeyecek surette Hükümetçe hazırlanır.

Her seçim çevresine, çevredeki seçmen sayısının onda biri fazlası miktarında zarf gönderilir. Bunlar, üzerinde içindeki zarf sayısı işaretli, mühürlü paketler halinde seçim bölgeleriyle sandık kurullarına aynı nispete göre dağıtılır.

Zarf paketleri kurul huzurunda açılır, sayılır ve netice tutanağa geçirilir.

(Hükümet teklifinin 82 nci maddesi aynen)

Kapalı oy verme yeri

DOKSAN BİRİNCİ MADDE — Oy puslasının kapalı oy verme yerinde zarfa konulup kapatılması mecburidir. Bu maksatla sandık kurulu, seçmenin matbu bir oy puslasında dilediği adayları tesbit ederek veya yeni bir oy puslası yazarak zarflaması, yahutta önceden hazırlıyacağı oy puslasını zarfa koyması için oy serbestliğini ve gizliliğini sağlayacak lüzumu kadar kapalı oy verme yeri hazırlar.

(Hükümet teklifinin 83 ncü maddesi aynen)

Vasıfları

DOKSAN İKİNCİ MADDE — Kapalı oy verme yeri, seçim bölgesinin icaplarına göre sabit olsun, takma olsun içerisi dışardan gözetlenemeyecek ve oy puslasını seçmenin dilediği gibi hazırlayıp zarflayabileceği şekil ve vasıfta olacaktır. Aday listesiyle bu kanunun oy verme serbestliğine ve gizliliğine dair olan hükümlerin levha halinde basılmış metni kapalı oy verme yerinde asılı durur.

Kapalı oy verme yerinde masa ve hücre cidarı üzerine yerden bir metre yüksekliğe tesbit edilmiş ve ayakta yazı yazmaya elverişli bir sabit rahle ve kalem bulunması mecburidir.

1. Oy verme gününe mahsus tedbirler

İçki yasağı

DOKSAN ÜÇÜNCÜ MADDE — Oy verme günü, oy verme süresince umumi içkili yerlerle umumi mahallerde her çeşit ispirotolu içki verilmesi, satılması ve içilmesi ve her hangi bir suretle ispirotolu içki satılması yasaktır.

Oy verme günü, oy verme süresince, tekmil umumi eğlence yerleri kapalı ka-
hr. Eylence yeri vasfını hâiz lokantalarda bu süre içinde yalnız yemek verilebi-
rir.

Oy verme günü, oy verme süresince ordu ve zabıta mensuplarından başka hiç kimse T. C. kanunu menetmemiş olsa bile köy, kasaba ve şehirlerde silâh taşıyamaz.

2. Oy verme

Oy verme süresi

DOKSAN DÖRDÜNCÜ MADDE — Oy verme günü, saat 8 den 17 ye kadar ge-
cecek zaman oy verme süresidir. Saat 17 ye geldiği halde sandık başında oyla-
rını vermek üzere bekleyen seçmenler de oylarını kullanırlar.

Oy vermede sıra

DOKSAN BEŞİNCİ MADDE — Oy verme günü sandık başına gelecek seç-
menler, sandık kurulu önüne başkan tarafından sıra ile birer birer alınırlar. Gebe-
ler, hastalar ve sakatlar bekletilemezler. Yaşlılar önce alınabilirler. (Hükümet
teklifinin 87 nci maddesi aynen).

Oy vermeden önceki işler

DOKSAN ALTINCI MADDE — Sandık kurulu önüne alınan kimse seçmen
kartını başkana verir. Başkan seçmenin kütük listesinde adını bulur ve masa üze-
rinde duran zarflardan birer tane vererek, sandık yerinde birden ziyade kapalı oy
verme yeri varsa, hangi hücrede oy vereceğini söyler ve oy pusulasını zarfa koyup
güzelce kapamadan çıkmamasını tenbih eder.

Zarfı alan seçmen doğruca kapalı oy verme yerine gider ve oyunu kullanma-
dan başka yere gidemez. Kapalı oy verme yerine girmiyen veya zarfı alıp oy
vermiyen seçmenden zarf geri alınır.

Kapalı oy verme yerinde kalma

DOKSAN YEDİNCİ MADDE — Bir seçmen kapalı oy verme yerinden dışarı
çıkmadıkça hiç kimse oraya gidemez. Şukadar ki, oy verme pusulasını hazırlayıp
zarflamak için gerekli normal müddetten fazla kapalı oy verme yerinde kalan seç-
men, başkan tarafından uyarılır; çıkmamakta devam ederse çıkarılır.

Zarfın atılması ve imza

DOKSAN SEKİZİNCİ MADDE — Kapalı oy verme yerinde dilediği oy pus-

lasını zarfa koyup kapadıktan sonra, seçmen burasını terkeder ve zarfını sandığa bizzat atar.

Körler, meflûçlar veya bu gibi bedenî mâlûliyetleri açıkça belli olanlar, bu seçim çevresi seçmeni olan akrabalarından birinin ve akrabası yoksa diğer her hangi bir seçmenin yardımı ile oylarını kullanabilirler. Bir seçmen birden fazla mâlûle refakat edemez.

Kurul başkanı oyunu sandığa atan seçmene ait olup, zarf alabilmek için kendisine bırakılmış olan seçmen kartının mahsus yerini mühürler ve kütük listesindeki ismi hizasına imzasını attırdıktan sonra kartı kendisine geri verir.

İmza atmasını bilmiyen veya arıza sebebiyle imza edecek durumda bulunmayan seçmen, sol elinin baş parmağını başsar. Bu parmağı olmıyan seçmenin hangi parmağını basmış olduğu yanına yazılır. Hiç parmağı olmıyan seçmenin durumu, ismi yerine işaret edilir.

Sandık başını terk

DOKSAN DOKUZUNCU MADDE — Hiçbir seçmene sandık başında müdahale, telkin veya tavsiyede bulunulamaz ve hiçbir seçmen oyunu kullandıktan sonra sandık başında kalamaz.

Kurul mensuplarının oy vermesi

YÜZÜNCÜ MADDE — Sandık kurulu başkan ve üyeleri, hangi seçim bölgesi veya sandık listesinde kayıtlı olurlarsa olsunlar vazife gördükleri sandıkta oy verirler. O seçim çevresinde oy vermiye yetkili olan ve seçmen kartını gösteren adaylar ve müşahitler de buldukları sandıkta oy verebilirler.

Bunun için sandık başında oy vermek üzere bekliyen seçmenlerin arkası alınmış olması lâzımdır.

Sandık kurulu başkan ve üyeleriyle aday ve müşahitlerinin o sandıkta oy verdikleri tutanağa geçirilir.

Bunlar isim ve hüviyetlerini o sandık seçmen listesine kayıt ederek isimleri hizasına imzalarlar.

3. Oyların sayımı

Sayım tedbirleri

YÜZ BİRİNCİ MADDE — Sayım alenidir. Oy verme yerinde hazır bulunanlar sayımı takip edebilirler. Kurul faaliyetinin selâmet ve intizamı bakımından sayım masası etrafında boş kalması gereken kısmı, kurul, bir karar ile tâyin eder ve bu kısım etrafında ip germek gibi hazır bulunanların sayımı takip etmelerine engel olmıyacak tedbirler alabilir. (Hükümet teklifinin 93 ncü maddesi aynen).

Oy verenler sayısının kontrolü

YÜZ İKİNCİ MADDE — Oy verme işi bitince kurul başkanı bunu yüksek sesle ilân eder. Masa üzerinde sandıktan gayrı ne varsa kaldırılır .Oy vermenin bittiği saat tutanağa geçirilir.

Bundan sonra kütük listesinde yazılı olup da oy vermiş olanların sayısı, isimleri hizasındaki imza veya parmak izleri sayılarak tutanağa geçirilir. Ve netice yüksek sesle ilân edilir. (Hükümet teklifinin 94 ncü maddesi aynen).

Kullanılmıyan zarflar

YÜZ ÜÇÜNCÜ MADDE — Oy zarflarından kullanılmıyanlar sayılır ve oylarını veren seçmen sayısına eklenerek kurula teslim edilen zarf yekûnuna uygun olup olmadığı tutanağa geçirilir. Kullanılmıyan zarflar bir paket halinde mühürlenir ve üzerine sayısı kayıt edilerek kezâ tutanağa geçirilir.

Daha sonra okunup kaydedilecek oy puslalarının konmasına mahsus torbanın boş olduğu tesbit edilerek keyfiyet tutanağa geçirilir. (Hükümet teklifinin 95 nci maddesi aynen).

Sandığın açılması ve zarfların sayımı

YÜZ DÖRDÜNCÜ MADDE — Yukarıki maddede yazılı muameleden sonra sandık, oy verilen yerde ve hazır bulunanların gözü önünde açılır. İçindeki zarflar, açılmadan sayılır ve oylarını kullanmış olan seçmen sayısına uygun olup olmadığı tutanağa geçirilir.

Fazla zarf çıktığı takdirde, tekmil zarflar yeniden sandığa konur. Kurul başkanı sandıktan, fazla sayıya tekabül eden miktarda zarfı gelişigüzel alır. Bunlar açılmadan yakılır ve keyfiyet tutanağa geçirilir.

Bundan sonra sandıktaki zarflar tekrar sayılır ve oy verenler sayısına tekabül ettiği görülürse ara verilmeksizin sayıma başlanır.

Sayımın sürekliliği

YÜZ BEŞİNCİ MADDE — Sayım işi aralıksız devam eder. (Hükümet teklifinin 97 nci maddesi aynen).

Zarfların açılması

YÜZ ALTINCI MADDE — Sayıma başlamazdan önce kurul başkanı ayrı, ayrı siyasi partilere mensup iki üyeyi cetvel kayıtcısı olarak ve siyasi parti mensubu üyelere birini sandıktan zarfları çıkarıp kendisine vermek; diğerini de işlenecek oy puslalarını torbaya koymakla görevlendirir. Sayım cetvellerinin boş ve yazısız olduğunu hazır bulunanlara gösterir.

Vazifeli üye sandıktan oy zarfını teker teker ve ancak bir tanesinin başkan tarafından okunması bittikten sonra bir yenisini çıkarmak suretiyle alarak başkana verir. Başkan, zarfın üzerinde onu atan seçmeni belli edecek imza, mühür veya işaret bulunup bulunmadığına baktıktan sonra zarfı açar ve oy puslasında yazılı adayların isimlerini sırasıyla aynen ve ağır ağır okur. O okudukça cetvel kayıtcısı iki üyeden her biri, önlerindeki cetvelde ismi okunan adayın hizasına aldığı oy sayısını kaydeder. Böylece okunan ve sayım cetveline kaydedilen puslaları başkan kurul müdürü ile damgalar ve diğer vazifeli üyeye verir. O da bunu torbaya atar.

Oy puslalarını isterlerse, kurulun diğer üyeleri, adaylar ve müşahitler de görebilirler. Adaylara ve müşahitlere kurul kararıyla sayım masası başında yer verileceği gibi sayım işlerini yakından takip edebilecekleri bir yerde ayırabilir. (Hükümet teklifinin 98 nci maddesi aynen).

Oy puslaları ile açılan zarflar sayısının kontrolü

YÜZ YEDİNCİ MADDE — Oy sayımı bitince, torbaya atılmış olan oy puslalarının sandıktan çıkan zarf sayısına uy unluğu kontrol edilir ve keyfiyet tutanağa geçirilir. (Hükümet teklifinin 99 ncu maddesi aynen).

Oy puslasına yazılacak isim

YÜZ SEKİZİNCİ MADDE — Oy puslasına adayın öz ve soyadının yazılması mecburidir. Şukadar ki: Sadece öz veya soyadından adayın kim olduğu te reddütsüz anlaşılmakta ise, kendisine verilen oy mûteber olur.

Mûteber olmıyan oy puslaları

YÜZ DOKUZUNCU MADDE — Aşağıda yazılı oy puslaları muteber değildir:

1. Sandık kurulunca verilen tek biçim ve renkte bir zarftan gayri bir zarfa konulmuş bulunan puslalar;
2. İmzalı veya mühürlü veya seçmenin kim olduğunu belirten herhangi bir işaret taşıyan puslalar;
3. Hangi seçmen tarafından atıldığı belli olacak şekilde imza, mühür veya işare taşıyan zarftan çıkacak oy puslaları;
4. İhtiva ettikleri isimlerden hiçbirisi sandık kurulunca okunamıyan oy puslaları.

Bir zarftan, muhtelif isimleri muhtevi ve birden fazla oy puslaları çıktığı takdirde bu puslalardan hiçbirisi muteber olmaz. Aynı isimleri muhtevi pusladan birkaç tane çıkması halinde bunlar tek pusla sayılır. (Hükümet teklifinin 101 nci maddesi aynen).

Hesaba katılan ve katılmıyan oy puslaları

YÜZ ONUNCU MADDE — Belli aday sayısından daha az sayıda isim ihtiva eden oy puslaları olduğu gibi kabul edilir.

Puslada yazılı isimlerden kurulca okunamıyan isimler hesaba katılmaz.

Aynı isim birkaç defa yazılmışsa tek oy sayılır.

Puslada, seçilecek aday sayısından fazla isim bulunduğu takdirde, sondan başlanarak fazla adlar hesaba katılmaz. (Hükümet teklifinin 102 nci maddesi aynen).

4. Sandıkbaşı işlerine itiraz

İtirazın incelenmesi ve sonucu

YÜZ ON BİRİNCİ MADDE — Sandık başı işlerinden dolayı sandık kurullarına ilgili seçmen veya siyasi parti tarafından yapılacak itiraz ve şikâyetler üzerine, sandık kurulu derhal itiraz ve şikâyeti tetkik ve bir karara bağlayarak ilgiliye seçim yerinde tefhim eder. Aynı zamanda, bu karara karşı itirazı olup olmadığını sorar. İtirazı varsa kararla beraber bunu da tutanağa geçirir.

İlgili seçmen veya siyasi partiler, tutanağa geçirilen bu karara karşı yapacakları itiraz için ilce seçim kurulu başkanına müracaat edebilirler. Başkanın kararı, vaziyeti tashih ve sandık kurulu kararını iptal eder mahiyette ise derhal sandık kuruluna bildirilir. Kurul bu karara uyar. (Hükümet teklifinin 103 nci maddesi aynen).

Şikâyet ve itirazların şekil, müddet ve tesiri

YÜZ ON İKİNCİ MADDE — Şikâyet ve itirazlarda ad, soyad ve adresin açıkça bildirilmesi şarttır. Böyle olmıyan şikâyet ve itirazlar tetkik edilmez.

Sandık kurullarına en geç tutanağın tanzim edilmesine kadar şikâyet olunabilir.

Sandık kurullarının kararları ve tutanakların tanzim işlemleri aleyhine ilce seçim kurullarına yapılacak itirazlar sandık tutanağının tanzimine kadar sözle

veya yazı ile sandık kurulları vasıtasıyla veya oy verme gününün ertesi günü saat 17 ye kadar doğrudan doğruya ilçe seçim kurullarına yazı ile yapılabilir. İlçe seçim kurulları, oy verme gününü takip eden ikinci gün saat 17 ye kadar kararlarını verirler.

İlçe seçim kurullarının işlem ve kararlarına karşı şikâyetler bu kurulların tutanaklarını tanzim etmelerine kadar ve bu kurulların kararları ve tutanaklarının tanzim işlemleri aleyhine ilçe seçim kurullarına yapılacak itirazlar ilçe tutanaklarının tanzimine kadar bu kurullar vasıtasıyla veya ilçe tutanaklarının tanzim gününün ertesi günü saat 17 ye kadar doğrudan doğruya ilçe seçim kurullarına yazı ile yapılabilir.

İlçe seçim kurulları tutanaklarını tanzim gününü takip eden üçüncü gün saat 17 ye kadar şikâyet ve itirazlar hakkında kararlarını verirler.

İlçe ve ilçe seçim kurullarına şikâyet ve itirazda bulunanlar hazır iseler karar kendilerine tefhim edilir. Hazır değillerse şikâyet ve itirazlarında seçim kurulunun bulunduğu kasaba veya şehirde muayyen bir yer gösterilmiş olması halinde karar bu yere tebliğ olunur.

Kurul kararlarına karşı yapılacak şikâyet ve itirazlar oy vermeye ve her türlü seçim işlerinin devamına engel olmaz.

Bölüm : 3

Oy verme neticeleri

1. Sayım neticelerinin toplanması

Sayımın ilânı ve neticelerinin tutanağa kaydı

YÜZ ON ÜÇÜNCÜ MADDE — Oyların sayımı ve sayım cetvellerine neticelerin geçirilmesi biter bitmez sandık kurulu başkanı bu neticeleri yüksek sesle ilân eder. Bundan sonra :

1. Oy vermenin yapıldığı tarih ve gün;
 2. Oy sandığının sandık kurulu üyeleri ve seçim yerinde hazır bulunanlar huzurunda alenen açıldığı saat ve dakika; şikâyet sandık saat 17 den sonra açılmışsa, bunun sebebi;
 3. Seçim alanındaki seçmen listesinde yazılı olan seçmenlerin sayısı;
 4. Oy kullanan seçmenlerin sayısı;
 5. Sandıktan çıkan zarf sayısı; bunların oy vermiş olan seçmen sayısını belirten tutanaklarla karşılaştırılmasının sonucu ve fazla çıkmışsa, bu fazlanın kaç tane olduğu ve yakıldığı;
 6. Makbul ve muteber tutulan oy puslalarının sayısı;
 7. Oy puslalarından kaç tanesinin hangi sebepten ötürü muteber tutulmamış olduğu;
 8. İtiraz edilmiş ve ihtilâflı görülmüş fakat muteber addolunmuş oy puslalarının sayısı;
 9. Soyadı alfabe sırasına göre adayların kaçar oy aldıkları (Rakamla ve yazı ile);
 10. Sayım neticesinin başkan tarafından orada hazır bulunanlara ilân edildiği;
 11. Oy vermede kanuna aykırılık bulunduğu haber verilmiş veya şikâyette bulunmuşsa bunların nelerden ibaret olduğu ve kurulca haber veya şikâyet üzerine verilen kararların neden ibaret bulunduğu;
- Matbu tutanak kâğıdına kayıt edilir ve altı başkan ve üyelere imzalanır.

Tutanağın asılması

YÜZ ON DÖRDÜNCÜ MADDE — Adayların isimleriyle kazandıkları oyu sayısını gösteren ve bundan önceki maddenin 9 numaralı bendinde gösterilen neticenin sandık kurul başkanı ve üyelerince imzalı bir cetveli bir hafta müddetle sandık çevresi dâhilinde asılı kalır.

Bu cetvellerin tasdikli birer örneği siyasi partiler ve isterlerse bağımsız adaylar müşahitlerine verilir.

Sayma dair evrak ve vesikaların teslimi

YÜZ ON BEŞİNCİ MADDE — Hesaba katılan oy puslaları, sandık kurulca düzenlenen tutanaklar, tasnifte kullanılıp altı kurulca imza edilen sayım cetvelleri, hesaba katılmıyan veya itiraza uğriyan oy puslaları, tutanak defterine kurulca mühürlü ve imzalı ayrı ayrı paketler halinde kurulun mührü ile mühürlenmiş ve başkan ve üyeler tarafından imzalanmış bir torbaya konularak kurulun bağlı olduğu ilçe seçim kuruluna sandık kurulu başkanı ve istiyen kurul üyeleri tarafından götürülüp teslim olunur.

İlçe seçim kurulu bu torbayı sandık kurulu huzurunda açarak muhteviyatı hakkında müfredatlı tutanak tanzim eder ve altı her iki kurulun başkan ve üyeleri tarafından imza edilerek ilçe seçim kuruluna gönderilecek evraka bağlanır. Bunun bir sureti de sandık kurulu başkanına verilir.

Neticelerin birleştirilmesi

YÜZ ON ALTINCI MADDE — İlçe seçim kurulları bu suretle bir taraftan sandık kurulundan gelen evrakı peyderpey almakla beraber arasız çalışır ve sandık tutanaklarını birleştirmeye devam eder. En son sandık geldikten sonra, ilçe dâhilindeki bütün sandık tutanaklarının birleştirilmesini ikmal ile bunun neticesini adayların soyadları alfabe sırasına göre tanzim edilmiş umumi bir tutanakla tesbit eder ve adayların aldıkları oylarla itiraz edilmeksizin makbul ve muteber tutulan oylarla itiraz edilmiş iken muteber addolunan oyların sayısını ayrı ayrı ve bunları yekûn ederek her birinin kaç oy aldıklarını gösterir. İlçe seçim kurullarında hazırlanacak bu tutanaklar hemen ilçe seçim kuruluna gönderilir.

İlçe seçim kurullarının yapacakları tasnif işlemleri sırasında siyasi partiler aday ve müşahitleri ve bağımsız aday ve müşahitleri istedikleri takdirde bulunurlar. Hazır bulunan bağımsız aday ve müşahitleri beşten fazla olursa kur'a çekilerek ilk ismi çıkanlardan beşi bulunur. Bunlara birleştirme işlemlerini yakından takip edebilecekleri bir yer ayrılabilir ve tasnif bu suretle âleni olarak yapılır.

Müfredatlı olarak her sandık tutanağında adayların aldıkları oy miktarını gösteren tutanağın birer sureti tasdikli olarak siyasi partiler ve isterlerse bağımsız adaylar temsilcilerine verilir.

Birleştirme neticesini gösteren tutanağın münderecatı, hazır bulunanlara ilân edilir ve bir sureti ilçe seçim kurulu kapsına üç gün müddetle asılır.

78, 79 ve 80 nci maddeler gereğince sandık kurulu başkanlarının sandık verinde haiz oldukları yetkileri, ilçe seçim kurulu başkanları da tasnif yerinde haizdirler.

2. Milletvekilliği tutanakları

Milletvekilliği tutanakları

YÜZ ON YEDİNCİ MADDE — İl seçim kurulları merkez ilçesi de dâhil olmak üzere ilçe seçim kurullarından gelen tutanakları yukarıki maddede belirtilen şekilde birleştirmek suretiyle oy kazananların adlarını ve soyadlarıyla kazandıkları oy sayısını bir tutanakla belli eder. Adaylardan en çok oy alanların milletvekili seçildiklerini diğer bir tutanakla tesbit eder.

En az oy alanın aldığı oy sayısına eşit sayıda oy almış başka bir aday varsa kurul önünde aralarında kur'a çekilir. Kur'ada adı çıkana tutanak verilir. Bu tutanağın Büyük Millet Meclisince iptali halinde kur'ada kaybedene tutanak verilir.

Bütün bu işler yapılırken yukarıki maddede yazılı olduğu şekilde aday ve müşahitler hazır bulundurulur ve aleniyet sağlanır.

İl seçim kurulu, milletvekilliğine seçilenleri gösteren tutanağın bir suretini seçim çevresinde hemen ilân edilmek üzere o yerin en büyük mülkiye âmirine tevdi eder ve diğer bir sureti ayrıca üç gün müddetle kurul kapısına asar. Yukarıki maddenin son fıkrası gereğince ilçe seçim kurulu başkanlarının haiz oldukları yetkiyi il seçim kurulları başkanları da haizdirler.

Milletvekili seçilenlere il seçim kurulu tarafından milletvekilliğine seçildiklerine dair birer tutanak verilir. Bunların ayrıca ikişer sureti Meclis açılışında Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilmek üzere Başbakanlığa gönderilir.

İtiraza uğrıyan tutanaklar

YÜZ ON SEKİZİNCİ MADDE — Milletvekilliğine seçilme tutanaklarından itiraza uğrıyanların birer sureti il seçim kurulu başkanlığınca dosyası ve evrakıyla birlikte Yüksek Seçim Kuruluna gönderilir.

Seçim delillerinin saklanması

YÜZ ON DOKUZUNCU MADDE — Hesaba katılan ve katılmıyan ve itiraza uğramış olan oy puslaları, sayım cetvelleri ve milletvekilliğine seçilme tutanakları ile diğer seçim evrakı bu tutanaklar kabul edilip katıyet kesbedinceye kadar mahallî asliye mahkemelerinde ve bulunmadığı takdirde sulh mahkemelerinde muhafaza edilir ve Yüksek Seçim Kurulunun veya Türkiye Büyük Millet Meclisinin talebi olmadıkça hiçbir yere gönderilemez.

Bölüm : 4

Seçimin neticeleri

Yüksek Seçim Kurulu

YÜZ YIRMİNCİ MADDE — Yüksek Seçim Kurulu, bir başkan ve altı üyeden meydana gelir.

Altısı Yargıtay, beşi Danıştay Genel kurullarının kendi üyeleri arasından gizli oyla on bir kişi seçilir. Bunlar gizli oy vesalt çoklukla aralarından bir başkan ve bir başkanvekili seçerler. Yargıtay ve Danıştay üyeleri arasından kur'a ile ikişer üye yedek üyeliğe ayrılır. Başkan ve Başkanvekilleri kur'aya girmezler.

Üye seçimi zamanı

YÜZ YIRMİ BİRİNCİ MADDE — Yüksek Seçim Kurulu için üye seçimi, her dört yılda bir yapılır.

Karar verme

YÜZ YIRMİ İKİNCİ MADDE — Yüksek Seçim Kurulu kararlarını salt çoklukla verir. Oyların eşitliği halinde Başkanın katıldığı taraf tercih olunur.

Görev ve yetkileri

YÜZ YIRMİ ÜÇÜNCÜ MADDE — Yüksek Seçim Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

1. Oy verme gününden önce il seçim kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazları inceleyip kesin karara bağlamak;
2. Adaylığa ait itirazlar hakkında 38 nci madde gereğince kesin karar vermek;
3. İl seçim kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılmış olup da, kesin karara bağlanmamış olan itirazlar hakkında neticeye müessir olup olmadıklarına dair bir rapor hazırlıyarak Büyük Millet Meclisine sunmak;
4. Tahakkuku halinde milletvekilliğine seçildiğine dair tutanak verilen bir kimsenin milletvekili seçilmemesini intaç edecek oy farkı husule getiren vakıalara müstenit itirazları inceleyip varacağı neticeyi bir raporla Büyük Millet Meclisine sunmak;
5. Milletvekilliğine seçildiğine dair tutanak verilen bir kimsenin seçilme yeterliğini haiz olmadığına dair itirazları inceleyip varacağı neticeyi bir raporla Büyük Millet Meclisine sunmak;

Kurula müracaat

YÜZ YIRMİ DÖRDÜNCÜ MADDE — 123 ncü maddenin 1, 3 ve 4 ncü bentlerinde yazılı hallerden dolayı teşekkül, işlem ve olayların vukuundan ve kararların ittihazından itibaren üç gün ve 5 ncü bendinde yazılı halden dolayı milletvekilliği seçildiğine dair tutanağın ilânından itibaren kezalik üç gün ve 2 ncü bendinde yazılı halden dolayı 38 ncü maddedeki süre içinde Yüksek Seçim Kuruluna yazılı bir dilekçe ile müracaat olunabilir.

Dilekçeye gerekçeler yazılmak ve istinat olunan belgeler bağlanmak lâzımdır. Dilekçelerde ad, soyad ve adresin açıkça bildirilmesi şarttır. Böyle olmyan şikâyet ve itirazlar tetkik edilmez.

4 ncü bentte yazılı hallerin Yüksek Seçim Kurulunca tetkik edilebilmesi için bu şikâyet ve itirazların ilgili ve üst kurullara derece derece ve süresi içinde yapılmış olması şarttır.

Dilekçeler doğrudan doğruya Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığına veya il seçim kurulu başkanlıklarına verilir. Yüksek ve il seçim kurulları başkanları kendilerine verilen dilekçe sahiplerine birer makbuz verirler ve dilekçe altına gün ve saatini yazarlar.

İl seçim kurulları başkanları kendilerine verilen dilekçeyi gerekli evrakı derhal ekliyerek Yüksek Seçim Kuruluna gönderirler.

Tetkik ve tahkik usulü

YÜZ YİRMİ BEŞİNCİ MADDE — Yüksek Seçim Kurulu evrak üzerinde incelemeler yapar. Kurullardan ve lüzumlu göreceği resmî mercilerden her türlü bilgi ve belgeleri isteyebilir.

Tutanaklarda tahrif veya sahtecilik iddia edilen hallerde lüzum görürse istiktap ve tatbikat yaptırabilir.

Kurullardan ve resmî mercilerden istediği bilgi ve belgelerle aydınlatamadığı şikâyet ve itirazlar hakkında şikâyet ve itiraza mevzu olan vakıaların cereyan ettiği kurul ve başkan üyeleriyle orada hazır bulunmuş olan aday ve müşahitlerin bilgilerine de müracaat edebilir. Bunları kurul bizzat yapar ve gerektiği takdirde üyelerinden biri veya uygun göreceği resmî bir merci marifetiyle yaptırabilir.

Şikâyet ve itirazlara mevzu olan hususlar hakkında kovuşturma başlamış olsa dahi sonunu beklemiyerek ve yukarda yazılı suretlerle tetkik ve tahkiklerini yaparak itiraz sürelerinin geçmesinden itibaren en geç bir ay içinde varacağı neticeyi bir raporla Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunar.

Kurul lüzum görürse Yargıtay ve Danıştay memurlarını bu işlerde vazifelendirebilir.

Yüksek Seçim Kurulunun, bilgisine müracaat ettiği veya belge istediği kurul ve resmî merciler en kısa bir müddet zarfında ve nihayet bir hafta içinde istenilen bilgi ve belgeleri göndermeye mecburdurlar.

Tutanağın iptali

YÜZ YİRMİ ALTINCI MADDE — Büyük Millet Meclisince bir milletvekili tutanağının iptaline karar verilince o milletvekilliği için yeniden seçim yapılır.

BEŞİNCİ KISIM

Ceza hükümleri

Bölüm : 1

Suçlar ve cezalar

Kimlik vesikaları üzerindeki suçlar

YÜZ YİRMİ YEDİNCİ MADDE — Oy hakkının kullanılmasına mâni olmak maksadiyle seçmenlerin kimliklerini ispata yarıyan her hangi bir vesikayı tahrif veya imha veya tahrif eden veya çalan veya saklıyan kimse üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Hükümetin 119 ncu maddesi aynen).

Sandık başından çekilmeyenler

YÜZ YİRMİ SEKİZİNCİ MADDE — Oyunu kullandıktan sonra ihtara rağmen sandık başından ayrılmıyan veya herhangi bir müdahale, telkin veya tavsiyede bulunmaya kalkışan kimse bir aydan bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. (Hükümet teklifinin 120 nci maddesi aynen).

Kanunda yazılı hususları yapmıyan seçmenler

YÜZ YİRMİ DOKUZUNCU MADDE — Sandık başında bu kanuna göre oy

verme yönünden kendisine yükletilmiş olan mükellefiyetleri ihtara rağmen ifa etmiyen seçmenler 100 liraya kadar hafif para cezasıyla cezalandırılırlar. (Hükümet teklifininin 121 nci maddesi aynen).

Adaylıkla ve oy vermeye ilgili suçlar

YÜZ OTUZUNCU MADDE — Her kim kendisinin veya başkasının adaylığı için adaylık beyanamesini imza etmesi veya etmemesi yahut kendisine veya başkasına oy verilmesi veya verilmemesi için bir veya birkaç seçmene para, menfaat ve sair kıymetler teklif ve vadeder veya verir yahut resmî, umumi vazifeler veya hususi hizmet ve menfaatler vait veya temin ederse üç aydan iki yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Verilen veya vait yahut temin edilen menfaatler seçmenin seyahat, yemek, içki ve nakil vasıtaları masrafları veya hizmetlerinin mukabili olarak gösterilse dahi hüküm aynıdır.

Yukarıki fıkralarda yazılı para, menfaat, vait veya taahhüdünü teklif veya bunları kabul eden seçmen dahi birinci fıkrada gösterilen ceza ile cezalandırılır.

YÜZ OTUZ BİRİNCİ MADDE — Yukarıki maddede yazılı fiilleri, tehdit veya cebir ve şiddet kullanarak işliyenler altı aydan üç yıla kadar hapis ve 100 liradan bin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

130 ncu maddede yazılı maksatlar ve yukardaki yazılı suretlerle seçmenleri toplayanlar ve bir köy ve bir mahalle ve meskûn mahalden sandık yerine gelmelerini menedenler hakkında birinci fıkrada yazılı cezalar hükmolunur.

Bu fiiller memuriyet nüfuzunu veya resmî sıfatı itibariyle o kimse üzerinde baiz olduğu salâhiyeti suiistimal suretiyle işlendiği takdirde hükmedilecek ceza üçte bir miktar artırılır.

Toplantı heyetlerine karşı suçlar

YÜZ OTUZ İKİNCİ MADDE — Bu kanununun 44 ncü maddesinde yazılı heyeti kurnayan ve haber vermiyen toplantı tertipçileri ve mezkûr maddede yazılı görevleri yapmıyan heyet üyeleri bir aydan altı aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

41 nci maddede yazılı hükümlere aykırı olarak yapılan toplantılar zabıtaca menedilmekle beraber toplantıyı tertip ve idare edenlerle nutuk söyleyenler de yukarıki fıkrada yazılı ceza ile cezalandırılırlar.

Propaganda toplantılarına dair suçlar

YÜZ OTUZ ÜÇÜNCÜ MADDE — Her kim 44 ncü maddede gösterilen heyetin kurulmamış olduğu bir toplantıda söz alır ve söyler veya her hangi bir vasıta ile bir seçim propagandası toplantısına mâni olur veya devamına imkân vermiyecek tertiplerle onu ihlâl ederse bir aydan altı aya kadar hapis ve elli liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.

Seçim düzenine veya oy serbestisine ilişkin propaganda suçları

YÜZ OTUZ DÖRDÜNCÜ MADDE — Oy verme gününden önceki üç gün içinde ve oy verme gününde umumi veya umuma açık yerlerde seçim propagandası için toplantı veya propaganda yapanlar veya bu maksatla yayınlarda bulunanlar veya her ne suretle olursa olsun seçimin düzenini bozabilecek veya oy vermenin tam bir serbestlikle yapılmasına tesir edebilecek mahiyette söz veya yazı ile propaganda

yapanlar, ve asılsız şayialar çıkaranlar altı aya kadar hapis veya beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar. (Hükümet teklifinin 126 nci maddesi aynen)

Propaganda hükümlerine aykırı hareketler

YÜZ OTUZ BEŞİNCİ MADDE — Bu kanunun 35 nci maddesinde yazılı muvazzaf subaylarla askerî memur, askerî adlî yargıç ve gedikli erbaşlardan ayrılma istekleri kabul edilmeyenlerle ayrılma talebi kabul olunanlardan vazifesi başından ayrılmamış bulunanların propaganda yapamıyacıkları hakkındaki yasağına ve resmî elbise ile propaganda memnuiyetine aykırı hareket edenlerden elli liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezası alınır.

133 ve 134 nci maddelerdeki haller dışında seçim propagandasına dair bu kanunda yazılı sair hükümlere aykırı harekette bulunanlar T. C. K. nun 526 nci maddesinin birinci fıkrasında yazılı cezalarla cezalandırılırlar.

Kurullara karşı suçlar

YÜZ OTUZ ALTINCI MADDE — Hileli faaliyetlerle veya her hangi şekilde ve surette cebir veya şiddet kullanarak bu kanunda vazılı kurulların toplanmalarına veya görevlerinin ifasına mâni olanlar bir yıldan aşağı olmamak üzere hapis ve elli liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar. (Hükümet teklifinin 128 nci maddesi aynen)

Silâhla işlenme hali

YÜZ OTUZ YEDİNCİ MADDE — Bundan evvelki maddede vazılı fiiller silâh ile işlenirse üç yıldan aşağı olmamak üzere ve bes kişiden ziyade silâhlı kimseler tarafından ittifak edilerek veya ittifaksız olsa dâhi 10 kişiden fazla silâhlı kimseler tarafından yapılırsa bes yıldan aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası hükmü olunur. (Hükümet teklifinin 129 ncu maddesi aynen)

Tedbirlere riayetsizlik

YÜZ OTUZ SEKTİZİNCİ MADDE — Her kim seçim işlerinin cerevanı sırasında kurullar başkanlarının seçim yerlerinin düzenini sağlamak maksadıyla aldıkları tedbirlere ihtara rağmen riayet etmezse üç günden bir aya kadar hafif hapis ve yüz liraya kadar hafif para cezasıyla cezalandırılır. (Hükümet teklifinin 130 ncu maddesi aynen).

Resmî makam bildirilerine ve propaganda matbularına dair suçlar

YÜZ OTUZ DOKUZUNCU MADDE — Her kim seçim muamelelerine ait olmak üzere resmî makamlar tarafından yayınlanan bevanname ve tebliğlerin ilân ve asılmasına mâni olur veya bunları tahrip ederse bir aydan altı aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

Seçim propaganda matbularının päsir veya ilân veya asılmasına mâni olan veya bunları tahrip eden kimse elli liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. (Hükümet teklifinin 131 nci maddesi aynen).

Asılı tutanaklara dair suçlar

YÜZ KIRKINCI MADDE — Kurullarca oy verme ve seçim neticelerini

gösteren tutanakların aslı suretlerini yırtan, bozan, kaldıran kimse hakkında bir aydan bir yıla kadar hapis cezası hükmolunur. (Hükümetin 132 nci maddesi aynen).

Seçme yeterliğine dair suçlar

YÜZ KIRK BİRİNCİ MADDE — Seçme yeterliği bulunmadığı halde kendisini veya bu yeterliği haiz olmıyan bir başkasını hileli muamele ve hareketlerle seçmen kütük veya listelerine kaydettiren veya bu şekilde kaydedilmiş olanların silinmesine mâni olan veya seçme yeterliği bulunan birinin aynı fiil veya hareketlerle kütük veya listeden silinmesine sebep olan kimse üç aydan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. (Hükümet teklifinin 133 ncu maddesi aynen).

Seçmen olmıyan kimse yerine oy verme

YÜZ KIRK İKİNCİ MADDE — Her kim oy verme sırasında seçme yeterliği olmadığını bildiği halde veya başkasının ismini taşıyarak bir sandıkta oy vermeye teşebbüs ederse veya verirse bir aydan bir yıla kadar hapis ve beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.

Bir sandıkta oy verdikten sonra başka sandıklarda da oy vermeye teşebbüs edenler veya verenler hakkında da aynı ceza uygulanır.

Bu fiiller 127 nci maddede yazılı şekilde işlenirse ceza üçte bir nispetinde artırılır.

Oy sandığı üzerindeki suçlar

YÜZ KIRK ÜÇÜNCÜ MADDE — Yetkisi olmadığı halde veya usulüne aykırı olarak oy sandığının yerini değistiren veya bulunduğu yerden kaldırtan, açan, çalan veya tahrip eden veya içindeki oy zarflarını alan, çalan, veya değiştiren kimse bir aydan beş yıla kadar hapis ve yüz liradan bin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. (Hükümet teklifinin 135 nci maddesi aynen).

İçki yasağına aykırı hareketler

YÜZ KIRK DÖRDÜNCÜ MADDE — Oy verme günü oy verme süresince umuma açık yerlerde, umumi mahallerde ispirotolu içki verenler veya içenler veya her hangi bir suretle açık veya kapalı şişelerde ispirotolu içki satanlar veya alanlar elli liradan bes yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

93 ncu maddede yazılı silâh taşıma memnuiyetine aykırı hareket edenler hakkında da aynı ceza verilir.

Kötü niyetle şikâyet ve itiraz

YÜZ KIRK BESİNCİ MADDE — Oy verenin yolunda cereyanını veya seçim kurullarının vazifelerini selâmetle görmesini yahut sayım neticelerinin tesbitini geciktirmek gibi kötü niyetle şikâyet ve itirazda bulunanlar bir aya kadar hafif hapis veya yirmi liradan yüz liraya kadar hafif para cezasıyla cezalandırılırlar.

Kütük nakli işlemlerini yapmıyanlar

YÜZ KIRK ALTINCI MADDE — Kavıtlı bulunduğu seçmen kütüğüne işaret verilerek kendisini kaydettireceğı seçmen kütüğü muhtarlığına karşı vesika istiyen seçmenlere kendilerinden istenen belgeyi vermıyen veya kaydı yapmıyan

ve bu değişikliği kütüklerin muhafaza edildiği nüfus müdür ve memurluklarına bildirmiyen muhtarlar 10 liradan yüz liraya kadar hafif para cezasıyla cezalandırılırlar.

YÜZ KIRK YEDİNCİ MADDE — Bu kanunla görevlendirilmiş oldukları halde belli süre içinde ve şekillerine uygun olarak seçmen kütük veya listelerini tanzim etmiyen, seçmen yoklamasını yapmıyan, seçmen kütük listelerini asmiyan veya bunlara mütaallik evrak ve vesikaları gereği gibi muhafaza etmiyenler üç aydan iki yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

Bu fiiller kayıtsızlık veya gereken dikkat ve itinanın gösterilmemesi sonucu husule gelmişse altı aya kadar hapis cezası verilir.

(Hükümet teklifinin 139 ncu maddesi aynen)

Kütükleri tutmakla görevli kimselerce işlenen suçlar

YÜZ KIRK SEKİZİNCİ MADDE — Seçmen kütük ve listelerine yazılmak hakkı olmayan bir seçmeni yazan veya yazılmak hakkı bulunan bir seçmeni yazmıyan veya bunlara yazılmış olup da silinmesi gereken seçmen adını silmiyen veya silinmemesi gerektiği halde silen'ler bunları bilerek yaptıkları takdirde bir yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

Eğer bu fiiller kayıtsızlık ve görevde gereken dikkat ve itinanın gösterilmemesinden ileri gelmişse altı aya kadar hapis cezası hükmolunur.

Kütüğe ilişkin suçlar

YÜZ KIRK DOKUZUNCU MADDE — Tamamen veya kısmen sahte seçmen kütük veya listesi tanzim eden veya bunlarda tahrifler yapan veya bozan, çalan, veya yok eden kimse üç yıldan aşağı olmamak üzere ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

Seçmen kütük ve listelerine mütaallik vesikaları çalan, bozan, yok eden veya tahrif eden kimseve de aynı ceza verilir.

(Hükümet teklifinin 141 nci maddesi aynen)

Seçmen kartı üzerindeki suçlar

YÜZ ELLİ BİRİNCİ MADDE — Sahte seçmen kartı tanzim edenler, bunları kullananlar, istedikleri halde seçmen kartlarını sahiplerine vermiyenler veya hakkı olmadığı halde kendini sahibi göstererek vazifeli kimselerden alanlar, ölen veya başka bir yerde bulunanların kartlarını kullananlar, çalanlar, tahrif ederek kullananlar ve bu hareketlere teşebbüs edenler altı aydan aşağı olmamak üzere hapis ve yüz liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Kurullar mensuplarının vazifeye gelmemesi

YÜZ ELLİ BİRİNCİ MADDE — Kurullara seçildiği halde haklı bir sebep olmaksızın vazifesi başına gitmiyenler yüz liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Secim başladıktan sonra kurullardaki görevlerini haklı bir sebep olmaksızın terkedenler bir aydan altı aya kadar hapis ve yüz liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Kurul mensubu kimselerin seçim işlerini bozması

YÜZ ELLİ İKİNCİ MADDE — Seçim kurulları üye ve başkanlarından her hangi biri kanuna aykırı hareketleriyle seçim muamelelerinin yapılmasını veya oy verilmesini kısmen veya tamamen imkânsız kılar yahut seçimlerin butlanına bilerek sebebiyet verir yahut seçim neticelerini ilân etmekten imtina ederse bir yıldan üç yıla kadar hapis, üç yüz liradan bin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Seçim vasıtalarının gönderilmemesi

YÜZ ELLİ ÜÇÜNCÜ MADDE — Seçim kurulları başkan ve üyelerinden her hangi biri veya bu kanunda yazılı işlerden biriyle görevlendirilen kimseler seçmen kütüklerini, aday listelerini, seçime ait kâğıt ve paketleri ve oy puslalarını, oy sandıklarını ve oy zarflarını veya maddi, malî vasıtaları zamanında yerlerine göndermezler veya gönderilmesine mâni olurlarsa bir yıldan aşağı olmamak üzere hapis ve yüz liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Bu fiilleri görevlilerden başkaları yaparsa ceza üç aydan bir yıla kadar haptir.

Siyasi partilerin veya bağımsız adayların oy puslalarını veya seçime mütaallik her türlü evrakını zabıt veya imha eden veya bozan veya oy verme yerine götürülmelerine mâni olanlar altı aydan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

Bu filler resmî sıfatı haiz olanlar veya silâhli kimseler tarafından veyahut meskene veya siyasi parti binalarına girmek suretiyle işlenirse bu maddede yazılı cezalar bir misli artırılır.

Oy verme neticesine tesir edecek fiiller

YÜZ ELLİ DÖRDÜNCÜ MADDE — Her kim sandık başında seçmenlerin imzalarını koydukları kütük listesine gelmiyenler adına sahte imza atmak, mühür koymak veya parmak basmak gibi hileli bir hareketle sandığa oy atar veya attırır veya her hangi bir şekilde seçimin neticesini tağyir eder veya ettirir veya seçimi tutanaklarını tamamen veya kısmen sahte olarak tanzim veya tahrir eder ve ettirirse üç yıldan yedi yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır. (Hükümet teklifinin 147 nci maddesi aynen).

İtirazları tutanağa geçirmemek

YÜZ ELLİ BEŞİNCİ MADDE — İlgililerin şikâyet ve itirazlarını tutanağa geçirmeyi reddeden kurul başkan veya üyeleri bir yıla kadar hapis ve beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar. (Hükümet teklifinin 148 nci maddesi aynen).

Kurul kararlarına riayetsizlik

YÜZ ELLİ ALTINCI MADDE — Bu kanunda yazılı kurulların çoğunlukla vermiş oldukları her çeşit kararlara riayet etmiyen kurul mensupları bir aydan bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar. (Hükümet teklifinin 149 ncu maddesi aynen).

Görevi savsama ve kötüye kullanma

YÜZ ELLİ YEDİNCİ MADDE — Bu Kanunla görevlendirilen kimseler vazifelerini her hangi bir şekilde savsadıkları veya kötüye kullandıkları takdirde, bu kanunda ayrı ceza tâyin edilmemişse, Türk Ceza Kanununun bu suçlara ait cezaları altında bir artırılmak suretiyle hükmolunur.

(Hükümet teklifinin 150 nci maddesi aynen)

Memur sıfatını haiz olanlar

YÜZ ELLİ SEKİZİNCİ MADDE — Bu kısımda yazılı suçlar, haklarında sarahat bulunmadığı hallerde, ceza kanunu tatbikatında memur sayılan kimseler tarafından işlenmişse verilecek ceza yarısı nispetinde artırılır ve ayrıca kamu hizmetlerinden yasaklılık cezasına da hükmolunur.

(Hükümet teklifinin 151 nci maddesi aynen)

Ertelenmezlik

YÜZ ELLİ DOKUZUNCU MADDE — Bu kanun hükümleri gereğince hükmolunan cezalar tecil edilemez.

(Hükümet teklifinin 152 nci maddesi aynen)

Bölüm : 2

Kovuşturma usul ve şekilleri

Kovuşturma ve soruşturma zamanı

YÜZ ALTMİŞİNCİ MADDE — Seçim işleriyle görevlendirilenlerin oy verme günü ile bundan önceki 24 saat içinde işledikleri bu kanunda yazılı seçim suçlarından ötürü bağlı buldukları kurullarca düzenlenmesi gereken seçim tutanaklarının tanzim edildiğinin ertesi günü kovuşturma ve soruşturma yapılır.

Bu süre içinde ağır cezayı gerektiren suçlarla infazı muktazi hükümler ve merciinden sâdır olmuş tevkif kararları ve 3005 sayılı Kanun hükümleri gereğince asliye mahkemelerinin görevine giren ve delillerin kaybolması gibi sebeplerle gecikmesinde mazarrat umulam cürümlerden başka hiçbir sebepten dolayı bir seçmen hakkında kovuşturma ve soruşturma yapılamaz ve oy verme günü ile ondan önceki üç gün içerisinde seçmenin hürriyetini ve oy verme imkânını kaldıracak veya tahdit edecek idari ve malî hiçbir tedbir alınmaz.

Buna aykırı hareketlerde bulunanlar hakkında altı aydan eksik olmamak üzere hapis cezası hükmolunur.

Sanıklar bakımından genel hükümlerin uygulanması

YÜZ ALTMİŞ BİRİNCİ MADDE — Bu kanunda yazılı suçlardan birini işleyenler sıfat ve memuriyetleri ne olursa olsun haklarında umumi hükümler dairesinde kovuşturma yapılır.

Valiler hakkındaki kovuşturma ve hazırlık soruşturması Cumhuriyet Başsavcısı, gerekli görüldüğü halde ilk soruşturma Yargıtay Birinci Başkanının görevlendirdiği Yargıtay üyesi veya yargılama, Yargıtayın yetkili ceza dairesi tarafından umumi hükümlere göre yapılır.

Hazırlık soruşturmasını başsavcı kendi yardımcılarına da yaptırabilir. Ancak,

kamu dâvasını açmak, ve kovuşturmaya mahal olmadığına göre karar vermek başsavcıya aittir.

Hazırlık soruşturması sırasında başsavcı tarafından istenilen, tevkif, tahliye, zabıt ve aramaya ilk soruşturmaya yetkili Yargıtay üyesi tarafından karar verilir.

Başsavcı tarafından kovuşturmaya mahal olmadığına dair verilen karar ile yukardaki fıkralar gereğince Yargıtay üyesi tarafından hazırlık ve ilk soruşturmalar sırasında verilecek kararlara karşı vukubulan itiraz, Yargıtay Birinci Başkanı tarafından görevlendirilen bir daire başkanı tarafından tetkik olunarak karara bağlanır.

İlk soruşturma sırasında Yargıtay üyesi tarafından verilecek kararlardan umumi hükümlere göre tasdik ile tekemmül etmesi icabedenlerin tasdik mercii Yargıtay Daire Başkanıdır.

Yargıtay daire başkanının tasdiki ile tekemmül eden kararlara karşı yapılacak itirazlar Yargıtay Birinci Başkanı tarafından tetkik edilerek karara bağlanır.

Kaymakamlar hakkında hazırlık soruşturmasının yapılması ve kamu dâvası açılması ve son soruşturma açılmasına karar verilmesi o ile en yakın il merkezindeki vazifeli Cumhuriyet Savcısı ve sorgu yargıcı ve yargılamaları o yerdeki görevli mahkemeler tarafından yapılır.

Hâkimler Kanunu hükümleri mahfuzdur.

İlgili kimseler ve siyasi partiler Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu gereğince şikâyetname vermek suretiyle kamu dâvasını tahrik edebilirler. (Hükümet teklifinin 154 ncü maddesi aynen).

Kovuşturma usulü

YÜZ ALTMİŞ İKİNCİ MADDE — Ağır cezayı gerektiren cürümlerden gayrısında 153 ncü maddede yazılı sürelerle riayet edilmek şartıyla bu kanunda yazılı suçlardan dolayı 3005 sayılı Kanun hükümleri dairesinde kovuşturma yapılır. (Hükümet teklifinin 155 nci maddesi aynen)

YÜZ ALTMİŞ ÜÇÜNCÜ MADDE — İl ve ilçe seçim kurulu başkanlığını yapan yargıçlar kendi çevreleri içinde vukuagelecek seçim suçlarına mütaallik dâvalara bakamazlar.

Aynı mahalde bu dâvaları görecek başka yargıçlar bulunmaması veya mahkemenin teşekkül edememesi halinde mezkûr dâvalara bu mahalle en yakın yargıç çevresinde bulunan aynı derecedeki mahkeme veya vazifeli yargıç tarafından bakılır.

(Hükümet teklifinin 156 ncı maddesi aynen)

Tutanakların delil kıymeti

YÜZ ALTMİŞ DÖRDÜNCÜ MADDE — Bu kanunda yazılı suçlardan ağır cezayı gerektirenlerin gayrisinde kurullarca tanzim edilen tutanaklar sahtelikleri sa-bit oluncaya kadar muteberdir.

(Hükümet teklifinin 157 nci maddesi aynen)

Zaman aşımı

YÜZ ALTMİŞ BEŞİNCİ MADDE — Seçim suçlarından doğan kamu dâvası seçimin bittiği tarihten başlayarak üç ay içinde açılmadığı takdirde kovuşturma yapılamaz. Ancak takibi karar veya izin almasına bağlı hallerde bu mehil karar

veya izin alındığı tarihten itibaren yürürlüğe başlar.
(Hükümet teklifinin 158 nci maddesi aynen)

ALTINCI KISIM

Çeşitli hükümler

1. Seçim giderleri

Giderlerin ödenmesi

YÜZ ALTMİŞ ALTINCI MADDE — Seçim giderleri Genel Bütçeden ödenir. Bunun için gerekli ödenek Adalet Bakanlığı Bütçesindeki özel bölüme konur.

Seçim kurulları başkan ve üyeleriyle seçim işleri için bu kanun gereğince görevlendirilecekler ve bu işlerde mesai saatleri içinde veya dışında çalıştırılacak memur ve hizmetlilere verilecek ücretler ve hariçten alınarak çalıştırılacakların gündelikleri Bakanlar Kurulunca belirtilecek esas ve miktarlara göre ödenir.

Bulunduğu yerin haricinde bir mahalle gönderileceklerin yol masrafları Harcırah Kararnamesi hükümlerine göre ayrıca verilir.

Adalet Bakanlığı bu madde hükümlerine göre harcanacak seçim giderleri ödeneginden yeter miktarını il ve ilçe seçim kurulları başkanları emrine gönderir.

Seçim işleri için mahallerinde yapılması lâzımgelen her türlü masrafların itaâmırı il ve ilçe seçim kurulları başkanları olup tahakkuk işlemleri Cumhuriyet Savcılığı tarafından yapılır.

YÜZ ALTMİŞ YEDİNCİ MADDE — İl, ilçe ve sandık kurullarına ait mühürler, seçim işlemlerine taallük eden tutanaklar, matbu defterler veya sair evrak il, ilçe Adalet daireleri emanet memurluklarında ve oy sandıklarıyla kapalı oy verme yerlerinin eşya ve malzemesi köylerde muhtarlıklarca ve kasaba ve şehirlerde belediyelerce muhafaza olunur.

YÜZ ALTMİŞ SEKİZİNCİ MADDE — Bu kanun gereğince yapılacak işler için lüzumlu her türlü levazım ve imal ettirilecek eşya ve taşıma giderleri miktarı neye baliğ olursa olsun 2490 sayılı Kanununun 46 nci maddesinin (A) fıkrası hükümleri dairesinde pazarlıkla yapılır. İlân mecburi değildir.

Her çeşit seçim giderleri için il ve ilçe adalet daireleri mutemetlerine il ve ilçe seçim kurulları başkanlarının tasvibi ile ayrıca üç bin liraya kadar avans verilir.

Bu had içinde kalmak üzere mahşup edilen miktara kadar yeniden avans verilebilir.

Geçici hükümler

Yüksek Seçim Mahkemesi üyelerinin seçilmesi

GEÇİCİ MADDE 1. — Yüksek Seçim Mahkemesi için üye seçilmesi işbu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren bir hafta içinde yapılır. (Hükümet teklifinin geçici 1 nci maddesi aynen).

Büyük Millet Meclisinin 8 nci Döneminde temsil edilen partiler hakkında hüküm

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunda siyasi partiler için şart koşulan, ilk umumi toplantılarını yapmış olmak ve en az yirmi ilde teşkilât kurmuş bulunmak

mecburiyetine dair hüküm, bu kanun yürürlüğe girdiği tarihte Büyük Millet Meclisinde temsil edilmekte olan partiler hakkında, 1950 seçimlerinde uygulanmaz. (Hükümet teklifinin geçici 2 nci maddesi aynen).

GEÇİCİ MADDE 3. — 1950 genel seçiminde seçilecek milletvekili sayısının tesbitinde 1945 genel nüfus sayımı esastır. Ancak bu esasa göre her seçim çevresi için tesbit edilecek milletvekili sayısı 1946 genel seçiminde her seçim çevresi için tesbit edilmiş bulunan milletvekili sayısından aşağı olamaz.

GEÇİCİ MADDE 4. — Her sandık için numaralı mühür ve ıstampa maddi imkânsızlıklar dolayısıyla zamanında gönderilemezse sandık kurulları vazife gördükleri mahalle veya köy ihtiyar heyetine ait mühür ve ıstampayı kullanırlar.

GEÇİCİ MADDE 5. — İstanbul ili il seçim kurulu ile 68 nci maddede yazılı ilçe seçim kurulları için seçilecek üyeler, İstanbul Birleşik Mahallî İdareler Genel Meclisi üyeleri arasından alınır.

GEÇİCİ MADDE 6. — Seçmen kütüklerinin tanzimine, bu kanun yürürlüğe girer girmez hemen başlanır ve en geç kırk gün zarfında kayıt işi neticelendirilerek listeler 19 ncu madde gereğince askıya çıkarılır ve bu kanunun kütüklere dair hükümleri dairesinde işleme devam olunur.

GEÇİCİ MADDE 7. — Bu kanun yürürlüğe girer girmez ilçe seçim kurulları on beş gün içinde toplanarak bu kanunun 3, 75 nci maddeler gereğince sandık alanlarının tesbiti için gereken işlemleri yaparlar.

3. Son maddeler

Kaldırılan kanunlar

YÜZ ALTMİŞ DOKUZUNCU MADDE — 4918 ve 5258 sayılı kanunlar yürürlükten kaldırılmıştır. (Hükümet teklifinin 160 nci maddesi aynen).

Yürürlük

YÜZ YETMİŞİNCİ MADDE — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer. (Hükümet teklifinin 161 nci maddesi aynen).

Yürütmekle görevli makam

YÜZ YETMİŞ BİRİNCİ MADDE — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür. (Hükümet teklifinin 162 nci maddesi aynen).

